

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ІНФОРМАТИКИ
АЗЕРБАЙДЖАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВІ ФАХОВІ ЖУРНАЛИ:
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ» та «ЮРИДИЧНА НАУКА»**

**«НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА У ФОКУСІ
ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ»**

**III-тя Міжнародна наукова Інтернет-конференція
15-17 лютого 2019 року**

Київ – Баку
2019

УДК 327
ББК 65.23+330

За загальною редакцією:

Єрмошенко Микола Миколайович – доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України. Президент «Міжнародної академії інформатики». м. Київ. Україна.

Штулер Ірина Юріївна – доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи ВНЗ «Національна академія управління». м. Київ. Україна.

Паризький Ігор Володимирович – доктор економічних наук, кандидат юридичних наук, проректор з стратегічного розвитку ВНЗ «Національна академія управління». м. Київ. Україна.

Самедова Ельнара – кандидат економічних наук, доцент, Азербайджанський державний економічний університет. м. Баку, Азербайджан.

Рецензенти:

Єрохін Сергій Аркадійович – доктор економічних наук, професор, ректор ВНЗ «Національна академія управління». м. Київ. Україна.

Антонова Олена Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та фундаментальних економічних дисциплін ВНЗ «Національна академія управління». м. Київ. Україна.

Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці: матеріали III-ої Міжнародної наукової Інтернет-конференції (Київ – Баку, 15-17 лютого 2019 року) / ВНЗ «Національна академія управління». – Київ: НАУ. – 2019. – с.112.

ISBN

У збірнику викладено матеріали III-ої Міжнародної наукової Інтернет-конференції «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці» (15-17 лютого 2019 року, м. Київ) у яких розглядаються проблеми економіки та управління національним господарством, економічної безпеки національної економіки, інноваційного розвитку, державної інноваційної політики, науково-технічної політики та механізмів її реалізації, інформаційних технології та захист інформації, механізмів державного управління, правові проблеми соціально-економічного розвитку країни.

УДК 327

© Колектив авторів, 2019

© Національна академія управління, 2019

© Міжнародна академія інформатики, 2019

ВСТУПНЕ СЛОВО

Шановні науковці вже втретє Національною академією управління спільно з Міжнародною академією інформатики за підтримки наукових фахових видань «Актуальні проблеми економіки» та «Юридична наука» проводиться міжнародна наукова Інтернет-конференція «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці».

Суспільно-політичні процеси, що наразі відбуваються в Україні актуалізували й загострили проблему національної безпеки. Революція Гідності залишила глибокий і незабутній слід в історії, економіці, політиці, а також визначила вектор розвитку, що хвилює не лише науковців-теоретиків, а й практиків, політиків, громадських діячів та всіх кому не байдуже майбутнє України. Саме в цей час, 5 років тому, перед українцями постало питання формування, збереження і розвитку національної ідентичності, і питання національної безпеки не було останнім.

У світлі вищенаведеного стає зрозумілим, чому проблеми національної безпеки є одним з найважливіших об'єктів наукових досліджень, постійно привертаючи увагу вчених та викликаючи дискусію та полеміку. В контексті викликів глобалізаційних процесів національна безпека є складною системою, яка є основою формування всіх компонентів та процесів національного господарства. Відповіддю на нові історичні виклики, що постають перед Україною є майбутня архітектура національної безпеки з урахуванням особливої значимості науки, освіти, економіки, культури, політики. Формування науково-обґрунтованого механізму зміцнення національної безпеки забезпечуватиме суверенітет держави, її територіальну цілісність та незалежність, а також сприятиме підвищенню рівня та якості життя населення і гарантуватиме захист прав та свобод громадян.

Пошуку шляхів вирішення існуючих проблем на основі подальших наукових розвідок та ґрунтовних досліджень з урахуванням нових економічних та політичних реалій присвячено III-ю міжнародну наукову Інтернет-конференцію «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці». Дана конференція зорієнтована не лише на порушення актуальних проблем та представлення результатів наукових досліджень, вона також має ще одне важливе завдання – висловлення власної наукової позиції, щодо суспільних процесів, що відбуваються в Україні сьогодні.

В цій збірці втілена мрія, тут панує натхнення та утверджується впевненість, тобто все те, що загартовує наукову особистість, формує світогляд української нації та визначає громадянську позицію.

Організація і проведення таких наукових обговорень на Інтернет

платформі покликані зібрати однодумців і опонентів для спільного висвітлення проблем, а дискусія між ними має сприяти формуванню нових ідей, розробці наукових концепцій і теорій, проектуванню методик та технологій придатних для прогресивного розвитку теорій економічної безпеки та цінним методико-рекомендаційним характером щодо практичного використання запропонованих розробок в практичній діяльності органів державного управління. А вже на їх основі будуть провадитися ґрунтовні дослідження, впроваджуватись нові дисципліни у навчальні плани вищих навчальних закладів, формуватись інформаційно-моніторингові бази та налагоджуватись форми науково-прикладного співробітництва.

Звертаючись до учасників Інтернет-конференції відзначаю, що нами закладений певний оптимізм, що сприятиме не тільки поєднанню результатів наших наукових з питань національної безпеки, а й позитивно впливатиме на реалізацію державного курсу європейської інтеграції України.

Сподіваємося, що результати дискусій сприятимуть обміну досвідом та пошуку нових ініціатив в питаннях вирішення кризових та конфліктних явищ, а також стануть підґрунтям для подальшої співпраці.

Для зручності користування та поширення матеріалів конференції їх можна безкоштовно завантажити на сайті: www.nam.kiev.ua.

Бажаємо всім учасникам Інтернет-конференції плідної роботи та конструктивного діалогу, що сприятиме подальшим науковим пошукам!

Ірина Штулер

доктор економічних наук, професор

ВНЗ «Національна академія управління»

Член-кореспондент «Міжнародної академії інформатики»

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Батченко Л.В., Стариченко Т.В.

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ..... 9

Васюренко Л.В., Кукса І.М.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВІ
РЕСУРСИ» В КОНТЕКСТІ ДЖЕРЕЛА МАТЕРІАЛЬНОГО
СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ..... 12

Герзанич В.М., Машіка В.М.

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ В 2018 РОЦІ... 15

Сугак Т.М.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО-
КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА..... 18

Точиліна І.В.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОПОДАТКУВАННЯ
САМОЗАЙНЯТИХ ОСІБ І МІКРОБІЗНЕСУ В УМОВАХ
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ СПІЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ..... 22

Штулер І.Ю.

ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ
БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ..... 26

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Антонова О.М.

ІНСТИТУТИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ РОЗСЛІДУВАНЬ
ТА ЇХ ВЗАЄМОДІЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ..... 29

Ільченко В.А.

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ТА ПРОТИДІЇ ТІНЬОВІЙ ЕКОНОМІЦІ..... 32

Кирлик Н.Ю.

БЕЗПЕКА ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ. 38

Подік І.І.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В
ПОДАТКОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ..... 40

Сержанов В.В.

«ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОТЕКЦІОНІЗМ» ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ
ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....42

Штулер Г.Г.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНЕ ПІДПРИЄМСТВО ЯК ФАКТОР
ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ..... 45

СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК, ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА, НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ПОЛІТИКА ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Гончар Л.О., Беляк А.О.

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ
ГАЛУЗІ УКРАЇНИ..... 49

Данків Й.Я., Веселовська Я.І.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕДІНВЕСТИЦІЙНОЇ
СТАДІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ..... 54

Живко З.Б., Кухарська Л.В., Мартин О.М.

НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ..... 58

Коренюк П.І.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ АВТОМОБІЛЬНОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ..... 60

Молнар О.С.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ..... 63

Паризький І.В.

ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИСКОРЕНОГО
ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ... 65

СЕКЦІЯ 4. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ

Білак Ю.Ю., Долик С.М.

ЗАСТОСУВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ МАП В ІНФОРМАЦІЙНОМУ
СЕРЕДОВИЩІ..... 69

Кляп М.М., Свереняк А.В.

ДО ПИТАННЯ ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦИФРОВИХ ПРОДУКТІВ..... 71

Кут В.І., Бланар Р.Я.

МОЖЛИВОСТІ 3D МАХ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ..... 72

Легеза А.В., Пискач В.В.

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ДОСТУПОМ В БЕЗПРОВІДНИХ
МЕРЕЖАХ..... 74

Лях І.М., Яворський П.В.

РЕЖИМИ РОБОТИ БЕЗПРОВІДНИХ МЕРЕЖ НА МАС-ПІДРІВНІ 76

Нестеренко О.В., Нетесін І.Є., Поліщук В.Б., Шевченко В.Л., Шевченко А.В. ПРОГНОСТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЗАРАЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИМИ ВІРУСАМИ ВЕБ-РЕСУРСІВ ОРГАНУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ.....	78
Шпак О.І., Струков Б.М. МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОСТІ АГРЕГАЦІЇ КАДРІВ В БЕЗПРОВІДНИХ МЕРЕЖАХ.....	82
Malyar M., Polishchuk V. MODELING THE PROBLEM OF CHOICE AND ASSESSMENT BANKING INSTITUTIONS.....	84
СЕКЦІЯ 5. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	
Баранівський В.Ф. СТАН ТА ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	86
Єрохін С.А. ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ СФЕРИ КУЛЬТУРИ ТА КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ: АКЦЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ.....	91
Пилявський Ю.М. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНИХ ІДЕЙ ЛІБЕРТАРІАНСТВА.....	93
СЕКЦІЯ 6. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	
Веселовська Н.О. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ У ПРАВОСУДДІ, ДРУЖНЬОМУ ДО ДИТИНИ.....	96
Калінюк А.Л. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ІНШИХ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї У СУЧАСНОМУ СІМЕЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	99
Мироненко В.П. ОНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	101
Полішко Н.Л. ВРАХУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У ДІЯЛЬНОСТІ	

ЖІНОК-ПОЛЩЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ – ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	103
Чернюк А.Ю. КЛАСИФІКАЦІЯ ПІДСТАВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У ПРОЦЕСІ ВВЕДЕННЯ У ЕКСПЛУАТАЦІЮ ОБ’ЄКТІВ БУДІВНИЦТВА.....	106
Чернюк І.В. КЛАСИФІКАЦІЯ ГРУП ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА ЗАЛЕЖНО ВІД РОДОВОГО ОБ’ЄКТА.....	108

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Батченко Людмила Вікторівна
доктор економічних наук, професор

Стариченко Тетяна Василівна
асистент

*Київський національний університет культури і мистецтв
м. Київ, Україна*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Сьогодні ринок готельного господарства України характеризується чутливістю до найменших змін зовнішнього середовища, які змушують підприємства готельного господарства впроваджувати прогресивні методи, системи і підходи до управління конкурентоспроможністю бізнесової діяльності. Тому своєчасне впровадження термінових заходів щодо підтримання рівня попиту на готельні послуги, підвищення завантаженості номерного фонду, достатнього для того, щоб не бути збитковим, та забезпечення конкурентоспроможності є пріоритетними напрямками для керівного складу підприємств готельного бізнесу.

Нагальна потреба вжиття заходів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності передбачає впровадження стратегії ведення конкурентної боротьби готельним підприємством, що має на меті не лише обслуговування існуючих сегментів ринку, але і завойовування нових, а також виявлення тенденцій з появи нових потреб на ринку і визначення переваг потенційних споживачів.

Значна увага проблемі конкурентоспроможності підприємства приділяється як зарубіжними, так і вітчизняними дослідниками. Однак, все ж існує проблема недостатньої висвітленості положень з розробки економічних заходів впливу на розвиток готельної сфери, відсутності системних досліджень щодо впровадження ефективного менеджменту ведення конкурентної політики готельних підприємств та неефективності механізму управління в закладах готельного господарства, що спричиняє поглиблення кризових явищ в рамках готельної індустрії країни в цілому та кожного окремого підприємства зокрема.

Комплексний процес управління конкурентоспроможністю є багатофункціональною, багатокомпонентною системою, що являє собою комплекс взаємопов'язаних елементів, які відображають організаційно-економічні й техніко-технологічні заходи, яких потребує підприємство. Саме реалізація цих заходів сприятиме забезпеченню результативного здійснення

управлінських рішень сфери послуг. Кожен з елементів цієї системи сприяє вирішенню проблеми підвищення конкурентних можливостей підприємства, зміцненню його позицій на зовнішньому і внутрішньому ринках, досягненню стійкого розвитку завдяки створенню й підтримці довгострокових конкурентних переваг [2].

Основними напрямками підвищення конкурентоспроможності підприємств сфери послуг слід вважати наступні:

– **проведення ґрунтовного аналізу запитів споживачів та ретельний моніторинг діяльності підприємств-конкурентів.** Даний процес передбачає комплексне дослідження ресурсів Internet (офіційних сайтів підприємств-конкурентів, електронних каналів продажу), систематичне відвідування підприємств-конкурентів з метою отримати бажаної послуги, відслідковування динаміки цін і рейтингів готелів-конкурентів).

– **здійснення обґрунтованої рекламної політики.** Цей напрям включає в себе комплекс організаційних і технічних рекламних заходів, застосування необхідних заходів для нейтралізації діяльності конкурентів, створення позитивного іміджу підприємства та його торговельної марки. Ці заходи дозволяють швидко зреагувати на зміни ринкової кон'юнктури.

– **розширення асортиментного переліку послуг** – діяльності підприємства щодо виокремлення сукупності принципів, стратегій і методик, які формують оптимальний асортимент продукції та послуг, які пропонуються підприємством, враховуючи задоволення потреб споживачів та тенденції розвитку ринку. Саме мобілізація усіх факторів та забезпечення їх узгодженості не лише дозволяють сформуванню ефективну асортиментну політику конкретного підприємства, але і сприяють становленню якісно нового рівня розвитку підприємницької діяльності в Україні.

– **покращення якісних характеристик послуг, що надаються.** Цей напрям передбачає запровадження програм лояльності, програм мотивації праці, індивідуалізація надання послуг, постійний контроль і самоконтроль за якістю виконання робіт та надання послуг.

– **поступова модернізація обладнання** – процес, що уособлює систематичне оновлення матеріально-технічного забезпечення та створення сприятливих умов для ефективного виготовлення продукції та надання послуг в закладах готельного господарства;

– **орієнтація на зміни ринку та відповідно на потреби зниження витрат.** Цей напрям реалізовує впровадження конкурентно орієнтованого ціноутворення, що зумовлює підприємство підлаштовуватись під найменші ринкові коливання.

– **систематичне удосконалення процесу обслуговування.** Основним завданням даного напрямку є своєчасний моніторинг процесу обслуговування з метою усунення недоліків, виявлення нагальних потреб в підборі конкурентоспроможних кадрів та, за необхідності, коригування

складових процесу реалізації послуг, що є невіддільними від їх виробництва.

Для ефективного застосування вище зазначених напрямків підвищення конкурентоспроможності, підприємству необхідно створити умови для підвищення конкурентоспроможності, що передбачає комплексне залучення відділів, служб, які здатні забезпечити конкурентоспроможності продукції та послуг, адже один підрозділ управління не зможе повністю охопити її зростання і збереження на належному рівні. У зв'язку з цим постає необхідність раціонального розподілення функцій забезпечення конкурентоспроможності продукції та послуг між відділами, націленими на виготовлення конкурентоспроможної продукції та надання конкурентоспроможних послуг. Це в свою чергу дозволить мінімізувати потенційні ризики, адаптуватися до потреб споживачів та виявити приховані можливості [1].

Таким чином, стратегічне управління конкурентоспроможністю в умовах сучасного стану ринку послуг є об'єктивною необхідністю. Цей процес є досить містким, охоплює безліч чинників, потребує ґрунтовного аналізу та прийняття ефективних управлінських рішень. Також слід зазначити, що дослідження конкурентоспроможності попри наявність єдиної для всіх підприємств мети – збільшення прибутку і оптимізація процесу управління конкурентоспроможністю, є індивідуальним для кожного підприємства, адже різними підприємствами надається різний спектр послуг, на кожному підприємстві своя специфіка і методи забезпечення конкурентоспроможності, що і формує необхідність подальшого розгляду даної проблематики вітчизняними та зарубіжними науковцями.

Список використаних джерел

1. Зайцева, Л.О. Аналіз сучасних методів оцінки конкурентоспроможності підприємства // *Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С.І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 14. – № 3. – С. 12-17.*
2. Нестеренко С.А. Управління конкурентоспроможністю підприємств як системна цілісність / Нестеренко С.А. // *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки), №3(27), 2014. – С. 88-93.*

Васюренко Лариса Валентинівна

кандидат економічних наук

декан економічного факультету

Кукса Ігор Миколайович

доктор економічних наук, професор

завідувач кафедри фінансів, оподаткування та інформаційних технологій

Луганський національний аграрний університет

м. Харків, Україна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ» В КОНТЕКСТІ ДЖЕРЕЛА МАТЕРІАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ

Сучасні економічні перетворення, динамічні інноваційні процеси в усіх сферах господарської і виробничої діяльності викликають глибокий інтерес науки до світового досвіду активізації людського чинника для досягнення ефективності та конкурентоспроможності національної економіки. Науковець Р. Дарт розглядає мотивацію як сили, що існують усередині людини або поза нею, і які збуджують у ній ентузіазм і завзятість за виконання певних дій. І далі він зазначає: «Мотивація працівників впливає на їхню продуктивність, і частина роботи менеджера саме і полягає в тому, щоб спрямувати мотивацію на досягнення цілей організації» [1, с. 49]. Складність управління розвитком людських ресурсів обумовлює необхідність пошуку резервів матеріального стимулювання у фінансових ресурсах задля активізації високопродуктивної праці, розвитку їхнього творчого потенціалу, який можна плідно застосувати в інтересах підприємства.

Потреба в ресурсах пов'язана з процесом виробництва та створення споживчої вартості, використання будь-якого виду ресурсу передбачає його вартісне відтворення [2]. Таким чином, ресурси є важливим компонентом будь-якого суб'єкта господарювання, що зумовлює необхідність подальшого їх дослідження та формування видової характеристики. Загальна класифікація ресурсів за фізичним змістом включає чотири основні види ресурсів: матеріальні, людські, фінансові та інформаційні. Часто економічні ресурси класифікують за складом на матеріальні, фінансові, трудові та природні. Класифікація фінансових ресурсів підприємства дає можливість обрати правильне співвідношення між власними та позиковими коштами, що сприяє зміцненню фінансового стану підприємства. Характерною особливістю для фінансів будь-якої економічної системи є те, що фінансові ресурси виступають матеріальними носіями фінансових відносин, виокремлюючись при цьому з сукупності інших економічних категорій [3].

Пропонуємо дослідити запропоновані вітчизняними науковцями підходи до трактування фінансових ресурсів. А.М. Поддерьогін поділяє

фінансові ресурси на ті, що формуються під час заснування підприємства за рахунок власних та притриманих до них коштів; ті, що мобілізуються на фінансовому ринку та ті, що надходять у порядку розподілу грошових коштів [4]. І.Т. Балабанов зазначає, що фінансові ресурси необхідно поділяти на власні та чужі. До власних він зараховує статутний капітал, що сформований із внесків засновників, прибуток, амортизаційні відрахування, а до чужих – позикові та залучені кошти, що надаються в борг та на умовах платного користування [5]. На думку Філімоненкова О.С. [6], фінансові ресурси це власний, позиковий та залучений капітал, що використовується суб'єктом господарювання для формування власних активів, а також здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання прибутку. Радіонова В.М. [7] надає наступне тлумачення: грошові доходи й надходження, які знаходяться в розпорядженні суб'єкта господарювання й використовуються для задоволення фінансових зобов'язань, здійснення витрат із розширеного відтворення та для стимулювання працівників. Дещо схожу думку має Белоліпецький В.Г. [8] в контексті того, що це частина грошових ресурсів представлених у вигляді надходжень, що призначені для виконання як фінансових зобов'язань так і затрат із забезпечення розширеного відтворення.

Таким чином, аналіз публікацій щодо формування та використання фінансових ресурсів свідчать, що думки науковців стосовно сутності поняття «фінансові ресурси» суттєво відрізняються.

На наш погляд, деякі трактування є надто вузьким, оскільки не враховують процеси розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства, деякі – навпаки мають загальнотеоретичний зміст. Ми вважаємо необхідним зазначенням у сутності трактування даного поняття компоненти забезпечення розширеного відтворення, що включає й людський потенціал (рис. 1).

Рис. 1. Сутність використання фінансових ресурсів в контексті матеріального стимулювання працівників*

*Джерело: побудовано авторами

Метою використання фінансових ресурсів є досягнення найвищого рівня їх ефективності. Таке визначення дає змогу пов'язати одну із функцій фінансових ресурсів із створенням мотиваційного чинника задля оптимізації

соціального простору в будь-якому економічному середовищі й створює основу для забезпечення матеріального стимулювання працівників. Це надасть можливість активніше використовувати фінанси як інструмент господарського механізму для впливу на всі елементи структури процесу господарської діяльності. У цьому визначенні виражена економічна основа і зв'язок фінансових ресурсів із відтворювальними процесами. Базовою компонентою механізму управління фінансовими ресурсами повинні стати мотиваційні механізми, діючи за допомогою економічних методів управління, таких як методи матеріального стимулювання (преміювання, підвищення зарплати за результатами атестації), економічного планування, бюджетного управління, пов'язані з формуванням плану роботи та контролем за його здійсненням, і навіть економічним стимулюванням праці, тобто з раціональною системою оплати праці, що передбачає заохочення за певну кількість і якість праці, застосування санкцій за невідповідну її кількість і недостатню якість.

Список використаних джерел

1. Городецька Л.О. Удосконалення систем стимулювання праці персоналу підприємства [Текст] / Л.О. Городецька, Ю.О. Беженар // Проблеми підвищення інфраструктури: збірник наукових праць. – 2007. – № 15. – С. 120-129.
2. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент / Г.Г. Кірейцев. – [2-ге вид., перероб. та доп.]. – К.: ЦУЛ, 2002. – 496 с.
3. Фролова Т. Фінансовий ресурс розвитку національної економіки: формування та пріоритетні напрями використання / Т. Фролова, Л. Лук'яненко, К. Отченаш // Міжнародна економічна політика. – № 2 (25). – 2016. – С.126-157.
4. Фінанси підприємств / за ред. А.М. Поддєрьогіна. – [4-те вид., перероб. і доп.]. – К.: КНЕУ, 2002. – 571 с.
5. Войнаренко М.П. Економічний потенціал підприємства: обліковостатистичний та інформаційно-технологічний контексти: монографія / [М.П. Войнаренко, О.Г. Осауленко, Л.В. Скоробагата, В.О. Шевчук]; за ред. О.Г. Осауленка. – Київ: Держкомстат України, 2008. – 282 с.
6. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / О.С. Філімоненков. – 2-ге вид., перероблене. і доповн. – К.: МАУП, 2014. – 328 с.
7. Салькова І.Ю. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства / І.Ю. Салькова // Економіка та суспільство: електронний науково-практичний журнал. – 2018. – Вип. 16. – Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua/journal-16/23-stat-16/2074-salkova-i-yu-santsevich-v-o>.
8. Громова А. Финансовый менеджмент на предприятии / Т. Симаи, Ю. Романовська, А. Громова // Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. – 2015. – Vol. 3. – №2. – С. 33-35.

Герзанич Віталій Михайлович

*кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м Ужгород, Україна*

Машіка Василь Михайлович

*студент 3 курсу економічного факультету, спеціальність «Економіка»
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м Ужгород, Україна*

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ В 2018 РОЦІ

Інвестиції є ключовою умовою успішного розвитку національної економіки. Дослідження інвестиційного клімату визначає вектор руху не тільки економіки загалом, а й підприємницької діяльності кожної галузі чи сфери окремо. Саме тому виникає необхідність зосередити увагу на дослідженні питання інвестиційного клімату.

Особливої гостроти проблеми пов'язані з позитивним економічним іміджем України та її інвестиційним кліматом набувають саме зараз, коли національна економіка, опинилась у стані виходу з посткризових явищ, які мали місце в суспільстві.

На інвестиційну привабливість значно впливає соціально-економічний стан та умови ведення бізнесу. Зміну інвестиційного клімату найбільш наочно демонструє динаміка інвестицій, особливо прямих іноземних інвестицій, яка вважається індикатором зміни рівня довіри та рейтингу країни.

За даними сайту ВВС у рейтингу Doing Business 2018 Україна піднялась на +4 пункти і посіла 76 позицію зі 190 країн світу. Найбільший прогрес Україна продемонструвала по компоненту «одержання дозволів на будівництво». Покращивши свій показник на 105 пунктів (з 140-го на 35-те місце) [6].

Також, слід відзначити, що у рейтингу агентства Moody's Investors Service Україна покращила свій кредитний рейтинг в міжнародному економічному списку. Він змінився з Саа3 до Саа2, що означає зміна прогнозу зі «стабільного» на «позитивний» [8].

В таблиці 1 наведено дані щодо прямих інвестицій з країн ЄС в економіку України в 2015-2018 р.

Як бачимо за даними таблиці 1 спостерігається стабільність у інвестиціях, що надходять в Україну з країн ЄС. Також, на поліпшення показників вплинуло проведення структурних реформ в Україні, що допомогло країні впоратися з борговим навантаженням і поліпшити позиції на зовнішніх ринках.

Таблиця 1

**Інформація щодо прямих інвестицій з країн ЄС в економіку України
в 2015-2018 роках, млн. дол. США [3]**

	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019
Усього з країн ЄС	29308,0	24982,8	23425,7	24145,2	24742,7
Австрія	1351,5	1152,6	1099,9	1038,8	1005,6
Бельгія	104,2	96,8	99,3	103,9	108,2
Болгарія	22,0	32,1	38,4	39,9	43,5
Велика Британія	2146,2	1785,2	1947,0	1944,4	1955,9
Греція	54,3	41,8	44,3	43,0	61,8
Данія	149,3	138,8	137,6	153,6	161,0
Естонія	240,3	243,3	222,1	235,0	240,0
Ірландія	71,5	72,9	42,8	48,4	48,9
Іспанія	64,9	56,1	59,0	63,5	61,4
Італія	207,8	216,4	196,7	201,6	249,6
Латвія	62,6	49,0	40,0	38,2	41,2
Литва	188,2	137,1	121,7	124,6	140,9
Люксембург	398,8	363,9	660,1	515,8	526,1
Мальта	47,0	46,0	56,9	59,3	48,1
Нідерланди	6887,3	6090,3	6028,4	6395,0	7060,9
Німеччина	2110,6	1604,9	1564,2	1682,9	1668,2
Польща	708,0	679,4	509,1	571,3	593,9
Португалія	7,6	5,5	3,2	4,3	4,5
Румунія	25,3	20,2	19,3	20,1	25,9
Словаччина	74,2	72,2	71,1	74,9	74,3
Словенія	24,7	19,5	18,7	20,1	20,8
Угорщина	466,4	333,7	498,1	511,1	500,1
Фінляндія	103,1	89,8	110,2	131,0	129,3
Франція	1341,9	1299,1	615,6	723,4	636,0
Хорватія	2,4	1,4	1,6	1,3	1,3
Чехія	112,6	106,2	106,3	115,8	114,0
Швеція	363,7	334,0	328,8	351,2	341,8
Кіпр	11971,6	9894,8	8785,5	8 932,7	8 879,5
Усього в Україні	38356,8	32122,5	31230,3	31606,4	32291,9
Усього з країн ЄС-15	15362,8	13347,9	12936,9	13400,8	14019,0

Крім того, у рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності (ГІК) 2017/2018 р. Україна покращила свої позиції на 4 пункти і зайняла 81 місце серед 137 країн світу, які досліджувались (у ГІК 2016/2017 – 85 місце серед 138 країн) [9].

Отже, головними проблемами інвестиційного клімату України у 2018 р. залишилися ті, що були і в попередніх роках. До них належать недосконалість законодавчої бази щодо регулювання інвестиційної діяльності, відсутність пільг для іноземних інвесторів, низький рівень

захисту інтересів інвесторів.

Також негативний вплив на інвестиційний клімат чинили такі фактори, як загальний незадовільний рівень соціально-економічного розвитку, низький рівень життя населення, нестабільна політична ситуація, постійне підвищення тарифів тощо.

Ідея стимулювання та надходження інвестицій в економіку України має стати визначальною для держави в частині покращення її інвестиційного клімату. До основних заходів, котрі допоможуть покращити ситуацію належать: удосконалення нормативно-правової бази інвестиційної діяльності; спрощення реєстраційних процедур, стабілізація економічного становища. стимулювання залучення інвестицій в інтелектуальний капітал; розвиток корпоративного управління; формування позитивного іміджу, подолання корупції, відновлення довіри до судової системи [2].

Ми впевнені, що визначені напрями сприятимуть закладенню інвестиційного фундаменту для майбутнього успішного розвитку національної економіки.

Список використаних джерел

1. Єрохін С.А. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне фахове видання Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського – 2016. – №13. <http://global-national.in.ua/issue-13-2016>
2. Сержанов В.В. Формування державної інвестиційної політики розвитку національного господарства: [моногр.] / В.В. Сержанов. – К.: Національна академія управління, 2018 – 281 с.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Романенко А. Активізація державного інвестування в сучасних умовах/Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – №6. – С. 29-39
5. Штулер І.Ю. Теоретичні підходи до процесу залучення прямих іноземних інвестицій / І.Ю. Штулер / Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 5 (131). – С. 102-108.
6. Інформаційний ресурс: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-41817098>
7. Інформаційний ресурс: <https://economics.unian.ua/finance/10256877-yeba-nazvala-osnovni-pereshkodi-dlya-inozemnih-investiciy-v-ukrajini.html>
8. Інформаційний ресурс: <https://www.moody.com/>
9. Інформаційний ресурс: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2>

Сугак Тетяна Михайлівна
*старший викладач кафедри фінансів,
обліку та фундаментальних економічних дисциплін
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Важливою складовою соціально-економічного розвитку країни є житлово-комунальна галузь, яка забезпечує безпечне та комфортне проживання громадян. Наразі в Україні неефективна державна політика управління житлово-комунальним господарством, нестача коштів місцевих бюджетів для реконструкції та оновлення основних фондів комунальних підприємств, велика заборгованість споживачів за отримані комунальні послуги, і все це призвело до погіршення якості та неналежної кількості цих послуг. Щоб вийти з кризи необхідно реформувати галузь, залучити додаткові оптимально мінімальні інвестиції, запровадити інноваційні технології, переглянути нормативні-правові документи, які регламентують комунальну галузь. Для вибору ефективного напрямку реформування житлово-комунального господарства доцільно здійснити ретроспективний аналіз цього питання у практиці Великобританії, Німеччині, Франції, США та інших розвинених країн.

Метою статті є аналіз міжнародного досвіду реформування житлово-комунального господарства з огляду на можливість імплементації його кращих практик у національне господарство України.

В науковій літературі виділяють основні три моделі реформування та розвитку житлово-комунального господарства: англійська, німецька, французька.

Розглянемо першу модель реформування – англійську. В Англії та Уельсі підприємства комунального господарства на сьогодні повністю приватизовані, реформування житлово-комунального господарства було здійснено за 15 років. Спочатку провели об'єднання усіх муніципальних міськводоканалів у 10 регіональних державних компаній, а потім було проведено їх приватизацію. Перед приватизацією держава списала всі заборгованості комунальних підприємств, узяла на себе всі витрати на приведення об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства в належний стан та зробила його паспортизацію [1]. Також були розроблені нормативно-правові документи, які регулюють діяльність комунальних підприємств та захищають права споживачів на отримання доступних та безперебійних послуг. Наприклад, у 1997 р. було введено заборону на відключення послуг

водопостачання для побутових споживачів, але одночасно було прийнято рішення про підвищення тарифів для злісних неплатників [3].

Особливо цікавим є досвід реформування житлово-комунального господарства Німеччини після приєднання Східної до Західної. На момент приєднання в Східній Німеччині забезпечення електроенергією, теплом і газом здійснювалося міжрегіональними енергетичними підприємствами [5]. Ці підприємства знаходилися в державній власності і відповідали за постачання в закріпленому за ними регіону. Після об'єднання на базі державних міжрегіональних підприємств були створені так звані міські комунальні компанії у формі акціонерних товариств. Власність таких компаній була змішаною, і вони спеціалізувалися на наданні повного спектра послуг: електроенергії, теплоенергії, газу. Такі організації мають холдингову структуру, що дозволяє здійснювати фінансування менш розвинутих або соціально важливих напрямків за рахунок більш успішних. Створення багатопрофільного підприємства з гнучкою структурою дозволяє їм досягати «синергетичних» ефектів у технічних, організаційних, фінансово-економічних напрямках. З метою досягнення конкурентних переваг підприємства почали приділяти особливу увагу сучасним технологіям і автоматизації, вдосконаленню управління. Також була переглянута та вдосконалена політика ціноутворення, розробили схеми, які дозволяли покривати поточні витрати в середньостроковій перспективі. Для цього першим кроком відмовились від надання соціальної допомоги населенню через комунальні підприємства та перейшли до адресного субсидування. Субсидії надавалися малозабезпеченим родинам залежно від їхніх одержуваних доходів. У результаті бюджетні кошти, що звільнилися, були спрямовані як інвестиції в модернізацію мереж й устаткування. Кошти виділялися шляхом надання кредитів під низькі відсотки й гранти. Кредити, спрямовані на модернізацію житлового фонду, надавалися як Федеральним урядом Німеччини, муніципальними утвореннями, постачальниками енергоресурсів, так й Європейським Співтовариством. Але в процесі реформування значно зросла вартість послуг, що призвело до стимулювання економії ресурсів населенням.

Третя модель житлово-комунального господарства французька – це об'єднання муніципальної власності з управлінням приватним бізнесом на умовах довгострокових договорів оренди та сукупних інвестиційних угод. Сфера міського господарства у Франції підпорядкована комуні – найменшій адміністративно-територіальній одиниці Франції. Об'єкти інфраструктури житлово-комунального господарства є власністю муніципалітетів. Усі роботи ведуться через муніципалітет. Тому, в остаточному підсумку, саме муніципалітет несе політичну відповідальність перед громадянами. Разом з тим досить широко розповсюджений і досвід застосування концесій у комунальному господарстві. Ця форма заснована на договорі концесії,

відповідно до якого підприємство комунальної сфери передається в експлуатацію приватній фірмі. У той же час, разом з націоналізованими газовими мережами і державною енергетикою, існують і приватні компанії. Ці компанії є відносно невеликими, однак їхня роль у підвищенні ефективності надання населенню комунальних послуг є досить значною. На рівні уряду встановлюються стандарти на те, чим повинні забезпечуватися житлові будинки, наприклад, на якість води. А в кожному контракті між муніципалітетом і експлуатаційною компанією визначаються конкретні умови роботи системи, наприклад, тиск та якість води при постійній подачі води споживачам. У такому контракті визначаються також майбутні тарифи на надані послуги. Окремо перед проведенням реформ централізованого теплопостачання, було зроблено ряд експертиз, які показали, що 50% тепла виходить на вулицю – через вікна, стіни, дах. Однак, французи не стали відразу піднімати тарифи, а спочатку впровадили програми трирічного утеплення житлового фонду [4].

У 1970 роках в США почали загострюватись проблеми з управління і фінансування житлово-комунального господарства. Відповідальність за безперебійне функціонування об'єктів комунальної інфраструктури, за їх реконструкцію і розвиток була покладена на місцеві органи виконавчої влади. Фінансування цих об'єктів силами місцевих органів влади було непосильно, тому почала надходити фінансова допомога з бюджетів штатів та федерального бюджету у вигляді субсидій. Досі популярним видом федеральної фінансової допомоги є «блокові програми», спрямовані не на конкретний об'єкт, а у певну сферу, що потребує фінансової підтримки. Відрахування з бюджету йдуть залежно від чисельності населення і статистичного статусу даного місця. Так, 70% фондів направляються в органи місцевого управління великих міст, а інші 30% – маленьким містам і поселенням [6]. Федеральний уряд відповідає в основному за інвестування в природні ресурси, охорону навколишнього середовища, водний транспорт, порти і вокзали, регулярно виділяє великі кошти штатам для підтримки і розвитку доріг державного значення. Уряди штатів несуть відповідальність за будівництво шосейних доріг, частково за розвиток мережі електро-, тепло- і газопостачання. Інші питання комунальної інфраструктури – водопостачання, водовідведення, санітарний стан, громадський транспорт, – перебувають у віданні місцевої влади, що використовує на ці цілі як свої бюджетні кошти, так і федеральні субсидії в різних формах, а також кошти з бюджетів штатів. Цікавим є досвід з управління житловим господарством, шляхом створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, що було розроблено та законодавчо затверджено в США у 1964 р. такі ж об'єднання відомі в Англії та Франції. Основна мета подібних об'єднань – поліпшення утримання житлового фонду та раціональне використання платежів мешканців будинку [6].

Підсумовуючи вище зазначене, виділимо основні напрямки, які можна використати для реформування житлово-комунальної галузі в Україні. До комунальних підприємств необхідно залучати довгострокове фінансування через державні, міжнародні програми чи приватні інвестиції через договори концесії, які б дали змогу оновлювати основні фонди, запроваджувати сучасні технології та автоматизацію всіх виробничих процесів. Необхідно вдосконалювати управління, розробляти державні та місцеві програми переходу об'єднань житлових будинків на нові системи опалення, утеплення, використовувати нові види виробництва електроенергії та прогресивні методи очищення води та раціонального використання ресурсів. Цей процес повинен бути постійним і, можливо, як і Англія, Україна за 15 років покращить роботу житлово-комунальної галузі та вийде на світовий рівень якості надання комунальних послуг.

Список використаних джерел

1. Booker, Alan. *British Privatization: Balancing Needs* /A. Booker // *Journal of the American Waterworks Association*. – №86, March 1994.
2. Dumol Mark. *The Manila Water Concession: A Key Government Official's* / M. Dumol // *Diary of the World's Largest Water Privatization*. – Washington, D.C.: World bank. – 2000. – 137 p.
3. Jeffery, Jack. *Privatization in England and Wales* / J. Jeffery // *Journal of the American Waterworks Association*. – №. 86, March 1994.
4. Гладчук Т.П. Досвід реформування житлово-комунального господарства в країнах Європейського союзу / Т.П. Гладчук // *Часопис Київського університету права*. – 2011. – №4. – С. 376-378.
5. Фурман Р.С. *Житлово-комунальне господарство: закордонний і вітчизняний досвід його реформування та розвитку* /Р.С. Фурман // *XIV Міжнародна наукова інтернет-конференція ADVANCED TECHNOLOGIES OF SCIENCE AND EDUCATION (19-21.04.2018)*
6. Хвищун Н.В., Токарчук В.В., Шепетько В.Ю. *Зарубіжний досвід інноваційних напрямів реформування комунального господарства* / Н.В. Хвищун, В.В. Токарчук, В.Ю. Шепетько // *Економічні науки*. – Серія «Регіональна економіка». – 2014. – Випуск 11 (43). – С. 264-274.

Точиліна Ірина Валентинівна
*кандидат економічних наук
старший науковий співробітник
ДННУ «Академія фінансового управління»
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОПОДАТКУВАННЯ САМОЗАЙНЯТИХ ОСІБ І МІКРОБІЗНЕСУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ СПІЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ

Спільне використання активів притаманне суспільству вже протягом тисяч років, але поява Інтернету – і використання його можливостей для швидкого обміну інформацією – створила можливості для власників активів і тих, хто прагне ними скористатися, легше знаходити один одного. Економіка спільного використання (англ. sharing economy) – це узагальнюючий термін, що характеризує соціо-економічну систему, засновану на спільному користуванні людськими та фізичними ресурсами, що підтримується за рахунок використання можливостей онлайн-платформ [1]. У доповіді, підготовленій в 2013 р. групою аналітиків PricewaterhouseCoopers, автори визначають економіку спільного використання як таку, що об'єднує компанії, які застосовують бізнес-моделі, базовані на наданні доступу до чогось на ринках, що функціонують за принципом peer-to-peer (P2P)¹. Цей тип бізнес-моделі не обмежується певними галузями промисловості; учасники-споживачі тут платять за право тимчасового використання ресурсу, який належить іншим учасникам (яких також називають споживачами), тоді як компанія просто виступає посередником між тими й іншими [2, с. 3].

Концепція «спільного використання», ґрунтується на уявленні, що вільний потенціал ресурсів, таких як автомобілі та будинки, може бути використаний іншими. І, хоча, для позначення такого роду транзакцій вживається слово «ділитися» (to share), однак власники ресурсів насправді не діляться ними, а використовують їх у звичайних бізнес-транзакціях, отримуючи за це гроші. В контексті даного дослідження важливо враховувати те, що «неформальність», притаманна дрібним, аномічним взаємодіям через платформи в цифровій економіці є серйозним викликом для зміцнення податкових систем, оскільки посилює ризики недотримання податкового законодавства. В той же час, багато «неформальних» підприємств, можуть бути настільки малими, що їхні прибутки не

¹ Термін, запозичений зі сфери комп'ютерних технологій, характеризував організаційну структуру комп'ютерних мереж. Комп'ютерні мережі типу peer-to-peer (або P2P) засновані на принципі рівноправності учасників і характеризуються тим, що їх елементи можуть безпосередньо зв'язуватися між собою, на відміну від традиційної архітектури, коли лише окрема категорія учасників, яка називається серверами, може надавати певні сервіси іншим. При характеристиці економічних відносин найбільш близьким за змістом аналогом даного терміну буде вираз «взаємодія без посередників».

підлягатимуть оподаткуванню. Це стосується в першу чергу самозайнятих осіб, які працюючи через цифрові платформи, виконують мікро завдання і отримують невеликі доходи, відповідно не генерують значних потенційних виплат.

З одного боку, природа багатьох видів діяльності, що здійснюється через платформи передбачає використання особистого майна для цілей ведення бізнесу, що ускладнює визначення та розподіл витрат. З іншого – такі дрібні платники податків можуть отримувати низькі доходи, а тягар дотримання податкового законодавства для них залишається відносно високим. Разом з тим, невеликі суми оподаткованого доходу, в сукупності можуть скласти значну суму, якщо їх об'єднати, тому питання ефективності постає як для платників податків, які намагаються дотримуватися законодавства і виконувати свої податкові зобов'язання, так і для урядів, перед якими стоїть задача комплексного удосконалення законодавства у сфері ведення бізнесу та оподаткування. Тому багато країн Європи уже активно відреагували на зазначені виклики введенням спеціальних умов оподаткування мікропідприємців, самозайнятих та фрілансерів. Мета таких заходів – заохочення формалізації малого бізнесу, і спрощення дотримання податкових зобов'язань платниками.

Так, у Великобританії з метою спрощення податкової системи та з урахуванням викликів, сформованих розвитком економіки спільного споживання в 2017 р. в межах індивідуального прибуткового податку було запроваджено неоподатковуваний мінімум в обсязі 1000 фунтів стерлінгів для прибутку від власності та торгівлі². Хоча ця знижка була введена як свого роду допомога для мікропідприємців в умовах розвитку економіки спільного використання – і це правда, вона досягне цих цілей – вона охопить більш широкий цільовий діапазон, адже неможливо обмежити її застосування лише мікропідприємцями чи учасниками економіки спільного використання, як неможливо чітко визначити ці поняття для цілей оподаткування, щоб спрямувати допомогу на ту чи іншу групу людей. Насправді, будь-хто, хто отримує доходи від визначених видів діяльності, має право на застосування знижки у розмірі 1000 фунтів стерлінгів. Це знижки для всіх – починаючи від тих, хто продає спечені вдома пиріжки до тих, хто здає в оренду житло чи інші речі, чи для продавців e-Bay. За попередніми оцінками ця податкова знижка буде стосуватися 700 тис. учасників Р2Р економіки і дасть можливість заощадити на адміністративних витратах близько 20 млн. фунтів стерлінгів на рік щодо осіб, які не повинні ні подавати податкові декларації, ні обліковувати та подавати звітність про свої витрати [3].

² Якщо сума знижки покриває увесь відповідний дохід (до вирахування витрат), то податкові зобов'язання не виникають взагалі – декларувати цей дохід не потрібно. Ті, хто має вищі доходи, мають змогу при обчисленні оподаткованого прибутку вираховувати всю суму знижки зі своїх надходжень замість відрахування фактичних допустимих витрат.

Експерти також вважають, що введення цієї податкової знижки може стати стимулом для тих, хто заробляв більше 1000 ф. ст. в рік і не декларував ці доходи, нарешті зробити це. Така мета не декларувалася при запровадженні пільги, але це може стати корисним побічним ефектом. До слова, цей крок був схвалений компаніями, що працюють в економіці спільного використання, включаючи Airbnb [3].

В Угорщині з 2013 р. діє фіксований податок для самозайнятих (КАТА), згідно з яким суб'єкти малого підприємництва, доходи яких не перевищують 6 млн. уг. ф. (18000 EUR) сплачують податок у розмірі 50 тис. уг. ф. на місяць. Сплата фіксованого податку КАТА звільняє платника від податку на прибуток підприємств, податку з доходів фізичних осіб, податку на соціальне страхування та медичні послуги, відрахувань до пенсійного фонду, профспілкових та інших внесків. Однак не звільняє від зобов'язань щодо ПДВ. Схема КАТА призначена для боротьби з функціонуванням малих суб'єктів підприємництва поза межами формального сектора, а також дозволяє вести спрощений бухгалтерський облік [4].

В Австрії фрілансери – незареєстровані самозайняті особи – звільнені від обов'язку застосовувати подвійний бухгалтерський облік. Самозайнятим особам у Словацькій Республіці дозволяється вести простий бухгалтерський облік (по системі одинарних записів), а мікропідприємства можуть обрати спрощену фінансову звітність, якщо вони відповідають двом із нижченаведених критеріїв: (1) вартість активів менше 350 тис. євро; (2) оборот менше 700 тис. євро; або (3) середньорічна кількість працівників менше десяти [5].

Згідно з останніми дослідженнями в 2013-2017 р. Україна посіла перше місце в Європі та четверте місце у світі з зайнятості на цифрових платформах, що вимірюється за сумою фінансових потоків та кількістю завдань, виконаних на таких платформах. Україна також посідає перше місце у світі в «ІТ-фрилансі». Станом на березень 2018 р. лише на 6 платформах працювали щонайменше півмільйона працівників з України. Це приблизно 3% працевлаштованого населення (кількість якого станом на січень 2016 р. оцінювалася в 16,2 млн. осіб). Вісімнадцять відсотків українських офісних працівників уже пробували цифрову роботу і хотіли б повністю перейти на неї; один із двох розглядає це як додаткове джерело доходу. При цьому, три чверті працівників цифрових платформ не зареєстровані як самозайняті і не сплачують податків. Більшість із них переконані, що їм не потрібно офіційно реєструвати їхню діяльність в державних органах (податкова й інші) для того, щоб працювати на інтернет-платформах [6]. Водночас, важливо пам'ятати, що суб'єкти господарювання, які не зареєстровані та/або не виконують вповні своїх зобов'язань щодо сплати прибуткових податків, можуть сплачувати митні платежі або ПДВ в ході ведення господарської діяльності, і суми цих податків можуть бути значними.

Таким чином, в умовах динамічного розвитку економіки спільного використання, зайнятість через цифрові платформи стає все більш привабливим способом заробітку для мікропідприємців і фрілансерів. З одного боку, виходячи з припущення, що діяльність більшості продавців P2P платформ є трудомісткою з незначною дохідністю, тобто вони не генерують значних потенційних виплат, важливо не переоцінювати потенційні податкові доходи, які можна від них отримати, так само як і ризики стосовно поточних доходів бюджету. З іншого – зростання їх кількості породжує тенденцію до витіснення великих фірм з ринку в багатьох видах діяльності, та посилює вже існуючі виклики, пов'язані з оподаткуванням великої кількості малих підприємств. Україна також має відреагувати на зміну економічного середовища функціонування мікробізнесу і розробити відповідні заходи у сфері державної податкової політики з урахуванням особливостей нового виду економічних відносин. Для цього необхідно ідентифікувати та оцінити максимально широке коло питань, пов'язаних з оподаткуванням такого виду діяльності, оскільки окреслені зміни можуть бути вирішальними для майбутнього податкових систем.

Список використаних джерел

1. *Sharing Economy*. Investopedia. Reviewed by Will Kenton. URL: <https://www.investopedia.com/terms/s/sharing-economy.asp>
2. *The Sharing Economy. Accessibility Based Business Models for Peer-to-Peer Markets*. PwC, European Union, September 2013. URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/13413/attachments/2/translations/en/renditions/native>
3. *Income Tax: new tax allowance for property and trading income. Policy paper*. HMRC <https://www.gov.uk/government/publications/income-tax-new-tax-allowance-for-property-and-trading-income/income-tax-new-tax-allowance-for-property-and-trading-income>
4. *Favorable tax types for small companies in Hungary in 2016*. NewFlash. March, 2016. URL: <https://accace.com/wp-content/uploads/2016/03/HU-2016-03-21-Favorable-tax-types-for-small-companies-in-Hungary-in-2016-EN.pdf>
5. *Taxation of SMEs in OECD and G20 Countries*. OECD Tax Policy Studies URL: <http://ifuturo.org/documentacion/taxation%20of%20smes.pdf>
6. Алексинська М., Бастракова А., Харченко Н. *Зайнятість через цифрові платформи в Україні. Проблеми та стратегічні перспективи*. Міжнародна організація праці, 2018 р. URL: https://www.kiis.com.ua/materials/pr/15082018_ILO_report/wcms_ukr.pdf

Штулер Ірина Юріївна
доктор економічних наук, професор
Проректор з наукової роботи
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна

ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Важливість державного валютного регулювання при формуванні стратегії соціально-економічного розвитку України обґрунтована його значним впливом на усі сфери суспільного життя. Фінансові кризи останніх років, поширення глобалізаційних та інтеграційних процесів, а також військовий конфлікт на Сході України засвідчили необхідність регулювання економічних процесів на макрорівні.

Отже, актуальності набуває обґрунтування валютної політики держави, а також вивчення основних чинників впливу, оскільки подолання наслідків кризи та стабілізація економіки суттєво залежить від валютної політики із оптимальним набором адекватних важелів регулювання. Серед показників, що розкривають та характеризують валютну політику України варт виокремити наступні:

1. Рівень інфляції.
2. Частка довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів, скоригованих на курсову різницю.
3. Рівень доларизації грошової маси.
4. Міжнародні резерви України.
5. Індекс зміни офіційного курсу гривні до долара США.

Рівень інфляції є одним з найтипівіших показників, який розкриває не лише фінансову безпеку держави, але й визначає ефективність здійснення усієї економічної політики держави. Єдиної думки стосовно мінімального рівня інфляції серед економістів ще й досі не сформовано. Окремі науковці вважають 5% інфляції допустимим значенням, а, до прикладу, згідно з критеріями вступу до ЄС цей показник має становити – 3,1%. У зоні євро допустимим вважається ще нижчий рівень інфляції – 2%.

Перевищення допустимих рівнів знецінення національної грошової одиниці призводить до порушення дестабілізації соціального становища більшості населення країни. Найбільших втрат зазнають незахищені верстви населення. Пересічні громадяни із низьким доходом та ті, хто отримує заробітну плату та соціальну допомогу за рахунок коштів Державного бюджету найбільше відчують погіршення, що суперечить принципу справедливого розподілу благ і послуг у суспільстві.

Частка довгострокових кредитів у загальному обсязі кредитів – один з найскладніших показників. В короткостроковій перспективі його ефект визначити важко. А от довготривалий позитивний тренд свідчить про спроможність банківської системи сприяти інвестиційно-інноваційному розвитку країни. Надані комерційними банками кредити спрямовуються на підтримку реального сектора економіки та зростання національного господарства в цілому. Але за оцінками експертів оптимальною є частка довгострокових кредитів у кредитному портфелі банків на рівні 55-65%.

Рівень доларизації відображає співвідношення кредитів у іноземній валюті до загального обсягу виданих кредитів. За європейськими стандартами оптимальним є рівень доларизації кредитного ринку на рівні не більше 50%. Перевищення цього значення означає валютну небезпеку економіці країни. Однак не слід забувати, що процентні ставки за кредитами в іноземній валюті вигідніші ніж кредити у національній грошовій одиниці.

Міжнародні резерви потрібні для оплати імпорту. Цих коштів має вистачити для того, щоб оплатити щонайменше 3 місяців майбутніх поставок товарів з-за кордону. Це свого роду запас, що використовуватиметься для розрахунку за ввезені товари та послуги, якщо надходження іноземної валюти в країну тимчасово припиниться. Недостатній обсяг міжнародних резервів, неефективна політика управління ними, нераціональна структура золотовалютних резервів країни можуть призвести до неспроможності державного уряду обслуговувати зовнішні борги. Необхідно відзначити, що Україна зберігає менше 4% своїх золотовалютних резервів у золоті, тоді як, наприклад, США – 80% всіх американських резервів. Друге місце за розміром резервів у золоті посідає Німеччина, третє – МВФ. У країнах Євросони основні державні резерви зберігаються в золоті.

Індекс зміни офіційного курсу гривні до долара США. Ефективність валютної політики визначається через зміну валютного курсу та зміну пропозиції і попиту валюти. Основним тут є дослідження співвідношення процентної зміни обсягів продажу та купівлі валюти до процентної зміни курсу гривні до долара США. За допомогою коефіцієнта еластичності можна оцінити впливу офіційного валютного курсу на стабілізацію ситуації на валютному ринку.

Отже важливою проблемою управління національною економікою є необхідність забезпечення економічної стабільності та здатності держави до розвитку. Комплексність завдань економічної безпеки об'єктивно потребує спрямування валютної політики на забезпечення позитивних економічних та соціальних змін, що супроводжуються загостренням соціально-економічних суперечностей, виникненням загроз економічному розвитку та суверенітету держави.

Список використаних джерел:

1. *Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів: [монографія] /*

*Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці
Київ – Баку, 15-17 лютого 2019 року*

- А.А. Мазаракі, О.П. Корольчук, Т.М. Мельник та ін; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 718 с.*
- 2. Єрохін С.А. Фінансово-економічний механізм глобалізації// Актуальні проблеми економіки. –2008. – №9(63). – С. 151-158*
 - 3. Косевцов В.О. Національна безпека України: теорія, реальність, прогноз. – К., 2000. – 78 с.*
 - 4. Контурова С.М. Головні чинники і наслідки розвитку економіки України в умовах глобалізації // Актуальні проблеми економіки. – 2008р. –№12(66). – С. 91-97.*
 - 5. Тимошенко О.В. Систематизація показників, методів та індикаторів економічної безпеки держави: монографія / О.В. Тимошенко // *Economic security and protection of information: theory, methodology, practice: Collective monograph.* – Edizioni Magi, Roma, Italy, 2016. – С. 75-91.*
 - 6. Філіпенко Т.В. Валютна безпека держави в умовах світової глобалізації / Т.В. Філіпенко // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2010. – №11. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=219>*
 - 7. Штулер І.Ю. Співвідношення базових макроекономічних показників в контексті відновлення рівноваги економічної системи // Науковий фаховий журнал «Вісник КНУТД» . – 2016. – №1. – С. 102-108.*

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Антонова Олена Михайлівна
*кандидат економічних наук, доцент кафедри
фінансів, обліку та фундаментальних економічних дисциплін
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

ІНСТИТУТИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ТА ЇХ ВЗАЄМОДІЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Стрімкий розвиток фінансово-економічних відносин в Україні на тлі сучасних тенденцій глобалізації світового господарства відбувається трансформація загроз економічній безпеці. Тіньова економічна діяльність набуває все більш агресивного характеру, стає джерелом фінансування терористичних і екстремістських груп [1]. Аналіз динаміки тіньової економіки свідчить про те, що вона не тільки не скорочується, але, при збереженні тенденцій до зростання, відбувається її якісне і структурне ускладнення, з'являються нові види і різновиди різних тіньових і кримінальних фінансових схем. Зростають і масштаби економічного збитку від тіньової діяльності. Необхідно відзначити, що правопорушення у фінансовій сфері є одним з найбільш інтелектуаломістких типів тіньових економічних відносин. При цьому схеми і технології здійснення фінансових правопорушень істотно випереджають розвиток нормативно-правової бази забезпечення економічної безпеки.

У цих умовах актуальним завданням забезпечення економічної безпеки держави стає скорочення тіньового сектора української економіки шляхом протидії процесам формування кримінального кругообігу капіталів, а також боротьби з погрозами фінансово-економічного характеру, які не належать до точки зору закону до правопорушень.

Ефективне вирішення цього завдання можливе за умови кардинального вдосконалення аналітико-прогнозної, організаційно-управлінської, законодавчої та правозастосовної бази системи забезпечення економічної безпеки. Назріла гостра необхідність в пошуку нових форм і механізмів забезпечення економічної безпеки, розробці таких інструментів скорочення «тіньового простору» до рівня, який не представляє загрозу економічній безпеці, які будуть працювати на випередження і профілактику [1].

В контексті сказаного актуальною є проблема формування інституту фінансово-економічних розслідувань як ефективною форми організації боротьби з існуючими загрозами економічної безпеки і виявлення потенційних загроз.

Необхідно відзначити, що фінансово-економічні розслідування як певний механізм аналітичного забезпечення економічної безпеки використовується в системі заходів економічної політики, контролю, правоохоронних механізмів забезпечення економічної безпеки. Поняття «фінансово-економічні розслідування» широко застосовується і в міжнародній практиці, зокрема, при протидію легалізації «брудних» грошей, фінансовим основам тероризму.

Разом з тим, сьогодні наукове визначення поняття фінансово-економічних розслідувань, його ролі і місця в системі забезпечення економічної безпеки, правомірності застосування цього терміну в системі економічної та управлінської науках практично відсутня. Застосування тих чи інших механізмів, використовуваних в ході виробництва фінансово-економічного розслідування, носить безсистемний, розрізнений характер, що негативно позначається на забезпеченні економічної безпеки.

Відсутня також і нормативно-правове закріплення даного терміну, що не дозволяє виробити єдиний підхід до його розуміння в економічній і юридичній літературі. У свою чергу зазначені проблеми породжують невизначеність і суперечки між економістами і юристами щодо тлумачення сутності поняття «фінансово-економічне розслідування».

Розробка наукового обґрунтування поняття та методики фінансово-економічних розслідувань, спрямованих на виявлення, попередження, припинення, розкриття і розслідування тіньових процесів у фінансово-економічній сфері, дозволить більш повно забезпечити національні інтереси України. Визначення концептуальних засад інституту фінансово-економічних розслідувань закладе фундамент для розробки прикладних методичних рекомендацій розслідування, що, в свою чергу, мобілізує потенціал державних інститутів по формуванню більш досконалої системи забезпечення економічної безпеки.

Необхідність наукової розробки наявної сукупності поглядів на теоретичні і практичні проблеми фінансово-економічних розслідувань, формування відповідних інститутів, механізмів їх функціонування обумовлює особливу актуальність дослідження даного питання. Комплексна розробка поняття і сутності фінансово-економічних розслідувань, оцінка ефективності діяльності інститутів забезпечення економічної безпеки в ході проведення фінансово-економічних розслідувань, дослідження питань взаємодії зазначених інститутів і ефективності роботи системи фінансово-економічних розслідувань в цілому в аспекті забезпечення економічної безпеки не проводилися і представляють науковий інтерес.

Важливість забезпечення економічної безпеки від викликів і загроз на сучасному етапі розвитку України можна не дооцінювати, так як економічна безпека, проявляючись у сферах впливу інших видів національної безпеки (екологічної, інформаційної, військової, соціальної, фінансової, податкової),

проникаючи в них і взаємодіючи з ними, акумулює в собі їх вплив, залишається при цьому базисом національної безпеки. Відповідно, стан економічної безпеки зумовлює загальний розвиток суспільства і держави.

Аналіз останніх досліджень [3, 5, 6], дають підставу для загального висновку про недостатню ефективність діяльності державних інститутів забезпечення економічної безпеки. Зазначені проблеми пов'язані, перш за все, з відсутністю комплексної методики протидії тіньовим процесам в фінансово-економічній сфері, ефективної і достатньої взаємодії між інститутами, які забезпечують економічну безпеку. Очевидні серйозні недоліки, які вимагають вирішення проблеми в організації цієї діяльності, її правового регулювання.

Необхідно створення комплексного, міждисциплінарного інституту фінансово-економічних розслідувань, під яким ми розуміємо сукупність наукових, аналітичних, оперативно-розшукових, процесуальних та експертних процедур, що використовуються з метою виявлення і розслідування порушень в ході господарської, управлінської та фінансової діяльності, є механізмом, покликаним вирішувати проблему протидії тіньовим процесам в фінансово-економічній сфері. Створення зазначеного інституту зменшить невизначеність і структурує діяльність держави по боротьбі з тіньовими процесами в фінансово-економічній сфері та забезпеченні економічної безпеки.

Фінансово-економічні розслідування, як поняття, мають власний економічний зміст. Їх предметом є економіка, економічні процеси, дослідження впливу тіньових відносин на економічну безпеку, тобто розвиток в межах граничних значень економічної безпеки, в рамках правового поля [3, 4]. Фінансово-економічні розслідування використовують характерні для економічної науки методи аналізу – статистичний аналіз, фінансовий аналіз, аудит, методи бухгалтерського обліку та ін. Правовий зміст визначається тим, що фінансово-економічні розслідування є частина контрольної та оперативно-службової роботи правоохоронних органів і в цьому аспекті є виробництво кримінально-процесуальних процедур, спрямованих на боротьбу з правопорушеннями в фінансово-економічній сфері.

Змістом інституту фінансово-економічних розслідувань є взаємопов'язані і функціонально близькі види діяльності – сукупність наукових, аналітичних, експертних, оперативно-розшукових і процесуальних процедур, до яких відносяться: фінансовий контроль, оперативно-службова діяльність (включає систему оперативно-розшукової, кримінально-процесуальної, адміністративно-правової, інформаційно-аналітичної діяльності), фінансовий моніторинг; науковий напрямок.

Перераховані вище дії, здійснюються в ході проведення фінансово-економічних розслідувань. Вони сприяють досягненню найкращих

результатів у справі забезпечення економічної безпеки країни. Однак слід зазначити, що для досягнення позитивного ефекту економічна безпека держави повинна забезпечуватися всім комплексом перерахованих вище механізмів, в тісній взаємодії їх між собою. Велику увагу необхідно приділити питанням взаємодії моніторингу з контрольно-наглядовими та правоохоронними інститутами забезпечення економічної безпеки. Важливим елементом забезпечення економічної безпеки України є вдосконалення інформаційної взаємодії між контрольно-наглядовими та правоохоронними інститутами в ході виробництва дослідження і розслідування порушень, скоєних в фінансово-економічній сфері.

Список використаних джерел

1. Антонова О.М. Протидія тіньовій економіці в системі забезпечення економічної безпеки України / О.М. Антонова // *Актуальні проблеми економіки №9*. – 2018. – К.; НАУ, 2018. С. 13-22.
2. *Економічна безпека: Навч. посібник.* / за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
3. Єрмошенко М.М. *Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення.* – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – 2001. – 309 с.
4. *Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство* / Гесць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.; за ред. Гейця В.М.: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
5. Мунтіян В.І. *Економічна безпека України* / В.І. Мунтіян. – К.: КВЦ, 1998. – 462 с.
6. Сенчагов В.К. *Экономическая безопасность: геополитика, глобализация, самосохранение и развитие* / Сечагов В. К. – М.: Финстатинформ, 2002. – 446 с.

Ільченко Віктор Анатолійович

здобувач

ВНЗ «Національна академія управління»

м. Київ, Україна

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПРОТИДІЇ ТІНЬОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Функціонування тіньової економіки в Україні завдає колосальної шкоди суспільству і державі, дестабілізує нормальні економічні відносини, і в цілому є однією із загроз економічній безпеці України. Найбільші побоювання викликає зростання кримінальних економічних відносин: організованої, економічної та професійної злочинності. Держава, будучи єдиним носієм публічної політичної влади, прагне за допомогою створених в своїй структурі органів забезпечити національну безпеку в економічній сфері. В Україні існують економічні і правові інститути, які спрямовані на протидію тіньовій економіці і економічній злочинності.

Роль економічних інститутів у вирішенні завдань щодо забезпечення

економічної безпеки України специфічна: вони повинні здійснювати регулюючий вплив на тіньову економіку. Правові інституції повинні не тільки забезпечити правомірність застосування економічних важелів впливу на тіньову економіку, а й реалізувати охоронну функцію права. Правові інститути протидії тіньовій економіці втілені, в першу чергу, в діяльності правоохоронних органів, які мають монополію на застосування найсуворіших заходів юридичної відповідальності за вчинення злочинів. Успішна боротьба з економічною злочинністю можлива тільки при оптимальному спільному використанні економіко-правових інститутів протидії тіньовій економіці.

Існуюча практика боротьби з кримінальною економікою далека від досконалості, оскільки в ній не приділяється необхідної уваги механізму економіко-правового впливу на тіньові процеси. Разом з тим, ряд питань, пов'язаних з протидією тіньовій економіці, залишаються маловивченими і представляють науковий інтерес.

По-перше, недостатньо, на нашу думку, досліджено проблеми взаємозв'язку тіньової економіки і економічної безпеки.

По-друге, не достатньо відображено в дослідженнях інституційний підхід до проблеми протидії тіньовій економіці. Не досліджені питання функціонування економіко-правових інститутів протидії тіньовим економічним процесам.

Тіньова економіка являє собою складне явище, яке має розгалужену структуру і в більшій чи меншій мірі, властиве всім державам. Тіньові економічні процеси відносяться до числа базових економічних інститутів і в деяких країнах перевершують за масштабами офіційну економіку. Складність в дослідженні тіньової економіки полягає в різноманітті її визначень, пропонованих підходів до її вивчення. Безліч підходів до визначення економіки дозволяє об'єднати їх в три групи: правові, економічні та комплексні (міждисциплінарні). Кожен з підходів має свої переваги і недоліки. Поняття тіньової економіки охоплює деструктивну і статутну економіку, яка функціонує поза правовим полем.

Серед детермінант тіньової економіки виділяються дві групи: причини її існування і причини її зростання або зниження. Серед найбільш важливих з них виділяються корумпованість контролюючих і правоохоронних органів, неефективна діяльність контролюючих і правоохоронних органів у зв'язку з ресурсними та іншими обмеженнями, недосконалість законодавства, соціальна нестабільність, надмірне податкове навантаження на платників податків та ін.

Аналіз корумпованості українського суспільства і держави дозволяє зробити попередній висновок про те, що корупція, будучи кримінальним явищем, грає криміногенну роль, стає фактором, який сприяє вчиненню економічних правопорушень, в тому числі і злочинів. Корупція, таким чином,

з одного боку є частиною тіньової економіки, з іншого боку, сприяє її зростанню.

Зростанню тіньової економіки в Україні сприяє неефективність діяльності правоохоронних органів внаслідок різного роду обмежень. Причини неефективної діяльності державних органів полягають в неадекватності діючих правоохоронних інститутів складним економічним відносинам, в тому числі і тіньовим.

До найважливіших причин зростання тіньової економіки в Україні можна віднести і недосконалість законодавства, яке, з одного боку, застаріло, а з іншого – не спрямоване на протидію тіньової економіки.

Соціальна нестабільність як детермінанта тіньової економіки проявляється в різкому розшаруванні українського населення, значне збільшення числа громадян, які проживають за межею бідності. Бідні верстви населення стають основою трудових ресурсів тіньової економіки, що породжує явище нелегальної зайнятості.

Надмірне податкове навантаження перестає бути одним з провідних факторів відходу від оподаткування, але її соціальні та психологічні наслідки продовжують чинити сильний вплив на суб'єктів господарювання, які не готові вивести свою діяльність з «тіні».

Зростанню тіньової економіки сприяє ряд обставин: непослідовне проведення економічних перетворень, інституційний вакуум, жорсткі державні обмеження і адміністративні бар'єри. Використання методів оцінювання тіньової економіки дозволяє скласти уявлення про розміри тіньової економіки в Україні.

У структурі тіньового ВВП значне місце займає прибуток (близько 60%), заробітна плата (25%) і суми несплачених податків (14-15%).

Дані про стан тіньової економіки можуть бути використані для визначення її тенденцій. Загальною закономірністю є те, що в міру зміцнення базових інститутів, стабілізації економіко-правової ситуації тіньова економіка зменшується.

Тенденції тіньової економіки досить суперечливі. З одного боку, є достатні підстави стверджувати, що в Україні склалися передумови для зниження тіньової економіки.

По-перше, проводяться економічні перетворення, спрямовані на подолання бідності.

По-друге, проводиться адміністративна реформа, в результаті якої передбачається зменшити корупцію і знизити адміністративні бар'єри, які сприяють переходу в тінь.

По-третє, проводяться податкові реформи, результати яких вже очевидні: податковий тягар безперервно знижується.

Разом з тим, процес глобалізації досить тривожний, оскільки поряд з позитивними зрушеннями несе в собі і потужний тіньовий потенціал, який

може призвести до нового якісного стрибка тіньової економіки.

У структурі тіньової економіки виділяються елементи: кримінальні та некримінальні відносини. Чіткою межею між кримінальними і некримінальними економічними відносинами не існує. Це пояснюється розмитістю кордонів протиправності і суспільної шкідливості, вчиненням ряду діянь «на грані» закону.

У сферу кримінальної тіньової економіки входить економічна злочинність, інші економічні правопорушення (податкові, адміністративні), організована злочинність і професійна злочинність. Серед факторів, які сприяють проникненню організованої злочинності в усі галузі економіки, головною залишається корупція в державних органах.

Економічні злочини в Україні стають основою тіньової економіки. Їх специфіка – це галузь економічної діяльності, діяльності з виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ.

Економічна злочинність тісно пов'язана з корупцією. Корупція є каналом взаємовідносин між елементами державного механізму і господарюючими суб'єктами. З одного боку, хабарі використовуються для розширення тіньового бізнесу, а з іншого боку, доходи від тіньової діяльності направляються для налагодження подальших корупційних зв'язків.

В даний час спостерігається дуже тривожна тенденція щодо включення української економічної та організованої злочинності до складу міжнародної тіньової економіки.

Тіньова економіка як явище суспільно шкідливе є загрозою для економічної безпеки України. Основним фактором загрози є матеріальна шкода, яку завдає тіньова економіка суспільству і державі. Тому методологічно обґрунтованим може стати аналіз способів оцінювання збитку від її функціонування. При вирішенні цього завдання можна стикнутися з неминучими труднощами, пов'язаними зі складністю визначення збитку, тому що найважливішою властивістю тіньової економіки є її не контрольованість. Найбільш небезпечні прояви тіньової економіки одночасно є і найбільш латентними. Тому при визначенні збитку від економічних злочинів доводиться вдаватися до методу експертного оцінювання, який не дозволяє надійно і точно визначити розмір завданої цим явищем збитку.

Загрози, які походять від тіньової економіки, носять комплексний характер. До них можна віднести: масове ухилення від сплати податків; масове виробництво продукції, що не відповідає санітарним, технічним і іншим нормам, яке може привести до недобросовісної конкуренції; масове порушення авторських і суміжних прав, а також прав на винаходи, дослідні зразки і корисні моделі; незаконне вивезення капіталу за кордон; підпільне виробництво забороненої продукції, поширення якої може завдати шкоди здоров'ю населенню; надання правомірною характеру володіння, користування і розпорядження коштами, отриманих незаконним шляхом;

широкий обіг неврахованої готівки («чорного налу»); встановлення оптового фактичного контролю над галузями економіки; транснаціональний характер економічної та організованої злочинності; корупція та ін.

Аналіз сутності, детермінант, тенденцій тіньової економіки, загроз, що походять від неї, дозволить нам перейти до побудови системи протидії цьому соціально-економічному явищу. Система заходів протидії тіньовій економіці повинна бути диференційована: суспільно небезпечні діяння повинні бути викорінені, а суспільно безпечні – по можливості легалізовані.

Загальною метою протидії тіньовій економіці, на нашу думку, є її стримування на оптимальному рівні. Основним суб'єктом протидії тіньовій економіці є держава в особі своїх органів.

В даний час назріла гостра необхідність проведення адміністративної реформи, яка визначається роллю і місцем держави в створенні сильної економіки.

На наш погляд, можна виділити наступні напрямки інституційних перетворень.

По-перше, це трансформація формальних інститутів.

По-друге, створення сприятливих з точки зору підприємницького клімату неформальних інститутів.

По-третє, ліквідація суспільно шкідливих інститутів. І, нарешті, руйнування функціональних зв'язків і організацій, які відтворюють кримінальні інститути.

Необхідно виділити ряд істотних умов ефективною протидії тіньовій економіці.

По-перше, покладання завдань протидії тіньовій економіці на органи влади повинно здійснюватися на підставі критеріїв необхідності і достатності. Відповідно до першого критерієм відбираються ті завдання, які найбільш ефективно вирішуються шляхом реалізації державно-владних повноважень. До компетенцій державного апарату повинні входити всі без винятку завдання, визнані необхідними для протидії тіньовій економіці.

По-друге, орган державної влади для вирішення питань, віднесених до його відання, повинен бути наділений необхідними для цього функціями. У зазначеному випадку також повинні використовуватися логічні критерії необхідності і достатності.

По-третє, ефективна реалізація основних напрямів діяльності органів влади можлива в разі їх наділення достатніми повноваженнями.

По-четверте, визначення процесуального порядку реалізації тих правочинів державного органу має з одного боку відбуватися з урахуванням конституційних гарантій прав людини і громадянина, а з іншого – дозволяти ефективно здійснювати правоохоронну діяльність.

По-п'яте, функціонування органів державної влади має бути забезпечено наявністю кадрових, інформаційних, фінансових, матеріально-

технічних та інших ресурсів.

Аналіз підходів до оцінювання ефективності діяльності правоохоронних інститутів протидії тіньовій економіці призводить до висновку про необхідність використовувати поряд з правовими економічні показники.

Боротьба з економічними злочинами здійснюється правоохоронними органами в правовій і неправовій формах. Основними напрямками їх діяльності є: перевірна, оперативно-розшукова, адміністративно-деліктна та кримінально-процесуальна діяльність.

Аналіз всіх основних напрямків діяльності правоохоронних органів у сфері боротьби з економічними злочинами та правопорушеннями показує ряд істотних проблем: недостатня правова урегульованість порядку здійснення діяльності по боротьбі з економічними злочинами та правопорушеннями; відсутня єдина державна політика щодо протидії тіньовій економіці, забезпечення економічної безпеки; недостатня взаємодія правоохоронних органів між собою по протидії економічним злочинам і правопорушенням; недостатньо налагоджена взаємодія між контролюючими та правоохоронними органами; неготовність правоохоронних органів вирішувати завдання, пов'язані з протидією економічній злочинності; недостатньо враховуються в практичній діяльності результати наукових досліджень в області тіньової економіки, боротьбі з економічною злочинністю та забезпечення економічної безпеки.

Виділені проблеми дозволили сформулювати основні напрямки їх вирішення.

По-перше, необхідно розробити єдину державну політику по боротьбі з економічними злочинами та правопорушеннями.

По-друге, необхідно розробити систему протидії тіньовій економіці і економічній злочинності.

Третім важливим напрямком удосконалення правоохоронних інститутів є поліпшення нормативно-правової бази протидії тіньовій економіці.

Посилення взаємодії між правоохоронними органами щодо протидії кримінальній економіці є четвертим важливим напрямком удосконалення діяльності правоохоронних органів.

По-п'яте, боротьба з корупцією є одним з важливих напрямків протидії кримінальній економіці.

І, нарешті, шостим напрямком є поліпшення ресурсного забезпечення діяльності правоохоронних органів по боротьбі з економічною злочинністю.

Список використаних джерел

1. Антонова О.М. Протидія тіньовій економіці в системі забезпечення економічної безпеки України / О.М. Антонова // *Актуальні проблеми економіки №9. – 2018. – К.; НАУ, 2018. С. 13-22.*

2. *Економічна безпека: Навч. посібник. / за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.*
3. *Срмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – 2001. – 309 с.*
4. *Ільченко В.А. Класифікація загроз економічній безпеці на основі існуючих організаційно-правових форм та «збиральної групи загроз» / В.А. Ільченко // Національна безпека у фокусі викликів глобалізації цих процесів в економіці: матеріали II-ї Міжнародної наукової Інтернет-конференції, 12-14 жовтня 2018 р. – Київ. – С. 69-73.*
5. *Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.; за ред. Геєця В.М.: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.*
6. *Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К.: КВШ, 1998. – 462 с.*
7. *Флейчук М.І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації: монографія / Флейчук М. І.. – Львів: Арал, 2008. – 660 с.*

Кирлик Наталія Юріївна
кандидат економічних наук
доцент кафедри економічної теорії
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м.Ужгород, Україна

БЕЗПЕКА ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Роль і значення транспортно-логістичної системи України для гармонійного життя суспільства складно переоцінити. На цей сегмент ринку послуг припадає найбільша частка вантажних та пасажирських перевезень України в межах країни та з-за кордон.

В національному значенні транспортно-логістична система України оцінюється як особлива соціально-технічна структура, котра залежить від владно-політичного впливу, соціально-економічного становища та геостратегічного характеру [6, с. 70].

Належне правове регулювання транспортно-логістичної системи України сприяє її перетворенню в передову галузь суспільної діяльності. Це, в свою чергу, забезпечує розвиток економіки, підвищення якості виконання договірних зобов'язань, сприяє безпеці руху і ліквідації аварійності, поліпшенню експлуатаційної роботи на підприємствах транспорту тощо [3; 4].

Якість та безпеку транспортно-логістичної системи України регламентують міжнародні нормативно-правові документи. В рамках європейського транспортного простору діє Європейська угода щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення (ЄУТР) [1]. Також в Україні ратифіковано Конвенцію про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу [2].

На рівні міжнародних організацій та структур є визначено умови щодо стандартизації послуг перевезень пасажирів та вантажу. Це сприяє розвитку мережі транспортно-логістичної системи та є сприятливим для України з огляду на її високий транзитний потенціал.

Оцінювання перевезень та їх безпеки на українському ринку транспортно-логістичних послуг засвідчує, що найбільшу вагомість в структурі пасажирообороту в Україні має автомобільного транспорту: 43,4% у 2017 р. і 54,4% у 2010 р. В той же час вагомість автомобільного транспорту в структурі вантажних перевезень зросла, за період 2010-2017 р. на 2,4%. Обсяги перевезень найбільш стрімко зростали за період 2005-2011 р. – в 1,4 рази. Аналіз структури видів вантажів, що перевозились транспортом у 2017 р., засвідчив домінування продукції добувної промисловості, продукції сільського господарства, а також харчових продуктів. Незважаючи на високе значення автотранспортної галузі в транспортно-логістичній системі України у здійсненні вантажних перевезень за рахунок переваг мобільності, провідним способом транспортування вантажів залишається залізниця. Станом на 2017 р. на неї припадало майже 54% усіх вантажних перевезень і 56% вантажообороту [4].

Загалом щодо забезпечення безпеки транспортно-логістичної системи України існує багато проблем. Спеціалісти в сфері логістики та безпеки руху виділяють такі основні з них [1, с. 340]:

- слабкий матеріально-технічний стан автомобільного парку в Україні;
- відсутність мотивації перевізників проводити оновлення рухомого складу в умовах економічної кризи;
- проблеми розвитку автотранспортної інфраструктури;
- відсутність культури водіння тощо.

В окремих випадках важливо спрогнозувати ресурс транспортно-логістичної системи України та капіталовкладення на ремонт і подальшу експлуатацію рухомого складу. Однак, за умов їх проведення ці результати можуть внести ясність для розрахунків у транспортно-логістичній системі України при визначенні реальних термінів окупності та поступового оновлення.

Список використаних джерел

1. *Європейська угода щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення (ЄУТР) від 27.02.2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_016*
2. *Конвенція про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу від 8.04.1999 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/997_034*
3. *Ляшук Р.М. Правові основи здійснення автомобільних перевезень / Р.М. Ляшук // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Юридичні науки. – 2017. – Вип. 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2017_2_4*

4. Овчар П.А. Економіко-організаційні аспекти перевезення пасажирів автомобільним транспортом в Україні / П.А. Овчар // *Актуальні проблеми економіки*. – 2018. – № 7-8. – С. 51-61.

5. Рубан Д.П. Структура парку автобусів громадського транспорту України та аналіз ситуації / Д.П. Рубан, А.Я. Рубан // *Наукові нотатки*. – 2016. – Вип. 55. – С. 338-340.

6. Чернявська Т.А. Стратегічні напрями розвитку транспортно-комунікативної системи України в контексті забезпечення національної безпеки і самодостатності / Т.А. Чернявська // *Економічний вісник Національного гірничого університету*. – 2015. – № 3. – С. 68-76.

7. Штулер І.Ю. Адаптація глобальних методик з підтримки підприємницької діяльності на регіональному рівні//*Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету, Економічні науки, серія «Облік і фінанси»*. – 2011. – Вип. 8(29). Част. 2. С. 38-46.

Подік Іванна Іванівна
кандидат економічних наук
завідувач відділу розвитку податкового та митого аудиту
Науково-дослідний інститут фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В ПОДАТКОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ

У сучасних умовах платники податків активно захищають свої права, висловлюючи незгоду з результатами проведених щодо них контрольних заходів, перевірок, рішень та дій (бездіяльності) посадових осіб органів Державної фіскальної служби. Такі спори не лише спричиняють втрати у бюджетах всіх рівнів, а й стають на заваді налагодження партнерських відносин платників податків з фіскальними органами, а також унеможливають встановлення довіри між ними. Відповідно постає потреба в застосуванні швидких та результативних інструментів вирішення конфліктів, що виникають в податкових правовідносинах. При цьому обрані методики мають бути ефективними та задовольняти інтереси всіх учасників податкового процесу, де платники прагнуть уникнути, відтермінувати або мінімізувати виконання податкового обов'язку, а контролюючі органи спрямовують свою діяльність на максимізацію податкових надходжень до бюджету. Одним з інструментів, що відповідає зазначеним параметрам, є процедура медіації.

Зауважимо, що такий спосіб вирішення спорів як медіація виник у США в 60-70 роках ХХ ст. через кризу американської судової системи. Її поява й динамічний розвиток були зумовлені численними перевагами у порівнянні з судовим розглядом спору. Так, беручи участь у медіації,

сторони отримували реальну можливість швидко й ефективно врегулювати конфлікт [1, с. 134].

З часом відбулося розширення географічних кордонів використання цієї процедури. Медіація набула поширення у Великобританії, Канаді, Австралії й у більшості країн Європейського союзу (Австрія, Італія, Німеччина, Нідерланди та ін.). Практика різних країн свідчить, що досягти взаємовигідного вирішення спору за допомогою медіації вдається частіше ніж у випадках застосування інших методів альтернативного вирішення спорів. Крім того, угоди, укладені в результаті процедури медіації, виконуються набагато сумлінніше, ніж судові рішення [1, с. 134].

Зазначимо, що обов'язкова досудова стадія врегулювання податкового спору передбачена в Австрії, Бельгії, Болгарії, Угорщині, Німеччині, Греції, Данії, Ізраїлі, Іспанії, КНР, Латвії, Литві, Люксембурзі, Мальті, Нідерландах, Новій Зеландії, Польщі, Румунії, Саудівської Аравії, Сінгапурі, Словаччині, Словенії, Фінляндії, Франції, Чехії, Швейцарії, ПАР, Японії. Але в деяких країнах це скоріше посередництво, ніж медіація. Власне податкова медіація застосовується в таких державах, як Австралія, Нідерланди, Норвегія, Німеччина, США, Ізраїль [2].

Цікавою є практика Грузії, де було створено Службу медіації в структурі податкових органів. По своїй суті цей орган нагадує українське адміністративне врегулювання спору, але основною відмінністю є той факт, що окрема організація спеціалістів проводить перевірку і виносить рішення: відхилити повністю скаргу платника податків; частково задовольнити вимоги платника податків; повністю задовольнити вимоги платника податків; приймати самостійне рішення по тому чи іншому питанню [3].

Ще одним аргументом на користь запровадження медіації в податкові правовідносини є її визнання європейською спільнотою – більшість документів Ради Європи та Директива ЄС 2008/52/ЄС рекомендують впровадження медіації як основного методу альтернативного врегулювання спорів на досудовому етапі або під час судового розгляду.

В Україні питання доцільності запровадження інституту медіації в податкові правовідносини обговорюється з 2012 р., коли у Верховній Раді України було зареєстровано перший проект Закону «Про медіацію». З того часу і дотепер було здійснено ще кілька спроб надати медіації законного статусу, а також внести зміни до Податкового кодексу України щодо запровадження податкової медіації. Проте на сьогодні законодавча процедура ще триває.

Відсутність правових засад застосування інституту медіації в податкових спорах обмежує розвиток ДФС України у напрямі підвищення рівня довіри до державних фіскальних органів, побудови партнерських відносин з платниками податків, збільшення швидкості пошуку справедливого рішення на принципах паритетності сторін та сум отриманих

податкових платежів. Тому потрібно здійснити оцінку кращих світових практик в частині досвіду застосування податкової медіації та розробити рекомендації щодо запровадження процедурно-правового регулювання розв'язання конфліктних податкових відносин в Україні. Адже введення медіації в систему розгляду податкових спорів дозволить зменшити кількість рішень, що оскаржуються, зміцнити авторитет податкових органів та довіру до них з боку платників податків та населення загалом, підвищити якість роботи податкових органів. Додатковим аргументом на користь медіації та її впровадження у процес врегулювання спорів є значне скорочення затраченого часу як для платників, так і для податкових органів.

Список використаних джерел

1. Поліщук М.Я. *Поняття медіації як альтернативного методу вирішення спорів* / М.Я. Поліщук // *Держава і право. Юридичні і політичні науки.* – 2014. – Вип. 65. – С. 134-139. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dip_2014_65_22

2. Церетелі Л. *Медіація як альтернативне вирішення податкових спорів* / Л. Церетелі // *Вісник. Офіційно про податки.* – 2016. – URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/pubs/id/90003283>

3. Колишній В. *Медіація в налогових спорах способна и обеспечит достижение взаимовыгодного решения, и способствовать наполнению бюджета: Закон и бизнес* – 2015 – №15 URL: http://zib.com.ua/ua/115612keruyuchiy_partner_yuk_prove_group_v_kochkarov_mediaciya_v_p.html

Сержанов Віталій Вікторович
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
декан економічного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

«ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОТЕКЦІОНІЗМ» ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Тенденція розробників державної політики передбачає все більше втручання у економіку та певною мірою керування інвестиційною діяльністю, що видно з частки регуляторної та обмежувальної політики в загальних заходах щодо інвестиційної політики, яка протягом більшої частини останніх десяти років зростає (хоча лібералізація інвестицій та їх заохочення залишаються домінуючими). Ця тенденція частково відображає відроджений реалізм щодо економічних та соціальних витрат нерегульованих ринкових сил, але це також викликає занепокоєння тим, що накопичення регуляторної діяльності може поступово збільшувати ризик надмірного регулювання або інвестиційного протекціонізму, який заважає внутрішнім та зовнішнім інвестиціям.

В зв'язку з цим виникає необхідність визначення «інвестиційного

протекціонізму». Незважаючи на те, що міжнародні політичні форуми на найвищому рівні (наприклад, G-20) часто вказують на «інвестиційний протекціонізм», наразі не існує універсально узгодженого визначення цього терміну [4].

Різні наукові школи приймають різні підходи. Зокрема, визначення протекціонізму широко представлено науковій літературі. Матеріали вільної енциклопедії «Wikipedia» визначають таке визначення протекціонізму. «Протекціонізм – економічна політика держави, спрямована на обмеження міжнародної торгівлі. В економічній теорії одним із головних аргументів протекціонізму є критика теорії зовнішньої торгівлі з позицій захисту національного добробуту, що впливає безпосередньо з аналізу вигащів і втрат. Вигода від застосування експортного й імпорного мита може бути протиставлена виробничим і споживчим втратам, які виникають від викривлення мотивів поведінки виробників і споживачів. Однак можливий і такий випадок, коли вигода від поліпшення умов торгівлі після введення зовнішньоторговельних податків перевищить втрати від неї» [10].

«Енциклопедія Історії України» трактує поняття протекціонізму наступним чином «Протекціонізм (від лат. *protectio* – прикриття, захист) – економічна політика держави, яка виражається в системі взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підтримку й захист власних товаровиробників від іноземної конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках» [8].

Система протекціоністських заходів обмежується в світі генеральними угодами про тарифи й торгівлю. Також у більшості країн світу проводиться державна політика *культурного протекціонізму*, спрямованого на захист національної мови, звичаїв, культурно-історичного надбання. В Україні останнім часом гостро постало питання *аграрного протекціонізму* [7].

Загалом, протекціоністські заходи, пов'язані з інвестиціями, включають, по перше, заходи, спрямовані на іноземних інвесторів, які прямо чи де-факто дискримінують їх і призначені для запобігання або перешкоджання їм інвестувати; по друге, заходи, спрямовані на вітчизняні компанії, які вимагають від них репатріації активів або операцій до своєї країни.

Такі визначення містять ряд недоліків. А саме, у такому контексті «заходи» стосуються національних регуляторних заходів, але також включають застосування адміністративних процедур або, навіть менш відчутний, політичний тиск. Вищезгадане міркування ігнорують будь-які можливі обґрунтування інвестиційного протекціонізму, тобто заходи можуть бути обґрунтовані законними політичними потребами, такими як захист національної безпеки, охорони здоров'я чи природоохоронних цілей, або бажання збільшити внесок прямих іноземних інвестицій в економічний розвиток. Також таке трактування не передбачає оцінку пропорційності заходів стосовно потреб економічної політики. Тобто не відбувається спроби

оцінити законність відповідних заходів згідно з будь-якими використовуваними міжнародними нормативними документами (або інвестиційними контрактами, міжнародними інвестиційними угодами, наприклад, правила СОТ або інше). Проте незважаючи на ці міркування, аналогічна ситуації є і в торгівлі, де тариф може застосовуватися до імпорту та може бути законним за правилами СОТ, але все ще буде розглядатися як протекціоністська міра в лексиконі економіста.

З точки зору розвитку цей підхід явно незадовільний: заходи, прийняті для реалізації законних цілей державної політики, відповідні та пропорційні цим цілям та прийняті відповідно до відповідних міжнародних документів, не повинні розглядатися як протекціоністські. Виклик полягає у визначенні меж легітимності, актуальності та пропорційності, з тим щоб розрізняти заходи, прийняті добросовісно для суспільного блага, та заходи із суто дискримінаційними цілями.

Для багатьох економістів поняття «протекціонізм» має негативний зміст, оскільки, протекціонізм однієї країни може бути індустріальною політикою іншої країни [4].

Відсутність спільного розуміння серед розробників економічної політики та інвестиційного співтовариства вимагає власного визначення «інвестиційний протекціонізм», під яким ми розуміємо політику держави, яка виражається як сукупність зв'язків та відносин (організаційних, економічних, правових), які мають на меті стимулювання розвитку національного інвестиційного ринку, відстоювання інтересів вітчизняних інвесторів, що в підсумку сприятиме збалансуванню, відкритості та захисту національної економіки, мінімізації потенційно негативних впливів на інвестиційні процеси. Існує велика потреба в глобальній координації інвестиційної політики. Необхідність вирішення спільних завдань сталого розвитку та ефективного реагування на глобальні економічні та фінансові потрясіння, щоб уникнути майбутніх криз ініціювало заклики до нових моделей глобального економічного урядування. У сфері інвестицій є переконливі підстави для поліпшення міжнародної координації. Це може допомогти зберегти протекціоністські тенденції та нівелювати дискримінаційне ставлення іноземних інвесторів до перевірок. Крім того, в Світі, де уряди (держави) все більше борються за бажаними для них видами інвестицій, це може допомогти уникнути «перегонів» у регуляторних стандартах або «прагнути вершини» у стимулах [4].

До прикладу, економічна стратегія Німеччини і ЄС до 2030 р. передбачає промисловий протекціонізм – захист національних компаній в конкурентній боротьбі з Китаєм і США. Головною галуззю визнані технології штучного інтелекту [9].

Кількість специфічних інвестиційних питань підкреслюють необхідність кращого глобального узгодження інвестиційної політики,

оскільки за своєю природою вони можуть бути ефективно врегульовані лише на основі співпраці.

Список використаних джерел

1. Гриценко Л.Л. Галузеві аспекти вибору пріоритетів при державному інвестуванні// *Економіст*. – 2012. – №10. – С. 41-44.
2. Організаційно-економічні аспекти інноваційного оновлення національного господарства: *наук. монографія/ наук.ред. М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін*. – К.: НАУ, 2008. – 216 с.
3. Романенко А. Активізація державного інвестування в сучасних умовах/Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – №6. – С. 29-39.
4. Сержанов В.В. Формування державної інвестиційної політики розвитку національного господарства: [моногр.] / В.В. Сержанов. – К.: Національна академія управління, 2018 – 281 с.
5. Шут. С. Результативність та ефективність державних інвестицій: композиційний аналіз схем фінансування/Економічний аналіз: зб.наук.праць. – 2013. – Том 13. – С. 268-274.
6. Штулер І.Ю. Трансформація національної економічної системи на інноваційних засадах: [моногр.] / І.Ю. Штулер. – К.: Національна академія управління, 2016. – 360 с.
7. Аграрный протекционизм: открыть границу и не проспать «национальный интерес». Електронний ресурс: Режим доступу: <https://latifundist.com/spetsproekt/396-agrarnyj-protetsionizm-otkryt-granitsu-i-ne-prospat-natsionalnyj-interes>
8. Енциклопедія Історії України Електронний ресурс: Режим доступу: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P0
9. Протекционизм и инновации. Как Германия будет развивать экономику Електронний ресурс: Режим доступу: https://biz.censor.net.ua/resonance/3114092/protetsionizm_i_innovatsii_kak_germaniya_budet_razvivat_ekonomiku
10. Матеріали вільної енциклопедії «Wikipedia» Електронний ресурс: Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC>

Штулер Ганна Гордіївна
старший викладач кафедри обліку та аудиту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНЕ ПІДПРИЄМСТВО ЯК ФАКТОР ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Сутність економічної безпеки реалізується через систему критеріїв та показників.

Критерій економічної безпеки – оцінка стану економіки з точки зору найважливіших процесів, що відображають сутність економічної безпеки. Критеріальне оцінювання безпеки включає в себе оцінювання:

- ресурсного потенціалу і можливостей його розвитку;
- рівня ефективності використання ресурсів, капіталу і праці та його відповідності рівню в найбільш розвинених країнах, а також рівню, при якому загрози внутрішнього і зовнішнього характеру зводяться до мінімуму;
- цілісності територій і економічного простору;
- суверенітету, незалежності і можливості протистояння зовнішнім загрозам;
- соціальної стабільності і умов запобігання та вирішення соціальних конфліктів;
- співвідношення та якості обсягів експорту та імпорту;
- конкурентоспроможності економіки, яка складається з конкурентоспроможності регіонів та підприємств.

Для економічної безпеки національного господарства важливе значення мають не самі показники, а їх порогові значення, які визначаються як граничні величини, недотримання яких перешкоджає розвитку різних елементів відтворення, призводить до формування негативних, а часом і руйнівних тенденцій в галузі економічної безпеки. Найвищий ступінь безпеки досягається шляхом приведення показників в межі допустимих меж.

З досвіду багатьох країн, що розвиваються відомо, що структура експорту має бути різноманітною, оскільки при погіршенні кон'юнктури, пов'язаної з попитом на окремі товари на світовому ринку, або політичної ситуації економіка може зазнавати кризи. Відповідно, до прикладу, в Україні розвиток відбувається у видобувній галузі, і як наслідок в тих регіонах, в яких знаходяться підприємства цієї галузі.

Отримані надприбутки не потрапляють у вигляді інвестицій на підприємства в інші регіони, і тим самим посилюється диспропорція розвитку всередині країни. Цей факт негативно позначається на економічній безпеці України.

Але в економіці України все ж намітився деякий економічний ріст, і на даному етапі одна з головних цілей економічної стратегії повинна полягати в підтримці цього зростання, який можливий тільки за умови конкурентоспроможності економіки, регіонів і відповідних підприємств. Ці підприємства дозволять забезпечити надходження іноземної валюти для забезпечення імпорту, шляхом поставки на світові ринки конкурентоспроможної продукції; суперництво з іноземними компаніями на внутрішньому ринку, а також збільшення обсягу інвестицій у виробництво в регіоні і в країні в цілому.

Постає питання як домогтися конкурентоспроможності вже існуючих підприємств в регіоні. Одним з варіантів становлення конкурентоспроможного підприємства є ознайомлення з накопиченим досвідом і проведенням порівняльного аналізу конкурентоспроможних іноземних підприємств.

На основі отриманих результатів необхідно виробити певні параметри, до яких повинні прагнути вже існуючі підприємства, тобто шляхом планування питомих показників вийти на той чи інший рубіж продуктивності праці, прибутковості капіталу, фондовіддачі, якісних характеристик виробленої продукції, рівня цін, ефективності системи продажів і управління. У процесі планування основними питаннями, на які необхідно відповісти є:

- загальний обсяг виробничих потужностей;
- якими видами обладнання і техніки повинно бути забезпечено підприємство;
- які види матеріалів, напівфабрикатів і послуг повинні здійснюватися всередині підприємства, а які придбаваються на стороні;
- кадрова політика і методи управління;
- спосіб підвищення і методи контролю якості продукції;
- визначення виробничого планування і контроль запасів;
- вибір системи стимулювання праці;
- створення організаційної структури управління.

Але необхідно не забувати про те, що підприємство не зобов'язане дотримуватися загальних стандартів виробництва, що встановилися в галузі чи на світовому ринку, так як деякі особливості підприємства регіону можуть виявитися перевагами в конкурентній боротьбі.

В процесі загального аналізу всіх факторів управління підприємство повинно вийти на такий виробничий рівень за якому ефективність виробничої системи визначається не стільки внутрішніми факторами, а скільки зовнішніми – управлінськими (якість організації та ефективність самої системи управління). Конкурентоспроможне підприємство – це підприємство, що прагне не тільки копіювати досвід інших, а перевершити існуючі стандарти.

В результаті цього конкурентоспроможне підприємство буде сприяти зростанню ВВП на душу населення, забезпечення зайнятості в регіоні і якості рівня життя населення, як наслідок поповненню доходної статті бюджету регіонів і країни в цілому. Тим самим вирішується одне з головних завдань економічної безпеки країни – збалансоване територіальний розвиток регіонів.

Список використаних джерел

1. Варналій З.С. Детінізація економіки як чинник розвитку підприємництва / З.С. Варналій, З.Б. Живко // *Стратегічні дослідження*. – 2013 – №4 (29). – С. 29-37.
2. Гончаров Г.О. Аналіз ефективності державної підтримки малого підприємництва в Україні (в аспекті забезпечення економічної безпеки цього сектора економіки) / Г.О. Гончаров // *Papers of the 9 Th International Scientific Conference. «European Applied Sciences: modern approaches in scientific researches»*: March 31, 2014. – Stuttgart, Germany. – p. 142-146.

*Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці
Київ – Баку, 15-17 лютого 2019 року*

3. Євдокімова Н.М. Стратегія підприємства: адаптація організації до впливу світових суспільно-економічних процесів: монографія / [Наливайко А.П., Решетняк Т.І., Євдокімова Н.М. та ін.; за ред. А.П. Наливайка.] – К.: КНЕУ, 2013. – 454 с.

4. Системи прийняття рішень в економіці, техніці та організаційних сферах: від теорії до практики: колективна монографія. у 2т.Т.2. / за заг. ред. Савчук Л.М. / Павлоград: АРТ Синтез-Т, 2014. – 429 с.

5. Штулер І.Ю. Адаптація глобальних методик з підтримки підприємницької діяльності на регіональному рівні // Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету, Економічні науки, серія «Облік і фінанси». – 2011. – Вип. 8(29). Част. 2. – С. 38-46.

СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК, ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА, НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ПОЛІТИКА ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Гончар Лілія Олександрівна

викладач

Київський національний університет культури і мистецтв

Беляк Андрій Олександрович

студент

Київський національний університет культури і мистецтв

м. Київ, Україна

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Тенденція розширення економічних, політичних та соціально-культурних зв'язків між Україною та іншими державами світу суттєво позначається на розвитку вітчизняної туристичної галузі, і відповідно, впливає на функціонування і розвиток національної економіки України.

Вітчизняна туристична галузь на сучасному етапі її розвитку поряд із перевагами має ряд проблем і загроз. Однією із найгостріших перепон для розвитку туризму в Україні є політична та економічна нестабільність в державі, що зумовила різке зменшення іноземних туристичних потоків в Україні, починаючи з 2014 р.

Станом на сьогодні в туристичній галузі простежується незначне поступове, але головне стабільне піднесення. Тому сьогодні досить актуальною постає проблема вивчення та аналізування стану та основних тенденцій розвитку сучасної туристичної галузі України.

Протягом 2017 р. послугами туристичних операторів, що надали звіти про діяльність в Міністерство економічного розвитку і торгівлі, скористалися 2564,2 тис. туристів, у тому числі:

- 2505,6 тис. громадян України (з них 353 тис. – діти віком до 17 р.);
- 58,6 тис. іноземних громадян.

Із загальної кількості обслугованих громадян України:

- здійснили подорож за кордон – 2347,7 тис. осіб (91,5%);
- подорожували в межах території України – 157,9 тис. осіб (8,5%).

Загалом в межах в'їзного, внутрішнього і виїзного видів туризму за 2017 р. реалізовано 1255,6 тис. путівок (організаціям та безпосередньо населенню) на 12347,9 тис. днів загальною вартістю близько 27883,1 млн. грн. [3].

Безпосередньо населенню у 2017 р. було реалізовано 790,7 тис. путівок

на 8427,5 тис. днів загальною вартістю 21219,0 млн. гривень.

Зокрема:

- громадянам України для подорожі в межах країни – 38,6 тис. путівок (5%);
- громадянам України для подорожі за кордон – 742,1 тис. путівок (94%);
- іноземцям для подорожі в межах України – 10 тис. путівок (1%).

Аналізуючи направленість туристичних потоків, слід зауважити, що у 2017 р. головними цілями туристів були: культурно-пізнавальний, службовий, лікувально-оздоровчий, подієвий, круїзний, гірський, пригодницький, спортивний та інші види туризму. Аналіз популярності кожного з видів туризму за сферою діяльності продемонстровано на рис. 1.

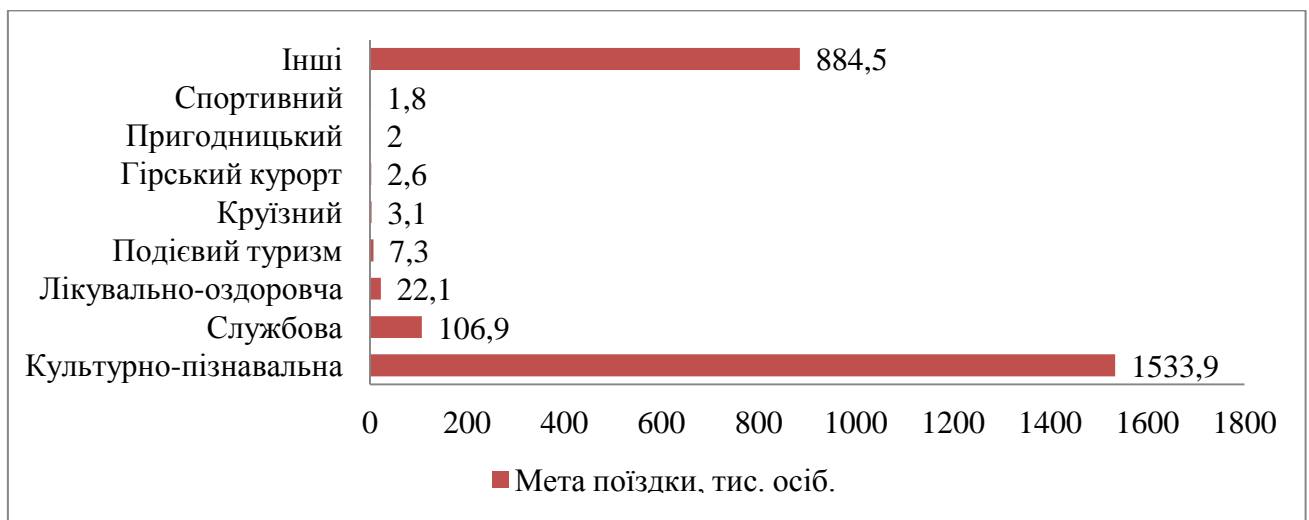

Рис. 1. Мета поїздки туристів у 2017 році, тис. осіб. [3]

З рис. 1 видно, що найпоширенішим видом туризму за сферою діяльності є культурно-пізнавальний (60%), натомість частка спортивного туризму – найменша і становить лише 0,07%.

Згідно з даними ліцензійного реєстру суб'єктів туроператорської діяльності Департаменту туризму та курортів Міністерства економічного розвитку і торгівлі України офіційно в Україні діє 1743 суб'єктів туристичної діяльності (серед них, 498 туроператорів, 1172 турагентів, 73 суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність) [1]. Серед них, за звітними даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України можна виділити 10 туроператорів з найбільшою кількістю обслуговуваних туристів у 2017 р. (рис. 2).

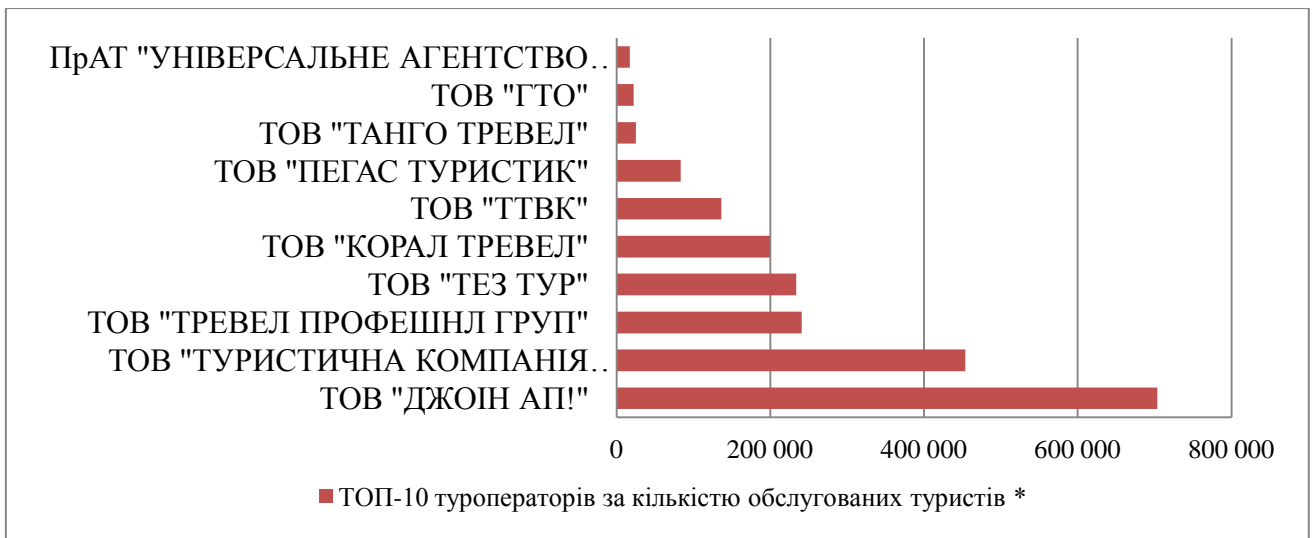

Рис. 2. ТОП-10 туроператорів за кількістю обслуговуваних туристів у 2017 р., осіб [3]

* Всього за даними туроператорів обслуговуваних туристів у 2017 році 2564227 осіб.

Із рис. 2. видно, що найбільшу кількість туристів обслуговувало ТОВ «Джоін Ап!», частка яких від загальної кількості обслуговуваних туристів у 2017 році склала 27,4%; для порівняння, підприємство, що займає 10 місце за популярністю ПрАТ «Універсальне агентство з продажу авіап перевезень» – складає 0,66%.

За даними Адміністрації Державної прикордонної служби у 2017 році Україну відвідало найбільше туристів з Молдови, Білорусі, Великої Британії, Туркменістану, Китаю, Канади, Німеччини, Польщі, Швеції, Франції. Питома вага кожної з країн відображена на рис.3.

Рис. 3. ТОП-10 країн, з яких найбільше туристів відвідало Україну, осіб [1]

У 2017 році країнами-лідерами за кількістю іноземних громадян, які прибули до України є: Молдова, Білорусь, Велика Британія, Туркменістан,

Китай. У порівнянні з 2016 роком значно збільшився потік іноземних туристів з Білорусі (на 49,5%), Туреччини (на 33,3%), Німеччини (на 22,5%) та Ізраїлю (на 20,2%). Водночас, за даними офіційної статистики, зменшилась чисельність туристів, що прибули до України з Угорщини (на 16,6%), Словаччини (на 10,8%), Польщі (на 4,2%) та Росії (на 1,4%). В цілому, динаміка кількості іноземних громадян, що відвідали Україну за 2015-2017 р. представлена на рис. 4 [1].

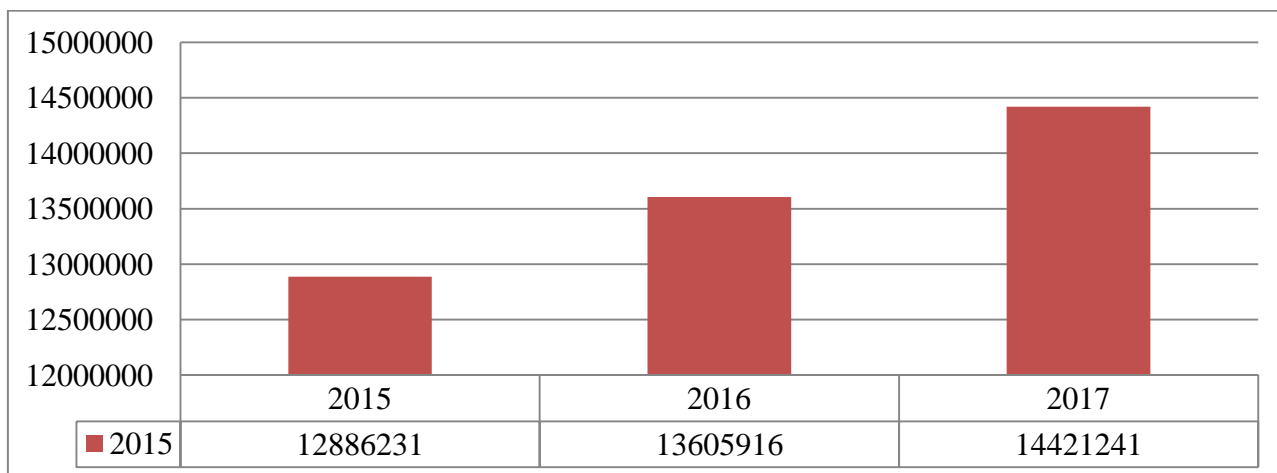

Рис. 4. Інформація щодо кількості іноземних громадян, що відвідали Україну за 2015-2017 роки, осіб [1]

Відповідно до даних, представлених на рис. 4, видно, що у 2015-2017 р. спостерігається позитивна динаміка зростання кількості іноземних громадян, що відвідали Україну. Зокрема, у 2017 р. Україну відвідало 14,4 млн. іноземних туристів, що на 6% більше, ніж в 2016 р., а у порівнянні з 2015 р. – на 12% (рис. 4).

Для подорожі в межах України ліцензованими туроператорами безпосередньо населенню було продано 38,6 тис. путівок загальною вартістю близько 229074,9 тис. грн. на 318,5 тис. днів. Кількість внутрішніх туристів складала 157,9 тис. осіб, з яких 7,9 тис. осіб – діти віком до 17 років.

У 2017 р. дохід від надання туристичних послуг (без ПДВ, акцизного податку й аналогічних обов'язкових платежів) склав 18502975,3 тис. грн., що на 60% більше ніж у 2016 р. (дохід складав 11522520,4 тис. грн.). При цьому сума комісійних, агентських і інших винагород у 2017 р. становить 708966,0 тис. грн., що у порівнянні з 2016 р. зросла на 30% (у 2016 р. – 542977,5 тис. грн.). Операційні витрати, зроблені суб'єктами туристичної діяльності на надання туристичних послуг у 2017 році склали 14900951,3 тис. грн., і у відповідності до аналогічних показників 2016 р. зросли на 60% (у 2016 році становили 9144060,3 тис. грн.). Слід відзначити, що загальний дохід від надання туристичних послуг у 2017 р. у порівнянні з 2016 р. зріс на 6980454,9 тис. грн., що складає 60%. Поряд із цим, сума комісійних,

агентських і інших винагород зросла на 165988,5 тис. грн. (30%), операційні витрати, зроблені суб'єктами туристичної діяльності на надання туристичних послуг у 2017 р. у порівнянні з 2016 р. теж зросли на 5756891 тис. грн. (60%). Динаміка проаналізованих показників свідчить про певну стабільність у розвитку туристичної галузі України [2].

На основі проведеного дослідження можна зробити висновки, що в умовах нестабільної політичної та економічної ситуації в Україні вітчизняна туристична галузь шляхом використання найпотужніших ресурсів та популяризації національного туристичного продукту у світі змогла утримати і стабілізувати свої позиції на вітчизняному та міжнародному ринках і сьогодні виходить на новий рівень розвитку. Поряд із цим, звичайно, існує безліч проблем, які потребують якомога швидшого вирішення задля уникнення зовсім небажаного спаду туристичних потоків територією України, як в'їзного, так і внутрішнього туризму.

Найголовнішими питаннями, які потребують глибокого теоретико-методологічного і практико-орієнтованого аналізу є, насамперед, підвищення рівня якості вітчизняних туристичних послуг і приведення їх у відповідність до європейських стандартів; перегляд та удосконалення системи державного регулювання функціонування та розвитку туристичної галузі України, а також розроблення адаптованого до вимог бізнес-середовища унікального організаційно-економічного механізму розвитку вітчизняної туристичної індустрії. Саме комплекс запропонованих заходів дасть можливість для інноваційного розвитку туризму в Україні.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної прикордонної служби України URL: <https://dpsu.gov.ua/> (дата звернення 20.02.2019).
2. Статистичний збірник «Туристична діяльність в Україні» у 2017 році URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_td_2017.pdf (дата звернення 20.02.2019).
3. Статистичні та аналітичні дані Міністерства економічного розвитку та торгівлі URL: <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=be44a1a7-69b3-4a77-a86a-447499abcdd6&tag=Analitika> (дата звернення 20.02.2019).

Даньків Йосип Якимович
завідувач кафедри обліку та аудиту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Веселовська Яна Ігорівна
студентка спеціальності «Облік і оподаткування»
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕДІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТАДІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ

Від ефективності інвестиційної політики держави залежить стан виробництва, рівень технічної оснащеності та оновлення основних фондів підприємств, переведення капіталів з одних сфер в інші, передачі технологій, інновацій та можливості структурної перебудови економіки, вирішення соціальних та екологічних проблем. Дослідження інвестиційної сфери економіки завжди перебуває в центрі уваги вітчизняної та зарубіжної наукової спільноти, адже категорія інвестицій є системоутворюючим елементом як господарської діяльності окремих суб'єктів ринку на мікрорівні, так і складовою частиною процесу макроекономічного зростання держав світу та міжнародної економіки в цілому.

Розвиток пріоритетних напрямів економічної діяльності суб'єктів господарювання реалізується за рахунок ефективної інвестиційної складової, яка формується з окремих інвестиційних проектів. Тому дослідження їх інвестиційної привабливості, перш за все, на основі попереднього фінансово-економічного аналізу інвестиційних проектів є одним із найактуальніших проблем.

Сучасний аналіз ефективності інвестиційних проектів виходить за межі традиційного економічного аналізу і набуває різних форм та видів залежно від цілей дослідження та етапів життєвого циклу проекту, зокрема: фінансово-економічний аналіз, правовий аналіз, експрес-аналіз, стратегічний аналіз, технічний аналіз, комерційний аналіз, інституціональний аналіз, аналіз інвестиційних ризиків, екологічний аналіз тощо.

Вихідним положенням організації аналітичного процесу дослідження ефективності інвестиційних проектів є дослідження основних етапів інвестування на основі стадій їх життєвого циклу. Життєвий цикл проекту (ЖЦП) є базовим елементом концепції проектного аналізу та відображає розвиток проекту, а саме роботи, які відбуваються на різних стадіях підготовки, реалізації та експлуатації проекту.

На кожній стадії життєвого циклу проекту вирішується певне коло аналітичних завдань: обґрунтування альтернативного вибору інвестування, оцінювання потенційної ефективності проекту, терміну його окупності,

відповідність екологічним вимогам законодавства тощо.

В рекомендаціях Світового банку запропоновано виділяти шість таких етапів: *ідентифікація та визначення* (на даній стадії з урахуванням стратегічного плану розвитку компанії формулюються проектні ідеї та на альтернативній основі проводиться аналіз доцільності вибору того чи іншого проекту на основі техніко-економічних обґрунтувань); *розроблення інвестиційного проекту* зі складанням детального бізнес-плану (аналізуються доходи, витрати, прибутковість, терміни окупності); *проводиться зовнішня експертиза проекту* із залученням спеціалізованого агентства або кредитора та вирішуються питання відносно джерел фінансування даного проекту; *стадія реалізації та управління проектом виконанням*; *експлуатаційна стадія*; *завершальний ретроспективний аналіз* та оцінювання результатів виконаного інвестиційного проекту, підведення підсумків.

Передінвестиційна фаза життєвого циклу проектів включає такі етапи: аналіз та оцінку інвестиційних намірів та їх відповідності інвестиційним можливостям компанії; вибір ідей та цілей проекту, визначення його завдань, які забезпечують виконання стратегічних планів; розроблення детального бізнес-плану і техніко-економічного обґрунтування проекту; проведення аналізу та незалежної експертизи проекту; визначення альтернативних можливостей інвестування для досягнення стратегічних цілей; перспективний аналіз майбутніх доходів та витрат на етапі експлуатації проекту; аналіз інвестиційних ризиків, експертиза інституціональної відповідності можливостей реалізації проекту в заданій політичній, економічній та правовій площині [1, с. 34-35].

Важливим напрямом фінансово-економічного аналізу на даній стадії життєвого циклу проекту є оцінка достатності джерел фінансування проекту та визначення оптимальної їх структури. Якщо проект не може бути профінансований повною мірою за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування, здійснювати подальший аналіз показників ефективності немає ніякого сенсу. При цьому оптимальною вважається така структура фінансових ресурсів, яка забезпечуватиме грошовими потоками всі етапи реалізації інвестиційного проекту.

Найбільш трудомістким та важливим етапом передінвестиційної стадії з позиції прийняття рішень щодо доцільності інвестування у конкретний проект є фінансово-економічний аналіз. Його сутність полягає в попередній оцінці майбутніх вигід, витрат, прибутковості інвестицій та ризику при реалізації проекту.

Основними завданнями фінансово-економічного аналізу на цьому етапі слід визначити: аналіз поточного фінансового стану компанії та обґрунтування пріоритетних напрямів його розвитку; аналіз інвестиційних намірів та їх відповідності інвестиційним можливостям компанії; ситуаційний аналіз існуючих альтернативних варіантів інвестування; аналіз

достатності та структури джерел інвестування; детальний аналіз та експертиза бізнес-плану; аналіз фінансової доцільності інвестування у даний проект з визначенням майбутніх доходів, витрат, прибутку, прибутковості і термінів окупності проекту; аналіз інвестиційних ризиків.

При проведенні фінансово-економічного аналізу повинні враховувати не тільки економічний ефект від інвестиційного проекту, а й соціальний, пов'язаний з покращенням умов праці працівників, підвищенням соціальних стандартів, формуванням корпоративної культури компанії (наприклад, при будівництві лікарень, спортивних закладів, їдалень тощо). Такий аналіз має врахувати всі фінансові наслідки проекту як з позиції інвесторів, замовників, так і з позиції підприємства, що реалізує проект.

Завершальна стадія доцільності впровадження інвестиційного проекту обов'язково передбачає підведення підсумків, аналіз та оцінку досягнення цілей та поставлених перед проектом економічних, фінансових та технологічних завдань. На цьому етапі аналізується економічна доцільність прийнятих інвестиційних і технологічних рішень. Підсумковий аналіз допущених помилок та правильних рішень є важливою базою розроблення подальших стратегій розвитку фінансово-економічного потенціалу компанії, вибору методів залучення інвестиційних коштів, зростання культури та підвищення ефективності проектно-інвестиційної діяльності.

При прийнятті рішень щодо інвестування в конкретний проект мають враховуватись як зовнішні чинники, так і внутрішні характеристики об'єкта інвестування, які зумовлюють його інвестиційну привабливість. Аналогічний підхід використовується при порівняльному аналізі ефективності альтернативних проектів. Аналітичне обґрунтування доцільності участі у проекті здійснюється з позиції інтересів всіх учасників інвестиційного процесу: підприємства-інвестора, зовнішніх кредиторів (банківських установ, кредитних спілок), держави.

Вирішальне значення для прийняття проекту інвестором має аналітична оцінка його економічної ефективності, яка здійснюється в процесі попереднього аналізу на передінвестиційній стадії життєвого циклу проекту. Саме економічна ефективність інвестиційного проекту, критеріями якої є максимізація дохідності та прибутковості діяльності компанії-інвестора, слугує першочерговою умовою прийняття рішень щодо інвестування саме в цей проект. При всій багатогранності і розмаїтті методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості проектів їх сутність зводиться до порівняння майбутніх економічних вигід від їх реалізації з обсягами вкладених (інвестованих) коштів.

Список використаних джерел

1. *Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: учебное пособие / И.А. Бланк. – К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 448 с.*
2. *Даньків Інвестиційні властивості капіталу в теорії бухгалтерського обліку*

- / Й.Я. Даньків, Я.Д. Крупка, М.Я. Остап'юк, О.М. Гетьман // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – Луцьк: ВІЕМ, 2015. – №11. – С. 56-72.
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. №1560-XII (редакція від 18.12.2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
4. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проектів, затв. Наказом Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://phm.gov.ua/miska-rada/upravlinnya-viddili/uprav-ekonomiki/informatsiya-pro-vid/programi-rozvitku>.
5. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 13.11.2012 р. № 1279 «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення інвестиційного проекту, для реалізації якого може надаватися державна підтримка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2012 №684 «Порядок та критерії оцінки економічної ефективності проектних (інвестиційних) пропозицій та інвестиційних проектів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/LegislativeActs/Detail?lang>.
7. Савчук В.П. Анализ и разработка инвестиционных проектов: науч. пособ. / В.П. Савчук, С.И. Прилипко, Е.Г. Величко. – М.: Абсолют-В, Эльга, 2005. – 304 с.
8. Філіпов М.І. Аналіз інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств легкої промисловості / М.І. Філіпов, Т.Б. Гавришук // Вісник Київського націон. ун-ту технологій та дизайну. – 2013. – № 3. – С. 132-138.
9. Шкіренко В.В. Методичні підходи до попереднього аналізу економічної ефективності проектів на передінвестиційному етапі / В.В. Шкіренко // Інвестиції: практика та досвід. (Index Copernicus, SIS, Google Scholar). –К.: ТОВ «ДКС ЦЕНТР», 2017. – №17. – С. 44-48.

Живко Зінаїда Богданівна
*доктор економічних наук, професор
професор кафедри менеджменту
Львівський державний університет внутрішніх справ*

Кухарська Ліля Василівна
*аспірант кафедри менеджменту
Львівський державний університет внутрішніх справ*

Мартин Ольга Максимівна
*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри права та менеджменту у сфері цивільного захисту,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
м. Львів, Україна*

НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Сьогодні питання надання освітніх послуг вітчизняними закладами вищої освіти ставляться особливо гостро, є актуальними та важливими, про що свідчать дослідження науковців: І.В. Бурачек [1], О.О. Войналович [2], А.М. Колот [3] та інші. Глобалізаційні процеси ставлять нові високі вимоги до рівня і якості освіти.

Тому перш за все розглянемо, яка різниця між глобалізацією та інтернаціоналізацією освіти. Загалом глобалізація першопочатково була дотичною до економіки держав, далі поширилася на фінансово-кредитну систему, інформаційний простір тощо.

Під глобалізацією розуміємо складний комплексний процес руху між державами товарів, капіталу, людського потенціалу та інформаційних ресурсів, які створюють єдиний загально світовий простір. Глобалізація освітніх послуг – це процес руху інтелектуального капіталу, відтік талановитої молоді, нав'язування нашій освіті західних стандартів. Тобто, в цьому випадку більш розвинені країни світу підпорядковують своїм інтересам на користь власної економіки та безпеки менш розвинуті держави і впливають на розвиток інтелектуального капіталу цих країн.

Під інтернаціоналізацією закладів вищої освіти (ВО) розуміємо рівноправні двосторонні угоди по мобільності науковців, обміну здобувачів вищої освіти, отримання подвійних дипломів, проведення спільних науково-практичних заходів, розробка єдиних навчальних програм.

Як бачимо, між глобалізацією та інтернаціоналізацією освіти існує значна відмінність. Звичайно ж, глобалізація має як позитивні (розподіл праці, доступність до іноземних товарів, можливості виходу на зарубіжні ринки, можливість отримання європейської освіти), так і негативні (орієнтування на західні стандарти, які не завжди підходять нашому народу,

нівелювання національної культури, відтік «мізків») сторони. При глобалізації освіти здійснюється процес індивідуалізації навчальних планів шляхом вивчення попиту на певних спеціалістів на глобальних ринках.

Згідно Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року від 25 червня 2013 року перед закладами вищої освіти (ЗВО) поставлені наступні завдання (рис.1) [4]:

Рис. 1. Завдання у вищій освіті

Виходячи із завдань перед ЗВО поставлено низку проблемних питань та намічено напрямки розвитку вітчизняної освіти та покладено основні функції: забезпечення суспільства висококваліфікованими кадрами; організація та проведення досліджень у науковій галузі; усесторонній розвиток освіти (середньої, професійно-технічної, спеціальної та вищої).

В умовах сьогодення прогресує культурна глобалізація, яку не можна не враховувати при глобалізаційних процесах, саме вона кидає виклик національній системі вищої освіти. Цілковито погоджуємося з авторами [1-3], що основною загрозою вітчизняній вищій освіті є поява в ній провайдерів. Адже слабка економіка України, низькі заробітні плати науково-педагогічних кадрів, неможливість працевлаштування випускників ЗВО, незатребуваність на ринку фахівців з вищою освітою призводять до міграції талановитої працездатної молоді за кордон. Такий стан спричиняє створення таких ЗВО, які будуть будуватися на цінностях провідних країн світу, тим самим, нівелюючи власні національні цінності, що призведе до знецінення як

національної культури, так і до домінування чужої культури на всій території України, зниження рівня освіченості населення, міграції науковців та талановитої молоді.

Отже, Україна повинна прикласти немало зусиль, що в умовах глобалізаційних викликів, втримати свою ідентичність, спрямовувати свою діяльність на розвиток індустріальної країни з ефективною економікою, готувати високопрофесійні та кваліфіковані кадри, знизити до мінімуму міграцію молоді та науковців, відроджувати високотехнологічний сектор економіки, належно оцінювати науково-педагогічний потенціал ЗВО, створювати умови для інтелектуального розвитку населення.

Список використаних джерел

1. Бурачек І.В., Кравчук К.М. Глобалізація вищої освіти та її наслідки для України. Вісник ЖДТУ, 2017. – № 3 (81). С. 50-53.
2. Войналович О.О. Глобалізація і розвиток сучасної освіти в Україні. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/6932/1/Voynalovych.pdf> (13.02.2019)
3. Колот А.М. Глобалізація економіки та її вплив на соціально-трудоу сферу / А.М. Колот // Україна: Аспекти праці. – № 3. – С. 23.
4. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

Коренюк Петро Іванович

*доктор економічних наук, професор
завідуючий кафедрою менеджменту організацій і адміністрування
Дніпровського технічного державного університету
м. Кам'янське, Україна*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ АВТОМОБІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Рівень розвитку автомобільної промисловості багато в чому визначає темпи розвитку національного машинобудування та національної економіки в цілому. Одним з чинників гідного становлення та відновлення автомобільної промисловості є інноваційний чинник. Так, інвестиції дуже потрібні у вітчизняний автопром. Але, вони мають бути направлені не лише у підтримання його на певному рівні, але головним чином їх потрібно спрямувати на технологічний прорив у даній сфері. Інновації, як показує світовий досвід, сприяють вирішенню подібних завдань і їх роль має стати визначальною, а їх обсяги мають стати реальними, а не носити лише номінальний характер.

Дослідженнями проблем правових чинників ефективного розвитку підприємництва, зокрема екологічного, займались ряд таких вчених як В.В. Біркентале [3], В.П. Божко [1], Б.М. Данилишин [3], А.О. Зима [3], О.В. Прокопенко [6], О.С. Семирак [7], С.В. Чорнобровкіна [8] та інші видатні

українські та закордонні науковці. Основні положення щодо інноваційної діяльності та формування сприятливого інноваційного поля відображені в Законі України про інноваційну діяльність [2] та знайшли подальший розвиток у Концепції розвитку автомобільної промисловості та регулювання ринку автомобілів у період до 2015 року [5].

Автомобільна галузь традиційно є пріоритетною для ряду країн світу. Стан розвитку автомобілебудування визначає і зараз ключові віхи та вектори розвитку ряду національних економік. Як показує досвід розвинутих країн світу, за рахунок інноваційного розвитку автомобільної промисловості можна відчутно прискорити економічний розвиток країни у цілому.

Для автомобілебудівної промисловості важливою є інноваційна діяльність. Так, за своєю сутністю автомобіль є інноваційним досягненням, у якому сконцентровані досягнення вчених з різних галузей та країн. В Україні інноваційна діяльність у галузі автомобільного транспорту регулюється Законом України «Про інноваційну діяльність» [2]. Крім того, важливим є Закон України «Про транспорт», яким визначено, що до складу автомобільного транспорту входять підприємства автомобільного транспорту, які здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, авторемонтні і шиноремонтні підприємства, рухомий склад автомобільного транспорту, транспортно-експедиційні підприємства, а також автовокзали і автостанції, навчальні заклади, ремонтно-будівельні організації та соціально-побутові заклади, інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу автомобільного транспорту. Даний закон регулює відносини між автомобільними перевізниками, замовниками транспортних послуг, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, пасажирями, власниками транспортних засобів, а також їх відносини з юридичними та фізичними особами-суб'єктами підприємницької діяльності, які забезпечують діяльність автомобільного транспорту та безпеку перевезень.

Перехід автомобільної галузі України на інноваційну модель розвитку, передусім, залежить від державної підтримки. Наразі представлений проект державної цільової економічної програми розвитку автомобільної промисловості та регулювання ринку автомобілів на період до 2015 р. Основними завданнями програми є: зростання темпів випуску наукоємної продукції високого технологічного рівня і виробництва нової конкурентоздатної продукції. Таким чином, сучасна стратегія державної підтримки промислової політики України в автомобільній галузі має орієнтуватися на зростання темпів наукомісткої продукції високого технологічного рівня і впровадження високотехнологічних інновацій у розбудову цієї галузі.

У формуванні інноваційного потенціалу підприємства у сучасному світі зростає роль інтелектуального капіталу, особливо це стосується

автомобілебудівних підприємств. Створення інтелектуального капіталу проходить фази формування чіткої структури нематеріальних активів, що ґрунтується на відповідних облікових даних; інвестування в розвиток людського капіталу (нарощування компетентності або управління знаннями); систематична трансформація людського капіталу в структурний, що забезпечує набагато більший і стабільний потенціал прибутку для організації; вливання структурного капіталу із зовнішніх джерел, що забезпечує турбоефект у максимізації інтелектуального капіталу, який пов'язаний із спільним використанням та орендою нематеріального і структурного капіталу. В компаніях-лідерах, орієнтованих на знання, як правило, ринкова вартість перевищує балансову більш ніж в 2 рази. В Україні ситуація з використанням інтелектуального потенціалу є на даний час незадовільною внаслідок його неефективного використання. Так, з 1000 патентів, зареєстрованих в Україні, у виробництві використовується лише 5-6 відсотків. Для порівняння: у Фінляндії реалізується близько 30 відсотків, а у розвинутих подекуди навіть до 80 відсотків. При появі значної кількості інновацій, як показує досвід розвинутих країн, буде виникати потреба щодо управління потоком інновацій.

Отже, у вітчизняних автомобілебудівних підприємствах має місце недооцінка ролі інтелектуального капіталу у процесі забезпечення їх розвитку, що має наслідки втрачання можливостей власного розвитку. В цілому, роль інтелектуального капіталу в інноваційній діяльності вітчизняних підприємств є істотно заниженою. Так, виникає потреба в адаптації чинного національного законодавства у галузі автомобільного транспорту до європейського, зокрема щодо управління перевезеннями, регулювання ринку транспортних послуг, доступу до ринку послуг з перевезення пасажирів та вантажів, підвищення конкурентоспроможності автомобільних перевізників, забезпечення безпеки руху, здійснення транзитних перевезень, прикордонного контролю, визначення вимог до колісних транспортних засобів, транспортної статистики, екологічних та соціальних вимог. Крім того, потрібно інтегрувати вітчизняну систему автомобільного транспорту до європейської через об'єднання з трансєвропейською транспортною мережею відповідно до Європейської політики сусідства.

Список використаних джерел

1. Божко В.П. Аналіз сучасного стану машинобудівної галузі України / В.П. Божко, І.О. Кащеева // Бізнес Інформ. – 2013 – Вип. 4 – С. 190-194.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3715-17>.
3. Данилишин Б.М. Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007. – 308 с.
4. Зима А.О., Біркендале В.В. Інноваційна діяльність як основа підвищення конкурентоспроможності підприємств та регіонів // Вісник Донецького національного

університету, Серія: Економіка і право. Випуск I – Донецьк, 2009. – 250 с.

5. Концепція розвитку автомобільної промисловості та регулювання ринку автомобілів у період до 2015 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.gdo.kiev.ua/files/db.php?god=2006&st=2241>.

6. Проблеми управління інноваційним підприємництвом екологічного спрямування: Монографія / За заг. ред. О.В. Прокопенко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 512 с. Випуск 10. – 2016. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського.

7. Семирак О.С. Формування масиву ідентифікаційних характеристик автомобілебудування в Україні / О.С. Семирак // Вісник Дніпропетровського національного університету. – 2014. – Т.22, № 10\1. – С. 47-54.

8. Чорнобровкіна С.В. Сучасний стан проблеми металургійної та машинобудівної промисловості України / С.В. Чорнобровкіна // Вісник НТУ «ХПІ» – 2015. – Вип. 26. – С. 62-68.

Молнар Олександр Сергійович

кандидат економічних наук, доцент
завідувач кафедри економічної теорії

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Параметри інноваційного розвитку є сьогодні першочерговим завданням для всіх галузей економіки України. Але, на жаль, темпи інноваційного розвитку в різних галузях дуже сильно відрізняються, поясненню цьому є кілька причин:

- галузі економіки України, а також підприємства, з яких вони складаються, знаходяться на різних рівнях технологічних укладів;
- підприємства, які можна назвати інноваційними, складають не більше 10% від загальної чисельності;
- відчувається недостатність теоретико-методологічного забезпечення інноваційного розвитку галузей і підприємств України;
- порушений зв'язок між наукою і виробництвом, зруйнований життєвий цикл інновацій;
- відсутні кваліфіковані кадри;
- недієвість системи державного регулювання розвитку наукової сфери.

Науково-дослідні центри проводять розробки на рівні прикладних досліджень, так як не мають ринку збуту і інвестиції на ці роботи.

Хаос управлінських систем, відсутність чіткої управлінської політики, структури розвитку і організації роботи не сприяють прогресу. Реорганізації вищих органів, поява, злиття і поділ комітетів, міністерств не дає можливості

формування науково-технічної політики і призводить до регресу економіки.

Це призводить до відсутності системи прогнозування науки і науково-технічного прогресу, орієнтації на досягнення більш високого рівня технологічного укладу, умови прискореного розвитку наукового і науково-технологічного потенціалу (кадрова складова, технічне оснащення, інформаційне забезпечення), політики просторового розвитку.

Впровадження інноваційних технологій дозволить вивести підприємства на більш високий технологічний рівень і випускати продукцію світового рівня. Наразі конкурентоспроможними є підприємства, що знаходяться на шостому рівні технологічного укладу. З існуючих на сьогодні, більшість підприємств знаходяться на четвертому технологічному рівні, що призводить до дисбалансу в розвитку економіки.

Наразі, коли Україна визнана країною з ринковою економікою, не можна миритися з тим, що основними статтями експорту є сировинні ресурси.

Для вирішення цієї проблеми пропонується:

- створення інституційно-функціональної парадигми наукової і науково-технологічної інноваційної політики держави;
- реформування системи державного регулювання наукової сфери, ролі правових і соціально-економічних механізмів;
- посилення впливу держави на формування цілей наукової та інноваційної діяльності;
- впровадження проблемно-орієнтованого підходу до формування політики та державної підтримки науки та інновацій;
- використання принципів і технологій в програмно-цільовому управлінні наукою;
- посилення ролі держави в забезпеченні прогресу фундаментальних досліджень;
- реформування інституціональної системи наукових досліджень.

Сподіваємося, що зазначені заходи дозволять в найкоротші терміни налагодити чітку структуру управління державною науково-технічною політикою та інноваційним розвитком України.

Список використаних джерел

1. *Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.*
2. *Паризький І.В. Проблеми дослідження інноваційно-технологічного розвитку економіки України: методологічний аспект/ І.В. Паризький // Науково-практичний журнал «Причорноморські економічні студії». – 2017 р. – Випуск 17. – С. 48-52.*
3. *Пересунько З.М. Теоретичні аспекти розвитку інноваційної теорії / З.М. Пересунько // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2013. – №7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2192>.*

4. Федотов А.А. Основные концепции инновационного развития: исторический анализ / А.А. Федотов // *Вісник Донецького національного університету. Сер. В: Економіка і право.* – 2008. – Вип.2. – С. 203-208.

5. Штулер І.Ю. Трансформація національної економічної системи на інноваційних засадах: [моногр.] / І.Ю. Штулер. – К.: Національна академія управління, 2016. – 360 с.

Паризький Ігор Володимирович
доктор економічних наук, кандидат юридичних наук
Проректор зі стратегічного розвитку
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна

ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИСКОРЕНОГО ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У той час, коли передові країни світу основною умовою розвитку економіки визнали інноваційний та науково-технологічний прогрес, українська економіка характеризується низкою проблем, пов'язаних із технологічною відсталістю та відсутністю інновацій, зокрема з:

- низьким рівнем наукомісткості продукції (не більше 0,3%);
- недосконалістю нормативно-правової бази регулювання інноваційної діяльності;
- відсутністю координації науки та освіти з виробництвом;
- неефективним використанням вітчизняних науково-технічних здобутків;
- недостатньою орієнтацією науково-технічної діяльності на потреби економіки;
- заниженим рівнем фінансування науково-технічної діяльності з держбюджету (до 0,4% ВВП при необхідних 1,7-2%);
- неефективним використанням фінансових та інвестиційних ресурсів;
- недостатністю державного замовлення на новітні технології та недостатнім розвитком інноваційної інфраструктури.

Відповідно до цього, потрібно вирішити такі завдання:

1. Виявити та вирішити проблеми реалізації інноваційно-технологічних змін в економіці країни.
2. Встановити конкурентні переваги виробництва інноваційної продукції та рівень конкурентоспроможності кожного підприємства і конкурентоспроможність країни у глобальному масштабі.
3. Удосконалити механізм державного регулювання інноваційно-технологічних змін в національній економіці.
4. Гарантувати дієвість організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційно-технологічних змін в економіці країни.
5. Прискорити інноваційно-технологічний розвиток економіки

України.

В зв'язку з цим доцільним є виділення цілей на середньострокову перспективу, а саме:

1. Уніфікація нормативно-правових актів, що регулюють інноваційну та науково-технічну діяльність.

2. Узгодження методів і заходів державного регулювання інноваційно-технологічними змінами в національній економіці.

3. Зміцнення інноваційного та науково-технічного потенціалу економіки країни.

4. Налагодження ефективної роботи суб'єктів організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційно-технологічних змін в економіці країни.

5. Підвищення зацікавленості суб'єктів господарювання в здійсненні інноваційної діяльності.

6. Посилення глобальної конкурентоспроможності як інноваційної продукції/послуг, що виробляються/надаються вітчизняними підприємствами, так і України загалом.

До принципів і механізмів інноваційно-технологічних змін належать:

1. Чіткість завдань інноваційного й технологічного розвитку національної економіки.

2. Єдність та взаємоузгодженість заходів державного регулювання інноваційно-технологічних змін в національній економіці.

3. Комплексність інноваційного й науково-технологічного прогресу економіки галузей, регіонів та держави.

4. Уніфікація методів державного регулювання інноваційно-технологічного розвитку відповідно до кращих світових практик.

5. Партнерство державного і підприємницького сектору в ході інноваційно-технологічних змін.

6. При цьому, механізм державного регулювання інноваційно-технологічних змін в національній економіці передбачає реалізацію зазначених нижче кроків на макро-, мезо- та мікрорівні.

Для цього необхідно здійснити наступні кроки:

1. До «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 р. в умовах глобалізаційних викликів», державних програм розвитку економіки, а також стратегій/програм розвитку регіонів включити наступні рекомендації:

2. Систематизувати причинно-наслідкових зв'язки загрозливого стану економіки України на сучасному етапі, урахувавши особливості державного регулювання трансформацій національної економіки, починаючи з 1991 р.

3. Удосконалити законодавство у сфері інноваційно-технологічної діяльності, забезпечити пряму дію законодавчих норм відповідно до світового досвіду, зокрема державного регулювання інноваційного розвитку в Японії, США, Франції, Німеччині, Фінляндії.

4. Встановити причини регіональної диспропорції, що виникають у інноваційно-технологічній системі та сприяти удосконаленню механізму управління інноваційною та економічною сферою в умовах міжрегіонального співробітництва, централізованого державного та регіонального прогнозування соціально-економічного розвитку.

5. Визначити пріоритети державного регулювання інноваційно-технологічних змін на рівні галузей національного господарства залежно від їх технологічності. Першочергово слід розвивати машинобудування, аграрну галузь, ІТ-сектор, альтернативну енергетику.

6. Виявити «слабкі місця» в інноваційному процесі і на основі цього визначити ключові пріоритети державного регулювання інноваційно-технологічними змінами в національній економіці та напрямки фінансування державою науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, застосовуючи методику інтегрального оцінювання впливу науково-технічної, виробничої, техніко-технологічної та результативної складових інноваційної діяльності на загальну ефективність розвитку національної економіки.

7. Визначити ключові чинники підвищення міжнародної конкурентоспроможності України і сприяти їх посиленню.

8. Оцінити міжнародну конкурентоспроможність інноваційно активних підприємств за показниками реалізації виробничої діяльності, маркетингової стратегії, якості продукції, ефективності впровадження інновацій.

9. Проаналізувати ефективність механізму управління інституціями інноваційно-технологічної інфраструктури України, які забезпечують розвиток процесів інвестування та впровадження інновацій за рахунок комплексного дослідження вертикалі управління та горизонтального виміру суб'єктів державного впливу на процес реалізації інноваційно-технологічних змін в національній економіці.

10. Класифікувати ризики інноваційної та науково-технологічної діяльності, враховуючи стадії життєвого циклу інноваційної продукції, а також об'єктивні й суб'єктивні (соціально-економічні, нормативні, виробничі, фінансові, інформаційні, кадрові, наукові та маркетингові чинники) фактори, що впливають на процес ведення інноваційної діяльності на кожній із стадій.

11. Здійснити оцінювання інноваційних ризиків і розробити шляхи їх мінімізації, базуючись на розрахунку інтегрального показника внутрішніх та зовнішніх ризиків, що виникають на різних стадіях створення та реалізації інноваційної продукції.

12. Сприяти вдосконаленню цільового програмування інноваційного розвитку країни та регіонів, забезпеченням податкового регулювання (пільги), субсидування, захисту прав інтелектуальної власності, беручи до уваги причини поглиблення структурних деформацій та диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів.

13. Удосконалити організаційно-інфраструктурне забезпечення інноваційно-технологічних змін в економіці країни на основі відповідних програм розвитку та їх ресурсної підтримки.

14. Застосувати комплекс прямих (бюджетне фінансування, цільові державні програми, створення та обслуговуючої інфраструктури, державні замовлення тощо) і непрямих (податкове регулювання (пільги для інвесторів), пільгове кредитування, страхування інвестицій, антимонопольне регулювання, міжнародне співробітництво та ін.) методів державного регулювання економіки на рівні країни, регіону/галузі та суб'єктів господарювання з метою стимулювання інноваційно-технологічних змін в національній економіці та зміцнення у такий спосіб конкурентоспроможності України.

15. Гарантувати співпрацю держави та підприємницького сектору відповідно до узгоджених завдань та цілей інноваційних змін в господарській діяльності на макро-, мезо- та мікрорівні.

Фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності з державного бюджету має становити щонайменше 1,7% від ВВП країни, а це станом на початок 2018 р. склало 50,710 млрд. грн. (за даними Державної служби статистики України, ВВП України у 2017 р. дорівнював 2982,92 млрд. грн.).

У Бюджет країни також мають бути закладені кошти, необхідні для розвитку інноваційної інфраструктури, передбачені відповідними програмами, а також для фінансування програм пільгового оподаткування й кредитування підприємств, що займаються інноваційною діяльністю.

Список використаних джерел

1. Паризький І.В. *Державне управління інноваційно-технологічним розвитком економіки України: [моногр.] / І.В.Паризький.* – К.: Національна академія управління, 2017. – 344 с.
2. *Регіональні інноваційні системи України: стан формування та розвитку в умовах інтеграційних процесів: монографія / за ред. д-ра екон. наук проф. Л.І. Федулової; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України».* – К., 2013. – 724 с.
3. *Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт.-упоряд.: Г.О. Андрощук, І.Б. Жиляєв, Б.Г. Чижевський, М. М. Шевченко.* – К: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.
4. *Хачатурян Х.В. Інновації в державному управлінні: Монографія.* – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – 252 с.
5. *Штулер І.Ю. Моделі та організаційні перешкоди поширення інновацій в національній економічній системі // Актуальні проблеми економіки.* – 2017. – №12. – С. 74-83.

СЕКЦІЯ 4. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ

Білак Юрій Юрійович

*доцент, кандидат фізико-математичних наук,
завідувач кафедри програмного забезпечення систем
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Долик Станіслав Мар'янович

*студент 5-го курсу факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

ЗАСТОСУВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ МАП В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Застосування комп'ютерних технологій у сучасному житті стало незамінним чинником. Дуже багато галузей промисловості використовують обчислювальні машини з метою вирішення різноманітних завдань. З появою потужних графічних станцій та комп'ютерів, які стали спроможні виконувати не тільки математичні обрахунки, а й візуалізувати найскладніші технологічні процеси на екрані, почалась нова ера у комп'ютерній промисловості. Особливо, це стосується таких продуктів, як 3ds Max та Unity 3D [1], які на відміну від текстового процесора чи електронної таблиці, дозволяють втілювати свої ідеї в реальність з використанням віртуальних мап.

Віртуальна мапа (карта) – це інноваційний веб – ресурс, користувачі якого можуть переглядати та аналізувати просторові дані за допомогою звичайного веб – браузера. Для роботи з інтерактивною картою користувачу не потрібно ніякого спеціалізованого програмного забезпечення та певних кваліфікаційних знань. В віртуальній мапі представляється певна картографічна інформація, зміст якої викладений пошарово з можливістю маніпулювання різними шарами тематичної інформації та редагування змісту. Ефективність використання віртуальних мап досягається за рахунок семантичної складової, представленої в атрибутивній таблиці карти, доповненої довідковою інформацією (опис зображуваних об'єктів, фотографії, числові дані тощо) [2].

Віртуальні мапи можна розділити на три групи:

- неінтерактивні, які залежать від програмного забезпечення;
- інтерактивні, які залежать від програмного забезпечення;
- інтерактивні, які не залежать від програмного забезпечення.

Неінтерактивними, програмно – залежними мапами називають ті, що

створювалися за допомогою такого програмного забезпечення, як Macromedia Freehand, Adobe Illustrator, CorelDRAW та інші. Щоб користуватися такою картою, необхідно мати комп'ютер з операційною системою і спеціальним програмним забезпеченням, в якому створювалася карта [3].

Інтерактивні, програмно – залежні електронні карти створюються, в основному, в спеціальних програмах, таких як MapInfo, Panorama, Microstation та інші картографічні програми. Для роботи з такою картою потрібен комп'ютер з операційною системою (в основному Windows) і відповідний програмний продукт, в якій вона була створена або програма, яка підтримує даний формат карти.

Інтерактивні, програмно – незалежні карти створюються в програмах MapGps, Curious World Maps або Gisware. Насправді таких програм більше, було перераховано тільки найпоширеніші. Якщо в двох попередніх випадках потрібно було мати спеціальне програмне забезпечення, то в цьому випадку для перегляду карти потрібен лише комп'ютер з операційною системою (бажано Windows).

Віртуальні мапи містять максимально повний набір функцій, які можуть бути доступними у настільних геоінформаційних системах: навігація по карті, маніпуляція шарами карти, редагування інформації, геокодування, адресний пошук, просторовий аналіз та багато іншого. Також віртуальні мапи дають змогу користувачам в ході аналізу карти виявляти: причинно-наслідкові зв'язки та закономірності, важливі особливості об'єктів і територій, аналізувати просторові дані.

Список використаних джерел

1. Autodesk. 3d Max [Електронний ресурс] / Autodesk – Режим доступу до ресурсу: autodesk.com.
2. Створення інтерактивної карти [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://magneticonemt.com/stvorennnya-interativnih-kart/>.
3. Форум 3D дизайнерів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: maxforums.org.

Кляп Михайло Михайлович

кандидат технічних наук

доцент кафедри інформатики та фізико-математичних дисциплін

факультету інформаційних технологій

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Свереняк Анастасія Вадимівна

студентка 4-го курсу факультету інформаційних технологій

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Закарпатська область, Україна

ДО ПИТАННЯ ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦИФРОВИХ ПРОДУКТІВ

Класифікація інформаційних продуктів і послуг має динамічний характер. Раніше до неї не входили кінцеві продукти інформаційних структур, що займаються розробленням баз даних для продажу, постачанням інформаційно-пошукових систем тощо. В епоху цифрових технологій поняття «дизайн» сильно змінилося. Тепер в це поняття входить не тільки графічний дизайн, але і нові форми дизайну цифрових продуктів.

Метою є аналіз окремих принципів проектування дизайну цифрових продуктів. Головні вимоги що ставляться перед цифровими продуктами – практичність, інтуїтивна зрозумілість і зручність. Пошук нових форм і підходів до проектування таких засобів – є закономірним і очевидно необхідним явищем в рамках стрімкого розповсюдження і розвитку інформаційних технологій.

User Experience Design (UX) в перекладі означає «досвід взаємодії» і включає в себе різні UX-компоненти: інформаційну архітектуру, проектування взаємодії, графічний дизайн і контент. Дизайн користувальницького досвіду – це процес підвищення задоволеності користувачів та охоплює типове людино-комп'ютерна взаємодія і істотно розширює його, враховуючи всі аспекти послуги або продукту у вигляді, в якому їх сприймають користувачі [1].

До основних механік, що використовуються в галузі UX для підвищення ефективності функціонування цифрових додатків можна відмітити наступні:

Закон Міллера, за яким «короткострокова людська пам'ять не може запам'ятати і повторити більше 7 елементів». За аналогією можна відмітити закон Хіка, в якому говориться: «Час, необхідний для прийняття рішення, збільшується із збільшенням кількості елементів та складності вибору». Основоположним можна відмітити закон Фітса. У контексті людино-комп'ютерної взаємодії (ЛКВ) закон Фітса передбачає, що «Час, необхідний для швидкого переміщення до цільової області, залежить від відстані до цілі

та ширини цілі». Ефект ізоляції, також відомий як ефект фон Ресторф, – це тенденція запам'ятовувати те, що виділяється в групі, і надавати йому більше вагомості, ніж йому подібним. Назва явища походить від імені німецького психіатра Гедвіги фон Ресторф, яка вперше задокументувала його в 1933 р. [2].

Висновки. На структуру інформаційних продуктів активно впливає оновлення складу обчислювальної техніки, устаткування, засобів передачі інформації так і логіко-психологічні підходи до проектування їх функціонування і формування зв'язку з користувачем. UX насамперед розглядає коло питань щодо того, як продукт сприймається користувачами. У разі якщо ваше додаток або веб-сайт складні у використанні, це приводить до зниження ефективності та, як наслідок зменшення кількості користувачів. У разі якщо у користувача склалося позитивне враження, то він, швидше за все, буде користуватися цим додатком та сприятиме його подальшому поширенню.

Список використаних джерел

1. Игорь Джазов. UX, UI, IA, IxD: определения четырех сложных терминов цифрового дизайна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: < <http://www.blog.jazov.com/uiux-design/ux-ui-ia-ixd-opredeleniya-chetyrex-slozhnykh-terminov-cifrovogo-dizajna.html> > – Загол. з екр. – Мова рос.
2. Miklos Philips. The Tried and True Laws of UX (with Infographic). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: < <https://www.toptal.com/designers/ux/laws-of-ux-infographic> >. – Загол. з екр. – Мова англ.

Кут Василь Іванович

*кандидат технічних наук, доцент кафедри програмного забезпечення систем
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Бланар Роман Ярославович

*студент 5-го курсу факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

МОЖЛИВОСТІ 3D MAX В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Тривимірна графіка на сьогоднішній день ефективно застосовується в багатьох предметних областях. Потужність комп'ютерних обчислень дозволяє обробляти досить складні завдання в режимі реального часу без втрати якості відображення. Можливості тривимірної графіки призвели до появи інтересу з боку фахівців ІТ сфери. Особливе значення 3D технологія набуває в задачах інтерактивного проектування інженерних підсистемах та системах автоматизації. 3D візуалізація застосовується за такими основними напрямками:

- Дизайн (інтер'єру, екстер'єру).
- Архітектура та містобудування.
- Реставрація (будівлі, пам'ятки культури, замки).
- Кіноіндустрія.
- Медицина.
- Інженерія.

3ds MAX (3D Studio MAX) – повнофункціональна професійна програмна система для створення і редагування тривимірної графіки і анімації, розроблена компанією Autodesk. Містить найсучасніші засоби для художників і фахівців в області мультимедіа. Працює в операційних системах Microsoft Windows і Windows NT (як в 32-бітових, так і в 64-бітових). У стандартний пакет також входить підсистема візуалізації, що дозволяє домогтися досить реалістичних ефектів. Для досягнення більш фотореалістичних рендерів без будь-яких проблем можете скористатися більш потужними візуалізатором, розробленими спеціально для 3D Studio Max [1].

3ds Max володіє величезними засобами зі створення різноманітних за формою та складністю тривимірних комп'ютерних моделей реальних чи фантастичних об'єктів навколишнього світу з використанням різноманітних технік і механізмів, які включають в себе наступне:

- полігональне моделювання, в яке входять Editable mesh (редагована поверхня) і Editable poly (редагований полігон) – це найпоширеніший метод моделювання, використовується для створення складних моделей та ігор;
- моделювання на основі неоднорідних раціональних B – сплайнів;
- моделювання на основі порцій поверхонь Безьє (Editable patch) – підходить для моделювання тіл обертання;
- моделювання з використанням вбудованих бібліотек стандартних параметричних об'єктів (примітивів) і модифікаторів.

Методи моделювання можуть поєднуватися один з одним. Моделювання на основі стандартних об'єктів, як правило, є основним методом моделювання і є початковою точкою для створення об'єктів складної структури, що пов'язано з використанням примітивів у поєднанні один з одним як елементарних частин складових об'єктів [2].

Рендеринг – візуалізація (або вимальовування) є заключним етапом роботи над модельованою сценою. Тільки після візуалізації можна побачити усі властивості матеріалів об'єктів, ефекти зовнішнього середовища, які застосовані в складі сцени. Для виведення кінцевого зображення на екран вибирають необхідний модуль візуалізації (MB). Більшість модулів є окремими програмами вбудованими як доповнення в програмний продукт 3ds Max.

Майстер-об'єкт – це термін, що відноситься до параметрів первісного об'єкту, який створюється за допомогою функцій панелі Create. Майстер-об'єкт можна вважати як абстрактне визначення об'єкту, що не існує на сцені. Об'єкт не існує доти, поки не зроблена оцінка всієї потокової схеми. Він забезпечує таку інформацію про об'єкт: тип об'єкту, його параметри, початок координат і орієнтація локальної системи координат. Після створення майстра-об'єкту можна застосувати будь-яку кількість Object Modifier (модифікаторів об'єкту), подібних до Bend (зігнути) і Stretch (розтягнути). Модифікатори маніпулюють підоб'єктами, наприклад, вершинами, стосовно локальної системи координат об'єкту і початку координат (змінюють структуру об'єкту в просторі об'єкту). Вплив модифікатора на об'єкт є постійним незалежно від розташування об'єкту [3].

Список використаних джерел

1. Autodesk. 3d Max [Електронний ресурс] / Autodesk – Режим доступу до ресурсу: autodesk.com.
2. Форум 3D дизайнерів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: 3ddevice.com.ua.
3. Форум 3D дизайнерів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: render.ru.

Легеза Андрій Васильович

*викладач кафедри програмного забезпечення систем
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Пискач Василь Васильович

*студент 4-го курсу факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ДОСТУПОМ В БЕЗПРОВІДНИХ МЕРЕЖАХ

В процесі розвитку безпроводного зв'язку, є підвищення ефективності роботи безпроводних мереж та забезпечення належної якості обслуговування високопріоритетного трафіку шляхом вдосконалення методів управління доступом до спільного фізичного середовища за конкурентних умов та технічних можливостей безпроводних мереж.

Однією з функцій MAC-підрівня є забезпечення розподіленого доступу до фізичного середовища, що дозволяє станціям мережі обмінюватись інформацією. Один з найпоширеніших стандартів безпроводних мереж IEEE 802.11 часто порівнюють зі стандартом провідних Ethernet-мереж IEEE 802.3, оскільки обидва базуються на методі множинного доступу з прослуховуванням несучої (CSMA), коли станції мають право передавати,

якщо середовище є вільним, та відтермінують передачу, якщо середовище зайняте [1]. Проте, різні фізичні середовища передачі даних зумовлюють деякі відмінності в методах доступу до фізичного середовища в провідних та безпроводних мережах.

Згідно Ethernet-стандарту доступу до середовища, станція спершу очікує, коли середовище звільниться, далі розпочинає передачу, та, у разі виникнення колізії (накладання двох та більше кадрів від станцій, що намагаються передати кадр в один і той же момент часу) під час передачі, зупиняє передачу та запускає відлік випадкового проміжку затримки. В безпроводному середовищі передавач не в змозі виявити колізію, тому станція намагається уникнути колізії. Відчувши, що середовище вільне, станція очікує протягом випадкового проміжку часу, під час якого середовище залишається вільним; якщо після цього проміжку часу середовище все ще є вільним, станція розпочинає передачу. Випадковий проміжок часу зменшує ймовірність виникнення колізії, оскільки інші станції, які мають намір розпочати передачу, швидше за все очікуватимуть протягом різних випадкових проміжків.

Оскільки безпроводне середовище сильно відрізняється від провідного, тому необхідно враховувати такі його особливості [2]:

- швидкість передачі, яку може забезпечити канал, сильно залежить від відстані та перешкод на шляху сигналу. Крім того, умови каналу можуть змінюватись з часом через зміни в оточуючому середовищі чи за рахунок мобільності станції. Станціям необхідно постійно коригувати швидкість передачі даних, щоб оптимізувати пропускну спроможність;
- безпроводне середовище схильне до помилок, тому для безпроводних мереж важливі малий час очікування та наявність механізму виправлення помилок;
- оскільки безпроводні мережі передбачають мобільність станцій, то необхідний механізм управління для з'єднання та роз'єднання з точками доступу при зміні місцезнаходження станції;
- в безпроводному середовищі не всі станції можуть «чути» одна одну (проблема прихованого вузла).

Список використаних джерел

1. *IEEE Std 802.11™-2007, Part 11: Wireless LAN Medium Access Control (MAC) and Physical Layer (PHY) Specifications, 2007.*
2. *Perahia E. Next Generation Wireless LANs: Throughput, Robustness, and Reliability in 802.11n / E. Perahia, R. Stacey. – Cambridge University Press, 2008. – 416 p.*

Лях Ігор Михайлович

кандидат технічних наук, доцент кафедри інформатики та
фізико-математичних дисциплін, факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Яворський Петро Володимирович

студент 4-го курсу факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна

РЕЖИМИ РОБОТИ БЕЗПРОВІДНИХ МЕРЕЖ НА МАС-ПІДРІВНІ

Сьогодні важко уявити без існування безпроводного зв'язку. Сфери діяльності людства дедалі тісніше переплітаються з інформаційними технологіями, зокрема й з засобами безпроводного зв'язку, який, в свою чергу, дає можливість інформаційним технологіям бути мобільними, не залежати від конкретного місця перебування та бути доступними будь-де та будь-коли.

Регулювання спільного використання середовища передачі даних визначається на підрівні доступу до середовища передачі даних (МАС). Саме на МАС-підрівні встановлюються правила сумісного використання середовища передачі даних одночасно декількома вузлами безпроводної мережі. На МАС-підрівні визначаються два основних режими роботи: безпроводних мереж: Ad Hoc та Infrastructure Mode [1, 2].

В режимі Ad Hoc (рис. 1), який називають також Independent Basic Service Set (IBSS) або режимом Peer to Peer (точка-точка), станції безпосередньо взаємодіють між собою.

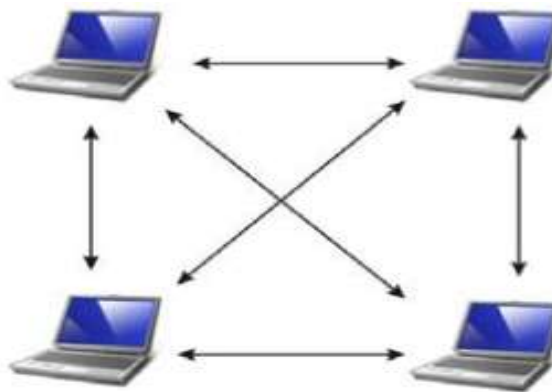

Рис. 1. Режим функціонування Ad Hoc

Для цього режиму потрібен мінімум устаткування: кожна станція повинна бути оснащена безпроводним адаптером. При такій конфігурації не вимагається створення мережевої інфраструктури. Основними недоліками

режиму Ad Hoc є обмежений діапазон дії можливої мережі і неможливість підключення до зовнішньої мережі (наприклад, до Інтернету).

В режимі Infrastructure Mode (рис. 2) станції взаємодіють між собою не напрямами, а через точку доступу (Access Point, AP), яка виконує в безпроводній мережі роль своєрідного концентратора (аналогічно тому, як це відбувається в традиційних кабельних мережах).

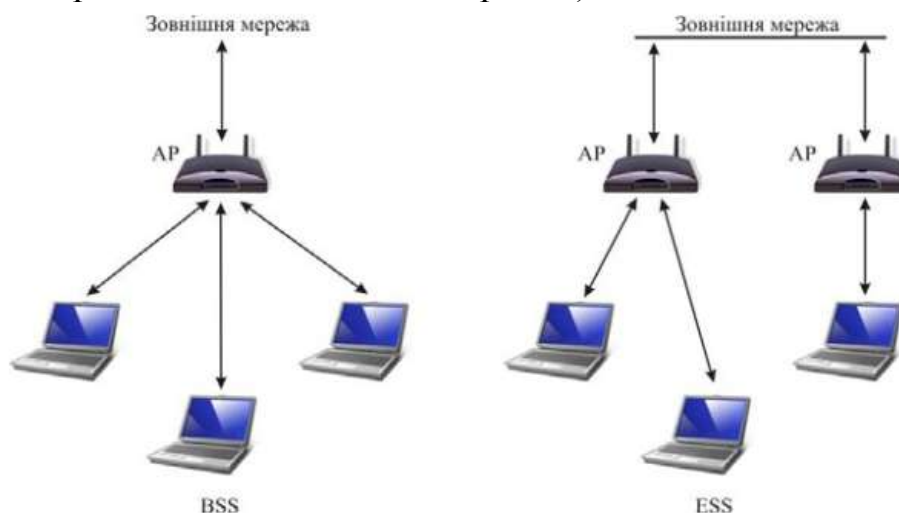

Рис. 2. Режим функціонування Infrastructure Mode

Розглядають два режими взаємодії з точками доступу – BSS (Basic Service Set) і ESS (Extended Service Set). В режимі BSS всі станції зв'язуються між собою тільки через точку доступу, яка може виконувати також роль моста до зовнішньої мережі. В розширеному режимі ESS існує інфраструктура декількох мереж BSS, причому самі точки доступу взаємодіють між собою, що дозволяє передавати трафік від однієї BSS до іншої. Між собою точки доступу з'єднуються за допомогою або сегментів кабельної мережі, або радіомостів.

Список використаних джерел

1. IEEE Std 802.11™-2007, Part 11: Wireless LAN Medium Access Control (MAC) and Physical Layer (PHY) Specifications, 2007.
2. Perahia E. Next Generation Wireless LANs: Throughput, Robustness, and Reliability in 802.11n / E. Perahia, R. Stacey. – Cambridge University Press, 2008. – 416 p.

Нестеренко Олександр Васильович

*кандидат технічних наук, доцент, дійсний член Міжнародної академії
інформатики, професор ВНЗ «Національна академія управління»*

Нетесін Ігор Євгенійович

*кандидат фізико-математичних наук,
провідний науковий співробітник ДП «УкрНЦРІТ»*

Поліщук Валерій Борисович

кандидат технічних наук, директор ДП «УкрНЦРІТ»

Шевченко Віктор Леонідович

*доктор технічних наук, професор,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Шевченко Аліна Віталіївна

*аспірант, Державний університет телекомунікацій
м. Київ, Україна*

ПРОГНОСТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЗАРАЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИМИ ВІРУСАМИ ВЕБ-РЕСУРСІВ ОРГАНУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

Сучасний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, їхнє розповсюдження в усьому світі та можливості опрацювання значних об'ємів інформації дозволили створювати в органах державного управління (ОДУ) автоматизовані системи підтримки прийняття рішень з урахуванням парадигми відкритості та оприлюднення інформаційних ресурсів в Інтернеті. Разом із тим на сьогодні вже є очевидною глобальна небезпека, на яку наражаються веб-ресурси ОДУ у зв'язку із екстенсивним зростанням інцидентів інформаційної безпеки (ІБ), що призводить до спотворення ресурсів, перешкоджанню діяльності ОДУ та погіршення їх іміджу, особливо у надзвичайних ситуаціях та в критичних сферах, і, як наслідок, до відповідного зниження рівня безпеки ОДУ та держави в цілому [1, 2].

Однією з найбільш поширених причин виникнення інцидентів у сфері ІБ є зараження комп'ютерними вірусами. Як би добре не зростала кількість та якість технологій захисту від шкідливих програм, але кількість видів атак постійно є більшою (порушник завжди йде на крок попереду). Наприклад, перманентно зростає частка атак «нульового дня» (*Zero-day attack*), яка потребує застосування заходів, спрямованих на упередження. Водночас необхідно зазначити, що в наші часи відбувається стрімке зростання Інтернету у формі Інтернету речей (*Internet of Things, IoT*) і Усеохоплюючого Інтернету (*Internet of Everything, IoE*) як агрегації людей, процесів, даних та приладів, що збільшує кількість мережевих підключень до безпрецедентних рівнів. Вочевидь, разом із тим зростає й кількість кібератак. Чим більше

вузлів мережі (кількість з'єднань), тим більше можливостей отримують кіберзлочинці та їх шкідливе програмне забезпечення.

Тому в науково-прикладному плані передусім стоїть проблема прогнозування шляхом математичного моделювання інтенсивності розповсюдження вірусного зараження комп'ютерів, які входять до спільного інформаційного простору ОДУ та установ, підприємств та організацій, що використовують веб-ресурси ОДУ. Іншою проблемою є врахування результатів цього моделювання при формуванні та розвитку захищеного середовища функціонування інформаційного простору ОДУ, особливо в частині виявлення вразливостей веб-ресурсів та їх захисту для запобігання можливості зараження через них комп'ютерів користувачів.

Прогнозуванню розвитку антибезпекових процесів на основі математичного моделювання присвячено чимало робіт як закордонних, так і вітчизняних учених та фахівців [3]. Разом із тим необхідно зазначити, що дані щодо здійснення атак надходять у вигляді часових рядів, які, як правило, є нестационарними, оскільки їхні основні характеристики змінюються у часі. В цих умовах традиційні регресійні прогноз-моделі лише відбивають статистику того, що вже відбулось і не враховують внутрішню природу джерел даних, особливо що стосуються кібератак. Перспективним підходом є інтелектуальний аналіз даних, який розвивається на базі прикладної статистики та методів штучного інтелекту, що дозволяє здійснити пошук прихованих закономірностей або взаємозв'язків між змінними.

Враховуючи значну динаміку розвитку процесів зараження комп'ютерними вірусами, їх різноманіття і поширення джерел, в рамках нових підходів щодо прогнозування стану зараження об'єктів, що взаємодіють в Інтернеті, доцільним є вивчення прогноз-моделювання для суміжних галузей, а саме медицини [4], адже зі збільшенням кількості ланок в мережі особливий інтерес викликає схожість закономірностей розвитку кібератак та розвитку біологічних епідемій.

Не буде перебільшенням зауважити, що уся історія людства пов'язана з великими епідеміями. Досвід вказує, що організувати протидію епідемії набагато легше, якщо спрогнозувати її розвиток, адже таке передбачення дозволяє вчасно вжити адекватних протиепідемічних заходів.

В попередніх дослідженнях виходячи з результатів математичного моделювання встановлені такі умови виникнення епідемій [4]:

1. Поява певної кількості хворих або осіб, які знаходяться в стані інкубаційного періоду.

2. Певне співвідношення частки несприйнятливих осіб та умов передачі інфекції від хворих до сприйнятливих осіб. Математично це визначається певним співвідношенням коефіцієнту сприйнятливості до зараження K_s та коефіцієнту передачі інфекції K_E .

Достатньою умовою виникнення епідемії є одночасне виникнення

першої та другої необхідних умов.

Зазвичай практика висуває до моделей суперечні умови, а саме щодо оперативності, точності, наочності, повноти врахування чинників впливу тощо, що призводить до потреби використання складних моделей. Але чим складніше модель, тим важче забезпечити її вхідними даними, тим вище ступінь невизначеності, в якій вона функціонує. Виходячи з цього моделювання розвитку епідемій варто починати з грубих моделей. Переваги грубих моделей полягають в оперативності підготовки до застосування (оперативність структурного та параметричного синтезу), наочності, простоті вчасного корегування параметрів відповідно до зміни внутрішніх та зовнішніх умов дії об'єкту моделювання.

У якості грубої моделі у [5] визначається більш адекватною S-подібна логістична модель у вигляді звичайного диференціального рівняння

$$\frac{dy}{dt} = m \cdot (y - Y_{min}) \cdot (Y_{max} - y), \quad (1)$$

або у вигляді функції, що є його розв'язком:

$$y(t) = Y_{min} + \frac{Y_{max} - Y_{min}}{1 + e^{-m \cdot (Y_{max} - Y_{min}) \cdot (t - \Delta t)}}, \quad (2)$$

де y – динамічна змінна розвитку (наприклад, кількість інфікованих); t – час; Y_{min}, Y_{max} – нижнє та верхнє обмеження величини y ; m – постійний коефіцієнт; Δt – абсциса точки симетрії (зсув кривої вздовж вісі абсцис).

В [6] зазначається, що загалом для моделювання епідемій найбільш підходять інтегрально-диференціальні рівняння. Але для спрощення моделі був виконаний перехід до логістичних звичайних диференціальних рівнянь в кінцевих припущеннях та заміна інтегрування кінцевими сумами.

Реалізація моделі в програмному середовищі MatLab підтвердило її працездатність та адекватність (див. рис.1).

Основна увага приділена багаторівневим або багаторівневим атакам, тому в моделі залишено суто біологічну характеристику – інкубаційний період, який в комп'ютерному світі відповідає латентному періоду, під час якого зловмисний код виконує доналаштування, додаткові проникнення в умовах повної скритності своїх дій.

Головним практичним результатом моделювання є «дзвоноподібна» залежність кількості заражених об'єктів. Амплітуда «дзвоноподібної» залежності визначає рівень епідемічної небезпеки. Передумовою початку епідемії є певна пропорція нестійких щодо зараження об'єктів та наявність умов передачі інфекції від інфікованих до сприйнятливих об'єктів. Це визначається певними співвідношеннями K_s і K_E . Дослідження залежностей епідемічних піків від K_s і K_E є корисним для прийняття рішень. Більш вигідним є визначення залежностей піків епідемій від K_s і K_E одночасно.

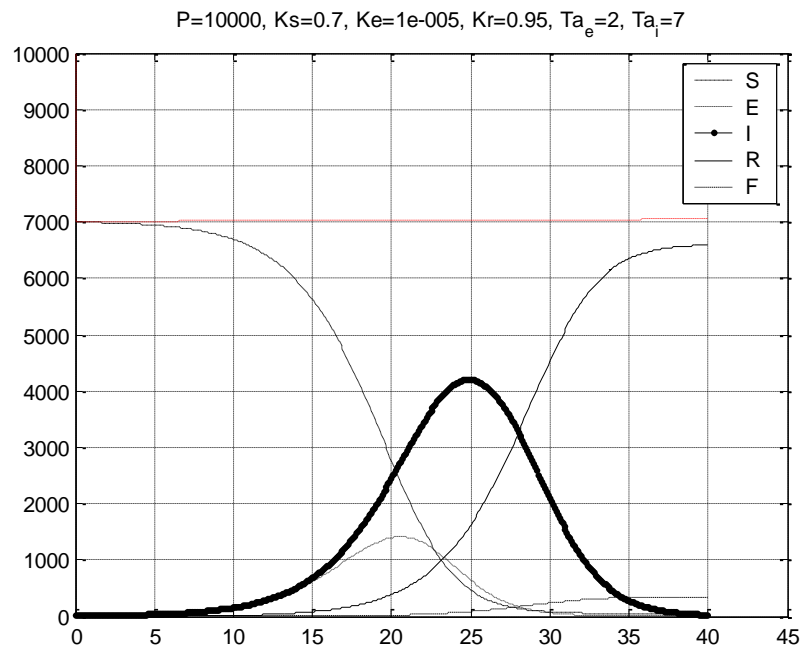

Рис.1. Результати чисельного моделювання кібератак

(P – загальна кількість об’єктів зараження, S, N – сприйнятливі та несприйнятливі до зараження, E – в інкубації (заражені самі, але поки що не заражають інших і не ідентифікуються), I – заражені об’єкти, які активно заражають інших, R – об’єкти, які вилікувані та отримали імунітет (антивірус), F – об’єкти, які довелося повністю вилучити з роботи після зараження; K_s, K_e, K_f – відповідно коефіцієнти сприйнятливості до зараження, передачі зараження, вилучення з роботи (повна втрата працездатності); T_e – інкубаційний період; T_1 – період стану зараження)

Якщо ми знаємо небезпечний рівень епідемічного піку, то ми можемо намагатися утримати в певних межах величини K_s і K_e , тому що певні значення K_s і K_e будуть вести до небезпечного рівня епідемічного піку у випадку виникнення інцидентів. У цьому сенсі K_s і K_e є керуючими факторами для епідемічного процесу кібер-інцидентів.

Якщо проаналізувати основні параметри епідемічного процесу з точки зору мережевого середовища, тоді:

$1 - K_s$ – це частка вузлів мережі, які мають абсолютний захист від атак. Це досягається такими шляхами як повне відключення від мережі та заборона використання зовнішніх носіїв інформації, які потенційно можуть бути підключені до інших комп’ютерів (100%-ий захист), а також встановлення антивірусних програм, захисних приладів (*firewall*), або більш складних застосувань, таких, наприклад, як систем запобігання вторгнень (*IPS – Intrusion protection system*) тощо (захист наближений до 100%);

K_e – показник ефективності розповсюдження зловмисного коду по всій інфраструктурі у випадку, якщо десь у ній відбулось зараження.

Список використаних джерел

1. Горбулін В.П. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України / В.П. Горбулін, А.Б. Качинський. – К.: ДП «НВЦ «Євро-атлантикінформ», 2007. – 592 с.
2. Нестеренко О.В. Безпека інформаційного простору державної влади. Технологічні основи / О.В. Нестеренко. – К.: Наук. думка, 2009. – 352 с.
3. Качинський А.Б. Безпека, загрози і ризик: наукові концепції та математичні методи / А.Б. Качинський; Інститут проблем національної безпеки; Національна академія Служби безпеки України. – К., 2004. – 472 с.
4. Шевченко А.В. Математична модель прогнозування динаміки епідемій / А.В. Шевченко, А.Л. Гепко // Профілактична медицина. – 2011. – №3(15). – С. 3-6.
5. Шевченко В.Л. Оптимізаційне моделювання в стратегічному плануванні / В.Л. Шевченко. – К.: ЦВСД НУОУ, 2011. – 283 с.
6. Shevchenko A. The Epidemiological Approach to Information Security Incidents Forecasting for Decision Making Systems / A. Shevchenko, V. Shevchenko // 13-th International Conference Perspective Technologies and Methods in MEMS Design (MEMSTECH). Proceeding. – Polyana, April 20-23, 2017. – P. 174-177.

Шпак Олександр Іванович

викладач кафедри програмного забезпечення систем
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Струков Богдан Миколайович

студент 4-го курсу факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна

МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОСТІ АГРЕГАЦІЇ КАДРІВ В БЕЗПРОВІДНИХ МЕРЕЖАХ

За останні два десятиліття безпроводний зв'язок в Україні набув стрімкого розвитку. Швидкість передачі даних за цей час зросла в сотні разів. Тим не менше, реальна пропускна здатність безпроводних мереж, вимірювана на каналному рівні, стала значно нижчою [1].

Часові витрати, викликані необхідністю прослуховування каналу, передачею службових кадрів і використанням для цього спеціальних міжкадрових проміжків, а також очікуванням станціями випадкового часу при вирішенні конфліктів, призводять до того, що навіть «ідеальний» безшумний канал зазвичай використовується неефективно. Більше того, при подальшому збільшенні швидкості передачі протокол управління доступом до середовища стає вузьким місцем всієї системи, не дозволяючи отримати суттєвий приріст пропускної здатності каналу навіть при використанні найефективніших технологій фізичного рівня.

Стандартом IEEE 802.11n передбачено три типи агрегації кадрів:

- AMSDU (Aggregated Mac Service Data Unit);

- A-MPDU – (Aggregated Mac Protocol Data Unit);
- дворівнева агрегація (поєднання A-MSDU та A-MPDU).

При цьому A-MPDU та дворівнева агрегації значно ефективніші за A-MSDU агрегацію. Високопріоритетні кадри (голос та кадри управління) невеликого розміру (80-256 байт), в результаті агрегований A-MSDU кадр теж невеликого розміру, що призводить до неефективного використання каналу. Збільшити ефективність використання каналу можна, ввівши додаткові затримки перед отриманням доступу до середовища та накопичивши кадри для передачі – метод DCA (Delayed Channel Access).

Згідно методу DCA, доступ до середовища відкладається доти, доки в черзі не назбирається визначене число σ кадрів, чи не мине очікувальний часів проміжок τ з моменту надходження до черги першого кадру, чи доки час з моменту надходження в чергу останнього кадру менше часу λ , необхідного для доступу до середовища. Пізніше в метод DCA було додано динамічну зміну параметру σ в залежності від розміру черги та інтенсивності надходження кадрів до черги. Також була запропонована функція [2], яка в залежності від пріоритету кадру та значення параметру λ відправляє кадр або одразу на передачу, або в чергу для агрегації. Як сам метод DCA, так і його модифікації, підвищують ефективність використання каналу та, одночасно, збільшують і час очікування високопріоритетних кадрів в черзі, що є небажаним.

Зовсім інший підхід до оптимізації процесу агрегації запропоновано у [3], де кадри поділяються не лише за класом доступу, а й за адресою.

Спеціальний вказівник за довжиною черги, або випадковим чином, чи згідно якогось іншого алгоритму визначає, з яких черг кадри будуть агреговані та передані. Такий алгоритм потребує додаткових апаратних витрат.

Найбільшим недоліком агрегації є необхідність попередньої буферизації кадрів, яка може збільшувати затримки при їх передачі.

Список використаних джерел

1. Li T. A new MAC scheme for very high-speed WLANs / T. Li, Q. Ni, D. Malone, D. Leith, Y. Xiao, T. Turletti // *IEEE International Symposium on a World of Wireless, Mobile and Multimedia Networks (WoWMoM), Buffalo-NY, USA, June 2006.* – P. 171-180.
2. Skordoulis D. A selective delayed channel access (SDCA) for the highthroughput IEEE 802.11n / D. Skordoulis, Q. Ni, C. Zarakovitis // *Proceedings of the 2009 IEEE conference on Wireless Communications & Networking Conference, Budapest, 5-8 April 2009.* – P. 1-6.
3. Lin Y.S. Scheduling Mechanism for WLAN Frame Aggregation with Priority Support / Y.S. Lin, J.Y. Wang, W.S. Hwang // *Proceedings of the 2006 Joint Conference on Information Sciences, JCIS 2006, Kaohsiung, Taiwan, ROC, October 8-11, 2006.* – P. 844-847.

Malyar Mykola

Dr.Sc., Ass. Prof.

Professor Department of cybernetics and applied mathematics

Uzhhorod National University

Polishchuk Volodymyr

Ph.D, Ass. Prof.

Associate Professor Department of Software Systems

Uzhhorod National University

Uzhhorod, Ukraine

MODELING THE PROBLEM OF CHOICE AND ASSESSMENT BANKING INSTITUTIONS

The model of multicriteria assessment of the banking institution for the choice of a business entity, when receiving credit funds or depositing resources using fuzzy knowledge, is based on the membership functions for incoming expert assessments according to the criteria. To do this, it is necessary to solve the actual task of evaluating alternative options when there is a set of goals, each of which has its own set of criteria groups.

We formulate the task of evaluating the object of study as follows. Let set of alternatives (banking institutions) $X = \{x_1, x_2, \dots, x_n\}$, which need to be evaluated for some groups of goals $G = \{G_1, G_2, \dots, G_g\}$ and arrange according to a certain rule [1]. Each of the goals G has a plurality of evaluation criteria K , grouped in a certain way. In this case, each target G may have one or more alternative decision matrices. For example, for alternatives $X = \{x_1, x_2, \dots, x_n\}$ in two groups of indicators G_1 (assets and liabilities of banks), G_2 (the stability of a banking institution for safe deposit investment), it is necessary to evaluate and build a ranking line for selecting the best banking institution, depending on the objectives of the entity: obtaining credit funds, or depositing.

The model for obtaining aggregated estimation can be presented in the form:

$$M_1(G_1(K_1, K_2, \dots, K_{n_k}); G_2(D_1, D_2, \dots, D_{n_d})) \rightarrow X^*. \quad (1)$$

The result is for each alternative $X = \{x_1, x_2, \dots, x_n\}$ is a normalized estimate based on which the best alternative is determined X^* ; K_1, K_2, \dots, K_{n_k} – matrix of alternative evaluations $X = \{x_1, x_2, \dots, x_n\}$ by the number of criteria groups n_k for the purpose G_1 ; $D_d, d = 1, n_d$ – respectively, the matrix of alternatives estimates for the target G_2 [2].

The purpose of the simulation of the task of selection and evaluation [3] of banking institutions – construction of a model for selecting banking institutions by entities for groups of purposes for obtaining credit funds or depositing. To achieve

the goal of scientific research, the following tasks need to be addressed:

– for the first time introduce a model of multicriteria assessment of banking institutions according to the groups of criteria: assets and liabilities of banks and stability of the banking institution for safekeeping of deposit funds;

– to instruct a mathematical model of the solution of the problem of estimating alternatives in relation to groups of goals and groups of criteria for purposes;

– to propose a model of the solution of the problem of multicriteria choice of alternatives using the «vector of satisfaction of requirements», which will allow to build a ranking range of alternatives represented by evaluation vectors.

As a result of the accomplished tasks, we will develop a model that will be a useful tool for sound decision-making and enhancement of the safety of choosing an alternative, using target needs.

References

1. Polishchuk V. *Fuzzy mathematical modeling financial risks* / V. Polishchuk, O. Voloshyn, M. Malyar, M. Sharkadi // *IEEE Second International Conference on Data Stream Mining & Processing (DSMP)*, (Lviv, 21-25 August 2018). – Lviv, 2018 – P. 65-69. DOI: 10.1109/DSMP.2018.8478604 [in Ukrainian].

2. Polishchuk V.V., M.M. Malyar, Voloshyn O.F. & Sharkadi M.M. (2018). *Informatsiyne modelyuvannya nechitkykh znan. RIU. – Zaporizhzhya: ZNTU. – 2018/4. (p. 84-95). DOI: 10.15588/1607-3274-2018-4-8* [in Ukrainian].

3. Polishchuk V.V. & Malyar, M.M. (2018) *nNechitki modeli i metody otsinyuvannya kredytopromozhnosti pidpryemstv ta investytsiynykh proektiv: monohrafiya, Uzhhorod: RA «AUTDOR-SHARK», 174 p. – ISBN 978-617-7132-85-0* [in Ukrainian].

СЕКЦІЯ 5. МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Баранівський Василь Федорович

*доктор філософських наук, професор
завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
та іноземних мов
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна*

СТАН ТА ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Світовий та вітчизняний досвід переконливо засвідчує велику роль іноземних інвестицій у розвитку країн світу. Особливо це важливо для країн з перехідною економікою, в яких відбуваються глибокі трансформаційні зміни у всіх сферах суспільного життя. До таких країн відноситься й Україна та низка інших так званих постсоціалістичних країн.

Завдяки ефективному управлінню, використанню та вкладенню інвестицій з інших країн, більшість з цих країн досягли значних успіхів у всіх сферах життя. На жаль Україна не змогла достатньо ефективно використати наявні можливості. На сьогодні держава не в змозі достатньо забезпечити надходження обсягу коштів, необхідного для зростання валового внутрішнього продукту. Інвестиційний потенціал вітчизняного приватного сектору ще дуже низький для здійснення великих інвестиційних проектів. Це стосується як українських банків, так й інших фінансових організацій. На сьогодні більшість з них згодна фінансувати короткострокові проекти, вартість яких відносно низька. Більшість українських підприємств потребують докорінної реконструкції та переобладнання. Вартість подібних інвестиційних проектів сягатиме десятків і сотень мільйонів, а загалом – десятків мільярдів доларів. А тому вдосконалення державного механізму залучення іноземних інвестицій є проблемою надзвичайно актуальною.

Аналізу цієї теми вже присвятили свої дослідження українські науковці, зокрема: Р. Білик [11], З. Варналій [12], В. Геєць, Н. Денисенко, С. Єрохін [15], М. Єрмошенко, О. Кириченко, Н. Навроцька, Л. Сміян, Т. Тимочко, Н. Третяк, О. Фарат, В. Федоренко, І. Штулер [19-20] та ін.

Водночас, більшість наукових праць з питань інвестиційної діяльності зорієнтовані, насамперед, на висвітлення окремих аспектів інвестиційної діяльності держави, зокрема, механізмів створення привабливого інвестиційного клімату, регулювання інвестиційної діяльності, формування ресурсів і джерел інвестування, розвитку фондового ринку тощо. Однак, ще є недостатніми теоретичні дослідження, присвячені комплексному аналізу шляхів розвитку іноземного інвестування в Україну на засадах сучасних

теоретико-методологічних підходів та критеріїв з урахуванням нових проблем та обставин, в яких перебуває Україна сьогодні.

Головним досягненням держави в сфері іноземного інвестування на сьогодні в Україні є створення певного правового поля.

На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації.

У випадку припинення інвестиційної діяльності іноземному інвестору гарантується повернення його інвестиції в натуральній формі або у валюті, інвестування без сплати мита, а також доходів від інвестицій у грошовій або товарній формі. Держава також гарантує безперешкодний і негайний переказ за кордон прибутків і інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок здійснення іноземних інвестицій.

Для підвищення захисту іноземних інвестицій Законом України від 16.03.2000 р. № 1547 ратифіковано Вашингтонську Конвенцію 1965 р. про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами. Підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше як 70 країнами світу.

Для сприяння іноземним інвесторам у питаннях взаємодії з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування утворено Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України.

Усунуто адміністративний бар'єр для входження іноземного капіталу в Україну щодо обов'язковості реєстрації іноземних інвестицій, який було запроваджено наприкінці 2009 р.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання іноземних інвестицій та кредитування» від 27.04.2010 р. № 2155 знято обов'язковість реєстрації іноземної інвестиції та необхідність реєстрації інвестиції за двома різними процедурами.

У розвиток цього, задля спрощення порядку залучення іноземних інвестицій та сприяння відновленню економіки держави, наближення законодавства України до стандартів Європейського Союзу, Президент України підписав Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій» (№1390-VIII) від 13.05.2016 р., який скасовує обов'язкову держреєстрацію іноземних інвестицій і спрощує їх залучення в Україну.

Новий Закон впроваджує заявницький принцип державного обліку інвестицій, згідно з яким подання статистичної звітності про здійснення іноземних інвестицій буде здійснюватися підприємствами з іноземними інвестиціями та установами банку. Усі привілеї та переваги, які існують на підставі чинного законодавства та міжнародних договорів України, в тому

числі звільнення від митного збору за внески майном до статутного капіталу компанії, будуть однаково застосовуватись до всіх іноземних інвестицій.

З 1 січня 2012 року набув чинності Закон України № 2623 «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна». Цей Закон визначає правові та організаційні засади відносин, пов'язаних із підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна».

Ухвалено Закон України № 2404-VI від 01.07.2010 р. «Про державно-приватне партнерство», що визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні, зокрема для регулювання відносин, які виникають при реалізації проектів в окремих сферах економічної діяльності, зокрема: пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування; виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу; будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури; машинобудування; збір, очищення та розподілення води; охорона здоров'я; туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт; забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем; оброблення відходів; виробництво, розподілення та постачання електричної енергії; управління нерухомістю [21].

З метою сприяння залученню й ефективному використанню вітчизняних та іноземних інвестицій для забезпечення розвитку економіки України, прискорення її інтеграції в європейську і світову економічні системи, забезпечення права приватної власності і права на підприємницьку діяльність створено Раду вітчизняних та іноземних інвесторів на чолі з Президентом України та Національну інвестиційну раду (2016 р.) та Офіс із залучення та підтримки інвестицій при Кабінеті Міністрів України, Центр сприяння іноземним інвестиціям Мінекономіки України, переорієнтації ресурсів міжнародної технічної допомоги на підготовку інвестиційних проектів світового рівня.

З метою систематизації податкового законодавства Верховна Рада України 02 грудня 2010 року ухвалила Податковий кодекс, який став першим в Україні кодифікованим законодавчим актом, який спрямований на комплексне регулювання питань, пов'язаних з оподаткуванням.

З 01 січня 2013 року набув чинності Закон України від 06.09.2012 р. № 5205 «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», який визначає основи державної політики в інвестиційній сфері протягом 2013-2032 р. щодо стимулювання залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки та спрямований на створення умов для активізації інвестиційної діяльності

шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках розвитку економіки з метою створення нових робочих місць, розвитку регіонів.

Залученню іноземних інвестицій сприятимуть положення Митного кодексу України, який набув чинності з 01.06.2012 р.

Зазначені заходи сприятимуть покращенню інвестиційного іміджу України та збільшенню обсягів залучення іноземних інвестицій та капітальних інвестицій в її економіку.

Але, попри це, сьогодні інвестиційний клімат в Україні є недостатньо сприятливим.

Науковий аналіз дозволяє виявити головні причини проблеми:

- 1) відсутність цільової і послідовної політики держави у сфері інвестиційної діяльності;
- 2) недоліки в державному управлінні;
- 3) невизначений у деяких випадках статус інвесторів;
- 4) складний порядок адміністративних процедур;
- 5) неврегульованість питань відповідальності учасників інвестиційних відносин, у тому числі держави.

Науковці обґрунтовують, що для покращення інвестиційного клімату в Україні необхідно провести низку заходів, зокрема:

1. Суттєво розширити спектр заходів конкурентної політики, зокрема – щодо запобігання антиконкурентним діям національних та іноземних інвесторів на українському ринку, удосконалити методики та критерії виявлення проявів недобросовісної конкуренції з урахуванням реалій сучасної української економіки.

2. Підготувати перелік заходів щодо посилення відповідальності представників органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування за вчинення корупційних та інших дискримінаційних дій щодо інвесторів.

3. Поширити практику укладання прозорих угод між інвесторами та владою щодо взаємних зобов'язань у сфері конкурентної поведінки бізнесу та конкурентної політики держави на певних ринках на визначений середньо – і довгостроковий період часу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 року №1560-XII //Відомості Верховної Ради. – 1991. – №47. – ст.646.
2. Закон України «Про іноземні інвестиції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
3. Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540a-12
4. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 року № 93/96-ВР// Відомості Верховної Ради. – 1996. – №19. – ст.80.
5. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kno.rada.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=47920

6. *Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-n*
7. *Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну діяльність за участю іноземного інвестора» zakon.rada.gov.ua/laws/show/112-97-n*
8. *Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2856-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-17. – С. 122*
9. *Активізація інвестиційного процесу в Україні: колект. монографія / [Т.В. Майорова, М.І. Діба, С.В. Онишко та ін.]; за наук. ред. М.І. Діби, Т.В. Майорової. – К.: КНЕУ, 2012. – 472 с.*
10. *Беззуб І. Іноземні інвестиції в українській економіці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nbuvipar.gov.ua/index.php?option=com...v...*
11. *Білик Р.С. Шляхи реалізації інвестиційної стратегії України в умовах глобальної фінансової нестабільності / Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія. Економічні науки. / С.Р. Білик // Науковий журнал. ISSN 1028-7507 №5-6 (76-77). – К., 2014. – С. 202-210.*
12. *Варналій З.С. Конкурентоспроможність національної економіки: проблеми та пріоритети інноваційного забезпечення: монографія / З.С. Варналій, О.П. Гармашова. – К.: Знання України, 2013. – 387 с.*
13. *Гринів Т.Т. Іноземні інвестиції в Україні в умовах кризи: стан і перспективи розвитку / Т.Т. Гринів // Національний університет «Львівська політехніка», кафедра обліку та аналізу. – 2010. – С. 69-73.*
14. *Дмитренко М.А. Роль держави у підтримці та стимулюванні інноваційної діяльності / М.А. Дмитренко // Вісн. Укр. акад. банк. справи. – 2003. – № 1(14). – С. 77-81.*
15. *Єрохін С.А. Структурна перебудова національних економік в умовах формування цілісності світового господарства: наукова монографія / С.А. Єрохін, В.Є. Сахаров – К.: Національна академія управління, 2008. – 192 с.*
16. *Коссак В. Стабільність законодавства як умова захисту іноземних інвестицій // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали ІХ регіональної науково-практичної конференції (13-14 лютого 2003 р.). – Львів. – С. 269-271.*
17. *Коссак В. Проблеми захисту прав іноземних інвесторів / В.М. Коссак // Держава і право. Юрид. і політ. науки. Зб. наук. праць. – Спец. вип.. – С. 136-139.*
18. *Управління інноваційною діяльністю в економіці України: колективна наукова монографія / За наук. ред. д.е.н., проф. С.А. Єрохіна. – К.: Національна академія управління, 2008. – 116 с.*
19. *Штулер І.Ю. Стабілізація економіки України: інноваційний підхід / І.Ю. Штулер // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 23. – № 1. – С. 106-110.*
20. *Штулер І.Ю. Співвідношення базових макроекономічних показників у контексті відновлення рівноваги економічної системи / І.Ю. Штулер // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія «Економічні науки». – 2016. – № 1 (95). – С. 30-35.*
21. *(Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>).*

Єрохін Сергій Аркадійович
доктор економічних наук, професор
Ректор
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ, Україна

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ СФЕРИ КУЛЬТУРИ ТА КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРИЙ: АКЦЕНТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ

Одним із наймогутніших засобів пізнання історії свого народу і, водночас, розвитку свідомості сучасної людини є культура. При цьому саме завдяки культурі в умовах глобалізації та інформаційних війн кожна нація має можливість зберегти власну національну ідентичність.

За роки незалежності в Україні практично не змінилися підходи до формування та реалізації культурної політики. Саме тому політика у сфері культури повинна посідати важливе місце серед напрямів діяльності української держави.

Втім протягом тривалого часу ставлення до культури та її економіки і фінансового забезпечення мало декларативний характер і відбувалося за принципом другорядності та залишковості, що зрештою і призвело до занепаду суспільної моралі, посилення соціальної агресії та соціокультурних розмежувань. Між тим і сьогодні в Україні не приділяється належної уваги розвитку національної культурної спадщини, не створюються умови для залучення інвестицій у сферу культури, не визначаються чіткі пріоритети її розвитку, які б відповідали викликам сьогодення, в управлінні закладами культури не відбувається якісних змін. Саме тому актуальною є проблема удосконалення державного регулювання економічним механізмом сфери культури в контексті сучасних соціально-економічних реалій України та перспектив її інтеграції в європейський культурний простір.

В умовах динамічного розвитку світової економіки та посилення конкурентної боротьби між країнами і світовими корпораціями за ринки збуту, пошук способів підвищення конкурентоспроможності товарів та послуг є одним з ключових питань сучасності. Запорукою створення конкурентоспроможного та затребуваного товару в умовах мінливості смаків є постійне продукування інновацій. Останнє можливо за умови сприятливого креативного середовища, в основі якого лежить культура.

Сьогодні культурний сектор розглядається не лише як галузь виробництва нематеріальних товарів та послуг, а як повноцінна виробнича частина національного господарства. Складна організаційна, техніко-технологічна система культурних індустрій не поступається за своїм економічним потенціалом більшості підприємств промисловості, а подекуди

і випереджає їх, підтверджуючи перехід до постіндустріальних систем господарювання. Сфера культурних та креативних індустрій представляє інтерес як для вчених-економістів, так і для державних органів різного рівня у вигляді інструменту управління місцевим та регіональним розвитком.

Культурна сфера – складова національної економіки, яка охоплює практично всі сторони життя суспільства. Як сектор підприємництва – це масштабний та динамічний ринок з можливістю широкого використання творчого та інтелектуального потенціалу людини в якості основного виробничого ресурсу. У той же час – це сфера виробництва благ з високою доданою вартістю. Сфера культури поєднала в собі постіндустріальне суспільство і перетворила знання, освіту, талант та інформацію на джерело багатства.

Як частина національної економіки сфера культури має значний потенціал для створення робочих місць та генерації прибутку, одночасно формуючи культурне різноманіття, впливаючи на людський розвиток. В культурі вбачається стратегічний інструмент подолання наслідків економічних криз, відродження регіонів та розбудови національних економік.

Сьогодні Україна потребує якісних структурних змін та цілісної стратегічної програми соціально-економічних перетворень. Очевидною є доцільність господарської трансформації територій для активізації креативного класу. Стимулювання та розвиток підприємницької ініціативи в культурі є ефективним інструментом залучення іноземних інвестицій.

Таким чином, актуальність та важливість питання державної політики економічного розвитку культурної індустрії, а також необхідність у системних дослідженнях економіки культури в цілому, є не менш важливими ніж відновлення економіки України після затяжного спаду зумовленого економічною, політичною, соціальною, інституціональною кризами.

Удосконалення державного регулювання економічним механізмом сфери культури сприяло б виходу національної економіки з перманентного стану затяжних трансформацій, будучи новітнім концептом інноваційного розвитку на довгострокову перспективу.

Список використаних джерел

1. Данилишин Б.М. *Сфера та ринок послуг у контексті соціальної модифікації суспільства* / Б.М. Данилишин, В.І. Куценко, Я.В. Остафійчук. – К.: ЗАТ «Ніч лава», 2005. – 328 с.
2. Єрохін С.А. *Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект)* / Наукова монографія / – Київ: Видавництво «Світ Знань», 2002. – 528 с.
3. *Концептуальні засади забезпечення сталого розвитку інформаційної сфери України* / [Я.В. Котляревський, О.В. Мельников, А.М. Штангрет, Е.П. Семенюк, В.І. Воробйов]. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 148 с.
4. Проскуріна М.О. *До питання вимірювання економічного значення культурних*

індустрій в національній економіці України // Бізнес-Навігатор. Випуск 4 -1 (43). – 2017. – С. 104-107.

5. *Синякевич І. Земна цивілізація в двадцять першому столітті: економічні, екологічні, соціальні та духовні проблеми розвитку / І. Синякевич // Наукові праці Лісівничої Академії наук України: Збірник наукових праць. – Львів: РВВНЛТУ України. – 2010. – №8. – С. 18-21.*

6. *Штулер, І.Ю. Стабілізація економіки України: інноваційний підхід // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 23. – №1. – С. 106-110.:<http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/1937>*

Пилявський Юлій Миколайович
аспірант

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНИХ ІДЕЙ ЛІБЕРТАРІАНСТВА

З метою з'ясування сутності поняття економічної ідей лібертаріанства розглянемо основні постулати теорії свободи, сформульовані світовою наукою.

В економічній теорії концепція економічної свободи формувалась поступово, пропонувалися різні інтерпретації, збагачувався її зміст, який згодом ліг в основу лібертаріанства.

Меркантилізм став першим економіко-теоретичним обґрунтуванням формування і розвитку національної держави та її функцій. Поява меркантилізму пов'язана з великими географічними відкриттями, розвитком міжнародної торгівлі, утворенням колоній, зростанням міст. Меркантилісти відводять державі роль «головного підприємця», в функції і обов'язки якого входить забезпечення вдосконалення продуктивних сил і створення необхідних передумов для економічного розвитку суспільства [5].

У XVIII ст. у Франції виник напрям економічної думки – фізіократизм (грец. *philsis* – природа, *kratos* – влада; в деяких виданнях – фізіократія або школа фізіократів). Фізіократи є прихильниками природнього порядку. Вони вважали, що увага уряду має бути звернена не на розвиток торгівлі та накопичення грошей, а на сільське господарство, де, на їхню думку, створюється багатство суспільства.

Протягом XIX ст. найбільш економічно розвиненою країною світу була Англія, яка заявила в середині XIX ст. про свою прихильність політиці вільної торгівлі (фритредерства). Саме в Англії в результаті ідейної боротьби з меркантилізмом були досягнуті кращі теоретичні узагальнення цінностей класичної політичної економії, що відбулися в працях А. Сміта, Д. Рікардо, Т. Мальтуса, Дж.С. Мілля та інших. Спираючись на концепцію «природного

порядку» і відстоюючи економічну свободу, класична теорія виступала за обмеження втручання держави в економіку.

Найбільш повно основні ідеї класичної школи обґрунтував англійський економіст Адам Сміт (1723-1790) у творі «Дослідження про природу і причини багатства народів» (1776). Згідно з його теорією, ринкова система здатна до саморегулювання, в основі цього лежить «невидима рука», тобто особистий інтерес, заснований на приватній власності і прагненні до отримання прибутку [3].

«Необхідно сказати, що і філософська спадщина Сміта досить широка, і в своїх роботах він не обмежувався тільки господарської сферою. Він також багато писав про моральність і право, однак саме дослідження з економіки виявилися найбільш затребуваними його послідовниками, в тому числі і лібертаріанцями. Економічний детермінізм Сміта разом з принципом *laissez-faire* фактично в незмінному вигляді увійшов в сучасну доктрину лібертаріанства» [2, с. 42].

Зауважимо, що представників класичної економічної теорії часто називають засновниками класичного лібералізму. Коріння ліберальних ідей йдуть до англійських філософів Джона Локка, Джона Стюарта Мілля, шотландського економіста Адама Сміта і американського державного діяча Томаса Джефферсона. Джон Локк (1632-1704) вважав, що держава створена щоб гарантувати природне право (свободу, рівність, власність) і закони (мир і безпеку), вона не повинна зазіхати на ці права, її потрібно організувати так, щоб природні права були надійно гарантовані.

Свій внесок в дослідження ринкових відносин та економічної свободи зробила і маржинальна економічна теорія. Маржиналісти не уявляли собі іншої організації господарської діяльності, ніж ринкова (приватна). Вони критично ставилися до соціалістичних гасел про те, щоб земля і капітал належали робітникам, «організованим у суспільному масштабі» [1].

Особлива заслуга в дослідженні концепції лібертаріанства належить монетаристам. У своїх книгах «Капіталізм і свобода» і «Свобода вибору» він доводить небажаність державного втручання в економіку. Головна функція держави повинна полягати в тому, щоб «захищати нашу свободу як від оточуючих недругів, так і від наших співгромадян: підтримувати закон і порядок, забезпечувати виконання договорів між приватними особами і заохочувати ринкову конкуренцію» [4, с. 26]. Разом з тим, учений визнає: «Існування вільного ринку не знімає, зрозуміло, необхідності уряду. Навпаки, уряд необхідно і як форум для визначення «правил гри», і як арбітр, що тлумачить встановлені правила і забезпечує їх дотримання» [4, с. 39]. Ставлення вченого до економічної свободи краще за все виражають його слова: «З одного боку, свобода економічних відносин сама по собі є складова частина свободи в широкому сенсі, тому економічна свобода є самоціллю. З іншого боку, економічна свобода – це необхідний засіб до досягнення

свободи політичної» [4, с. 31].

В даному дослідженні ми оглянули основні засади походження економічних ідей лібертаріанства. Та розглянули основні постулати теорії економічної свободи, котрі сформульовані світовою наукою та практикою.

Список використаних джерел

1. Леоненко П.М., Юхименко П.І. *Історія економічних учень: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 639 с.*
2. Максимец С.В. *Концепция свободы в социальной философии либертарианства. Дис. канд. филос. наук. Специальность 09.00.11 – Социальная философия. Саранск, 2015.*
3. Смит А. *Исследование о природе и причинах богатства народов. – М.: Эксмо, 2007. – 960 с. Серия: Антология экономической мысли.*
4. Фридман Милтон. *Капитализм и свобода. Пер. с англ. – М.: Новое издательство, 2006. – 240 с.*
5. Хайхадаева О.Д. *Государственный долг Российской Федерации: теоретические и исторические аспекты [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dslib.net/econom-teoria/gosudarstvennyj-dolg-rossijskoj-federacii-teoreticheskie-i-istoricheskie-aspekty.html>*
6. Штулер І.Ю. *Теоретичні засади концепції гомеостазису економічної системи // Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці та освіті: [матеріали XIV Міжнародного наукового семінару, Київ – оз. Світязь, 29 червня – 3 липня 2015 року] / за наук. ред. д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка; Національна академія управління; Міжнародна академія інформатики. – К.: СІК ГРУП УКРАЇНА, 2015. - С. 218-223*

СЕКЦІЯ 6. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Веселовська Наталія Олександрівна
*викладач кафедри кримінального права,
кримінології, цивільного та господарського права
ВНЗ «Національної академії управління»
м. Київ, Україна*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ У ПРАВОСУДДІ, ДРУЖНЬОМУ ДО ДИТИНИ

Щоденно перед криміналістикою постають нові завдання, викликані потребами часу, стрімким розвитком технологій та їхнім впливом на неповнолітніх осіб. Нажаль, наукові рекомендації часто відстають у своїй актуальності від потреб практики. Це приводить до помилок, які допускають слідчі, та до невірних результатів досудового розслідування.

В Україні над вирішенням проблем, які постають під час кримінального провадження за участю неповнолітніх, працює велика кількість науковців, зокрема, І.О. Бандурка, С.М. Гідулянова, Н.І. Гуковська, В.А. Журавель, С.М. Зеленський, М.О. Карпенко, Н.С. Карпов, І.В. Курило, Е.Б. Мельникова, В.А. Мозгова, А.Г. Рижаківа, І.О. Русанова, Ю.М. Черноус, В.Ю. Шипітько, Я.О. Яровий та інші.

«Дитиною» міжнародне законодавство називає осіб, які не досягли 18 років. Ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства» дає тотожне поняття. Щодо КПК, то ст. 3 даного кодексу називає малолітніми дітей, які не досягли 14 років, а неповнолітніми – малолітніх осіб та дітей у віці від 14 до 18 років.

Для неповнолітнього будь-який контакт із законом повинен показати систему правосуддя як справедливу та таку, яка поважає людину, незалежно від її процесуального статусу. Неповнолітній повинен відчувати принцип правосуддя, дружнього до дитини.

Саме на це вказує п. 64 Керівних принципів Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей: «Опитування та збір заяв дітей повинні, наскільки це можливо, проводитись кваліфікованими фахівцями. Всі зусилля мають бути направлені на те, щоб діти надавали свідчення у найбільш сприятливому оточенні та за найсприятливіших умов, з урахуванням віку, зрілості та рівня розуміння, а також будь-яких труднощів, які вони можуть мати» [1, с. 30].

Пекінські правила, які регулюють здійснення правосуддя у справах неповнолітніх, наголошують, що необхідно вживати справедливих дій у відповідь на правопорушення неповнолітніх, а також застосовувати нові та новаторські підходи у відповідь на правопорушення, вчинені дитиною [2].

В тезах розглянуто корисні пропозиції науковців щодо шляхів удосконалення законодавства з питань участі неповнолітніх в допиті. Наголошено на вірній оцінці спеціалістами наданої дитиною інформації, про важливість урахування віку неповнолітнього, можливого впливу на його показання дорослих, умов соціально-психологічного розвитку дитини тощо.

Загалом, як зазначає Ю. Гошовська, для вірної роботи з дитиною, важливо розрізняти в якому статусі виступає неповнолітній: підозрюваний, свідок, потерпілий. Що стосується ст. 304 ККУ, то особа, яка не досягла повноліття, вважається потерпілою. Отже, зазначений автор ґрунтовної статті наголошує, що законний представник іноді буває незацікавлений у правдивості свідчень дитини. Це можуть бути батьки, яким не хочеться розголосу певних обставин; крім цього, дитина в присутності батьків часто соромиться говорити правду, бо боїться покарання або не звикла до щиросердечного спілкування з батьками.

Неповнолітній не вміє висловлювати свою думку вірними термінами, проте часто в протоколах допитів можна зустріти саме таку, дорослу, професійну, термінологію. Важливо записувати показання дитини саме так, як вона передає свої думки, наводячи уточнюючі запитання. Також важливим є час, виділений на допит: діти різного віку по-різному втомлюються, тому М.М. Коченов та Н.Р. Осипова рекомендують спілкуватись із дітьми «3-5 років приблизно 15-20 хвилин, діти 5-7 років у межах 20-25 хвилин, діти 7-10 років – від 25 до 35 хвилин» [3, с. 19].

12.06.2018 р. втратив чинність Наказ МВС «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей» від 19.12.2012 № 1176, який був покликаний зменшити травматизацію психіки дитини під час для проведення допитів завдяки методиці «Зелена кімната». Проте в даний час діє Наказ МВС «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» від 19.12.2017 р. № 1044, який детально прописує всі особливості роботи з неповнолітніми, завдання та повноваження підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України.

О.М. Крукевич пропонує серйозно поставитись до вимог Комітету Міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей: створити найсприятливіші умови дитині, враховуючи її вік, зрілість та рівень розуміння. Проте О. Крукевич наголошує, що є порушенням вимог міжнародного законодавства те, що допит малолітнього свідка і, за розсудом суду, неповнолітнього свідка, проводиться в присутності законного представника, педагога чи психолога за необхідності – лікаря (ч. 1 ст. 354 КПК України).

Отже, з одного боку КПК України визначає коло осіб, присутніх на допиті дитини (законний представник, педагог, психолог, лікар), проте їхня присутність є необов'язковою при допиті неповнолітнього свідка: він вже не

є малолітнім і рівень його розвитку часто залежить від суб'єктивної думки особи, яка проводить допит. Отже, малолітній потерпілий та неповнолітній потерпілий не наділені рівними правами під час допиту [5, с. 154].

І.О. Яртись розглядає участь педагога в допиті дитини: що це має бути особа, яка безпосередньо навчає або виховує неповнолітнього, а також добре розуміє особливості його розуму та психіки. Важливо до початку допиту всім особам, присутність яких є обов'язкова, роз'яснити їхні обов'язки, право заперечувати проти запитань та ставити запитання. В будь-якому разі всі питання та відповіді вносяться у протокол. Дітям до 16 років роз'яснюють їх моральний обов'язок надавати відомості правдиво і повно. Дітей, старших 16 років, також попереджають про кримінальну відповідальність за відмову давання показань та за завідомо неправдиві показання. [6, с. 87]

Н.М. Арефіна розглядає допит з незвичного ракурсу: удосконалення діяльності судово-слідчої практики привело до того, що науковець детально описує природу фантазії та обманів у повідомленнях дитини [7, с. 9]. Так, обман дитини відрізняється від обману дорослого. Крім того, дитина дійсно вважає факти, які повідомляє, правдою, тому що ці факти – внутрішні переживання дитини. Також велике значення має підвищений емоційний характер життя неповнолітнього, часто обманом дитина мріє досягти мети або навпаки уникнути поганих наслідків, іноді дитина привертає до себе увагу або хоче підняти свою цінність в очах інших людей. Отже, дитина може сама себе запевнити, що саме так і було, як вона сприймає ситуацію. Тому необхідно дослідити відносини батьків із дитиною, з друзями, з усіма учасниками ситуації, аби вірно зрозуміти показання неповнолітнього.

Збір інформації, серйозна робота слідчих та інших спеціалістів, дружня обстановка допоможуть неповнолітньому розкритися, що, в свою чергу, приведе до об'єктивного відображення юридично значимих обставин.

Список використаних джерел

1. Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, прийняті Комітетом міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 року і пояснювальна записка до Монографія. – Рада Європи, жовтень 2013 року. Видавництво Ради Європи. – 94 с.
2. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций, касающиеся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних («Пекинские правила») [Електронний ресурс]. – Режим доступа: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211
3. Коченов М.М. Психология допроса малолетних свидетелей: методическое пособие / М.М. Коченов, Н.Р. Осипова. – М.: Юрид. лит., 1984. – 43 с.
4. Наказ МВС «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» від 19.12.2017 р. № 1044 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>
5. Крукевич О.М. Участь неповнолітнього свідка у кримінальному судочинстві // Вісник кримінального судочинства. – 2016. – №4. – С. 152-159.
6. Яртись І.О. Особливість допиту неповнолітніх осіб під час досудового

розслідування // Інноваційний розвиток: освіта та наука XXI століття. – Т.1. – К. – 2018. – С. 85-88.

7. *Н.М. Арефіна. Психологічні аспекти оцінки показів дитини у кримінальному провадженні. Природа обману та фантазії. Теорія і практика судової експертизи: збірник матеріалів круглого столу. / редкол.: Кобилянський О.Л., Черноус Ю.М., Свобода Э.Ю.; Київ. ННІ№2 НАВС. – К.: Навчально-науковий інститут №2 Національної академії внутрішніх справ, 2016. – 410 с.*

Калінюк Анжела Леонідівна
*старший викладач кафедри цивільного права і процесу,
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ІНШИХ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї У СУЧАСНОМУ СІМЕЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

За даними Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАНУ, в Україні в останні десять років зберігається стійка тенденція до «легкості» укладення шлюбів і такого ж легкого розірвання їх. Що стосується статистичних даних щодо кількості розірвань шлюбу, у 2014 р. – це 130,5 тис. розлучень, 2015-го – 129,3 тис. розлучень, а 2016 р. – 130 тис. [1]. У 2017-2018 р. ці показники залишаються майже на такому ж рівні.

Все частіше у сучасному українському суспільстві ми зустрічаємося з явищем повторності шлюбу або проживання однією сім'єю чоловіка і жінки без реєстрації шлюбу, які раніше розірвали свої попередні шлюбні відносини. І на разі маємо такий соціальний інститут як зведена (або змішана) сім'я. Говорячи про зведену сім'ю, перш за все необхідно мати на увазі сім'ї з вітчимою або мачухою, залежить від того, з ким із батьків залишається дитина після розірвання шлюбу.

Правовою основою регулювання відносин між вітчимою (мачухою) і пасинком (падчеркою) є Сімейний кодекс України (далі – СК України). Саме у розділі V «Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів» [2] задекларовано норми, що регулюють особисті немайнові права і обов'язки та обов'язок по утриманню таких членів сім'ї. Окремі норми книги шостої «Спадкове право» Цивільного кодексу України [3] (далі – ЦК України) також врегульовують правовідносини між вітчимою (мачухою) і пасинком (падчеркою).

Разом з тим, необхідно визначити, що в українському законодавстві рідко застосовується і не розкривається поняття таких суб'єктів права як вітчима, мачуха, пасинок, падчерка. У діючому СК України урегульовано лише такі відносини між даними суб'єктами, як право мачухи, вітчима брати

участь у вихованні пасинка, падчерки (ст. 260 СК України); права мачухи, вітчима на захист дітей (ст. 262 СК України); обов'язок мачухи, вітчима утримувати падчерку, пасинка (ст. 268 СК України); обов'язок повнолітніх пасинка, падчерки піклуватися про вітчима, мачуху, які виховували їх та надавали їм матеріальну допомогу (ч. 2 ст. 264, ст. 270 СК України).

Крім того, згідно ч. 1 ст. 1223 ЦК України право на спадкування мають особи, визначені у заповіті. А в ст. 1264 ЦК України задекларовано право на спадкування за законом у четверту чергу осіб, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини.

На перший погляд, із розумінням про кого йде мова проблем не виникає, оскільки в повсякденному житті значення «вітчим», «мачуха», «пасинок», «падчерка» зрозумілі кожному. Але ж в ситуаціях щодо правового регулювання майнових відносин за участю цих суб'єктів, а саме у разі виникнення, зміни та припинення майнових прав та обов'язків стає очевидною наявність недостатності законодавчого закріплення правових статусів цих суб'єктів у відповідних правовідносинах [4].

Враховуючи, що в останній час інтерес до відносин за участю зазначених вище суб'єктів зростає, необхідно зауважити, що чинне законодавство не містить легалізованого визначення понять «вітчим», «мачуха», «пасинок», «падчерка», у тому числі і в нормах СК України, що ускладнює встановлення кола юридичних фактів, необхідних для доказування, у разі виникнення певних юридичних підстав для цього.

Безумовним правоутворюючим юридичним фактом для реалізації саме майнових прав та обов'язків у вітчима, мачухи, пасинка, падчерки є коло сімейних відносин, що складається між ними та можливість вважати даних осіб членами сім'ї. У зв'язку з цим, складний характер правового статусу вітчима, мачухи, пасинка, падчерки, як члена сім'ї, вказує на необхідність їх відповідного чітко визначеного законодавчого врегулювання. Більше того, в сучасних трансформаційних процесах, що відбуваються у нашій державі, являється за доцільне закріплення в першу чергу статутних критеріїв реалізації взаємних майнових прав та обов'язків учасників відповідних правовідносин саме у сімейному законодавстві, і у подальшому певних міжгалузевих критеріїв реалізації цих взаємних прав і обов'язків у суміжних приватноправових відносинах.

Список використаних джерел

1. Текст з екрану [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/sociologiya-lyubvi-kak-ukraincy-zaklyuchayut-braki-i-pochemu-razvodyatsya-1113755.html>
2. Сімейний кодекс України: Закон від 10.01.2002 № 2947-III [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
4. Зубарева О.Г. Правовой статус пасынков (падчериц) и отчима (мачехи):

условия реализации имущественных прав и обязанностей [Текст] / О.Г. Зубарева, М.Н. Малыгина // Журнал российского права. Март. – 2006. – № 3. – СПС «Гарант»: поиск по автору.

Мироненко Валентина Петрівна
*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного права і процесу
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

О Н О В Л Е Н Н Я У К Р А І Н С Ь К О Г О З А К О Н О Д А В С Т В А У С Ф Е Р І Ю Р И Д И Ч Н О Ї В І Д П О В І Д А Л Ь Н О С Т І З А Д О М А Ш Н Ё Н А С И Л Ь С Т В О Я К С К Л А Д О В А Ч А С Т И Н А Н А Ц І О Н А Л Ь Н О Ї Б Е З П Е К И

З січня 2018 року в Україні діє закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (07.12.2017 р.) [1], який було прийнято у рамках реалізації Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України (25.08.2015 р.) з метою протидії дискримінації за гендерною ознакою, імплементації міжнародних стандартів протидії насильству, забезпечення комплексного підходу до запобігання будь-яким формам насильства стосовно жінок, узгодження політики гендерної рівності та профілактики насильства, розширення коло осіб, які підпадають під дію чинного законодавства, а також запровадження додаткових заходів, спрямованих на створення запобіжних і захисних механізмів боротьби з усіма формами гендерно зумовленого насильства [2].

Ст. 5 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» затверджено, що державна політика у сфері запобігання та протидії домашньому насильству спрямована на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання домашнього насильства, надання всебічної допомоги постраждалим особам та утвердження ненасильницького характеру приватних стосунків. Серед основних напрямів реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству визначено: запобігання домашньому насильству; ефективне реагування на факти домашнього насильства шляхом запровадження механізму взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування шкоди, завданої домашнім насильством; належне розслідування фактів домашнього насильства, притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності та зміна їхньої поведінки. Крім того, законом визначено і завдання у сфері запобігання домашньому насильству, до яких належать: визначення стану, причин і передумов поширення домашнього насильства; підвищення рівня поінформованості населення про форми, прояви, причини і наслідки

домашнього насильства; сприяння розумінню суспільством природи домашнього насильства, його непропорційного впливу на жінок і чоловіків, зокрема на осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку; формування в суспільстві нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед постраждалих дітей, усвідомлення домашнього насильства як порушення прав людини; викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються; заохочення всіх членів суспільства, насамперед чоловіків і хлопців, до активного сприяння запобіганню домашньому насильству [1].

Важливим аспектом у подоланні проблеми домашнього насильства, а також у сфері запобігання домашньому насильству, є встановлення відповідальності, що покладається на кривдника, який порушив вимоги спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству (ст. 29 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

До таких заходів віднесено: терміновий заборонний припис стосовно кривдника; обмежувальний припис стосовно кривдника; взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Загальні положення та безпосередня процедура винесення термінового заборонного припису визначена Наказом Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника» [4].

Обмежувальний припис стосовно кривдника визначається як встановлений у судовому порядку захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи.

Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачено направлення кривдника на проходження програми для кривдників. Програма для кривдника – комплекс заходів, що формується на основі результатів оцінки ризиків та спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, у тому числі до виховання дітей, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків

За невиконання програм для кривдників на добровільних засадах, до останнього може бути застосовано примусове проходження такої програми або покладено обов'язок пройти пробаційну програму відповідно до п. 4 ч. 2 ст. 76 Кримінального кодексу України [5]. Пробаційна програма, це – програма, що призначається за рішенням суду особі, звільненій від

відбування покарання з випробуванням, та передбачає комплекс заходів, спрямованих на корекцію соціальної поведінки або її окремих проявів, формування соціально сприятливих змін особистості, які можливо об'єктивно перевірити. Порядок проведення таких заходів визначено Постановою Кабінету Міністрів України № 24 від 18.01.2017 р. «Про розроблення та реалізацію пробаційних програм»; Законом України «Про пробацію» [6; 7].

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Закон України від 07.12.2017 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2018. - № 5. – Ст. 35.
2. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини. Указ Президента України від 25.08.2015 р. // Офіційний вісник Президента України. – 2015. – №20. – стор. 80, стаття 1203.
3. Патрікеєва Н. Третина українців мала справу з домашнім насильством у дорослому віці / Н. Патрікеєва // [Електронний ресурс]: режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/29577591.html>
4. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника від 01.08.2018 р. № 654 // Офіційний вісник України. – 2018. - № 69. – стор. 75. – стаття 2341.
5. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26 – Ст. 131.
6. Про затвердження Порядку розроблення та реалізації пробаційних програм. Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 р. № 24 // Офіційний вісник України. – 2017 – № 10. – стор. 23. – стаття 308.
7. Про пробацію. Закон України від 21.12.2016 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст. 93.

Полішко Наталія Леонідівна
доцент кафедри цивільного права і процесу
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна

ВРАХУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНОК-ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ – ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Згідно статті 24 Конституції України жінки мають рівні з чоловіками права. Рівноправність жінок у сфері трудових відносин забезпечується наданням їм рівних з чоловіками можливостей у професійній підготовці, у праці та винагороді за неї.

Збільшення участі жінок у всіх сферах життя сучасного суспільства стало неспростовним фактом. І професійна сфера не стала винятком – присутність жінок в якості авторитетних спеціалістів в найрізноманітніших

сферах – справа уже звична. Однак, зауважує В.В. Романова, це не означає, що раніше у всіх сферах переважала чоловіча присутність. Так, під впливом насамперед економічних факторів, такі області, як медицина, шкільна педагогіка, стали місцем роботи в основному жінок. Таке домінування було характерним для багатьох республік колишнього Радянського Союзу, де 90% медичного персоналу були жінки. При цьому в цей же період в США, де медичні працівники – традиційно високооплачувана категорія працюючих, – тільки 30% [2, с. 9].

Реформування органів внутрішніх справ в Україні призвело до створення Національної поліції України (поліція) – центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [3]. При цьому процес реформування передбачає також інтегрування органів Національної поліції України в світову систему, що передбачає широке залучення жінок у сферу правоохоронної діяльності. Необхідно підкреслити, що останнім часом спостерігається стійка тенденція постійного збільшення частки жінок серед особового складу Національної поліції України.

Питання прийняття жінок на службу до Національної поліції України та дотримання гендерної рівності при цьому, вирішується на державному рівні і контролюється на найвищому рівні. Особливо активно ведеться робота на законодавчому рівні. Зокрема, нещодавно Кабінетом Міністрів України була прийнята Постанова «Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року», основним завданням якої є утвердження принципу рівності жінок і чоловіків у пріоритетних сферах соціального та економічного розвитку в Україні, ефективному розв'язанню проблем та усуненню диспропорцій гендерного розвитку з чіткою орієнтацією на права людини.

Ми переконані, що впровадження принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків є однією з важливих умов сталого соціально-економічного розвитку, позитивних змін у суспільстві та його благополуччя, реалізації прав людини та самореалізації особистості, запорукою ефективного розв'язання наявних проблем, а також європейської інтеграції України та виконання міжнародних зобов'язань згідно з основними міжнародними договорами у сфері захисту прав людини, у тому числі Цілей Сталого Розвитку до 2030 року, затверджених Генеральною Асамблеєю ООН [5, с. 8].

Таким чином, реформування системи державної служби, в тому числі і правоохоронної, удосконалення національного законодавства, здійснюються у відповідності з конституційним принципом, який утверджує паритет прав людини, як вищої соціальної цінності (ст. 3 Конституції України) [1]. Важливе значення в процесі законодавчих реформ мають конституційні

приписи про те, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України (ст. 9 Конституції України) [1]. Саме в такій формі Конституція України визначила пріоритет міжнародних норм. І власне, мова йде про трансформацію міжнародно-правових норм в національні закони та інші нормативно-правові акти – імплементацію міжнародного законодавства.

Міжнародні стандарти прав людини базуються на міжнародно-правових актах, що містять норми про права людини: громадянські, політичні, економічні, соціальні і культурні. Універсальні стандарти прав людини закріплені у Загальній декларації прав людини (1948 р.), Пакті про громадянські та політичні права (1966 р.), Пакті про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.), Додаткових протоколах до Пакту про громадянські та політичні права (1966 р.).

У міжнародному праві виділяють такі функції стандартів: визначення переліку прав та свобод, віднесених до категорії основних і обов'язкових; формулювання загального змісту кожного з цих прав і свобод та їх закріплення в конституційних та інших нормативно-правових положеннях; встановлення зобов'язань держав по визнанню і забезпеченню проголошених прав та введення на міжнародному рівні усіляких гарантій, що обумовлюють їх реальність; фіксування умов використання таких прав і свобод.

З нашої точки зору, належне застосування норм міжнародного права, що руляють діяльність жінок-поліцейських, а також врахування загальноновизнаних міжнародних принципів рівності та недискримінації за ознакою статі, зрештою призведе жінок-поліцейських до рівного з чоловіками доступу до професійної діяльності, професійної освіти, професійної підготовки, підвищення кваліфікації, можливості зайняття керівних посад, перспективи службової кар'єри за особисті заслуги та індивідуальні якості.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Романова В.В. Служба жєницин в органах внутренних дел: правовые и организационные аспекты // *Вєра Васильевна Романова авторєф. дисс ... кандидата юридических наук: 12.00.11*. – М.: 2007. – 20 с.
3. Про Національну поліцію України. Закон України // *Відомості Верховної Ради України*. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.
4. Львова О.Л. Гендерна рівність: перспективи та загрози / О.Л. Львова // *Альманах права*. – 2013. – Вип. 4. – С. 206-211.
5. Асамблея ООН. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки / Колектив авторок. – Київ, 2017. – 264 с.

Чернюк Алла Юріївна

суддя

Вінницького окружного адміністративного суду

м. Вінниця, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ ПІДСТАВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У ПРОЦЕСІ ВВЕДЕННЯ У ЕКСПЛУАТАЦІЮ ОБ'ЄКТІВ БУДІВНИЦТВА

На сучасному етапі розвитку української державності дослідження інституту адміністративної відповідальності, з'ясування його суті, місця та ролі як у системі адміністративного права, так і серед інших галузей права набуває особливого значення, оскільки це пов'язане з необхідністю удосконалення українського адміністративного законодавства, в тому числі і в галузі будівництва.

Взагалі становлення уявлень про відповідальність як явища, що безпосередньо існує в суспільстві та для суспільства формувалось протягом досить тривалого проміжку часу. З'ясувати його зміст та сутність намагалися як філософи, науковці, теоретики так і звичайні представники соціуму.

Становлення та розвиток вітчизняного законодавства про адміністративну відповідальність у галузі будівництва нерозривно пов'язані, з одного боку, із загальним розвитком інституту юридичної відповідальності, з другого – зі становленням та розвитком адміністративної відповідальності в цілому на різних етапах розвитку українського суспільства.

Вчені визначають адміністративну відповідальність за правопорушення в галузі уведення до експлуатації об'єктів будівництва як застосування до осіб, які вчинили адміністративні правопорушення в галузі будівництва, адміністративних стягнень, що тягнуть за собою в більшості випадків негативні наслідки (майнового характеру) для цих осіб і накладаються уповноваженими на те органами чи посадовими особами на підставах, встановлених нормами адміністративного законодавства.

Адміністративна відповідальність у галузі будівництва ґрунтується на ряді принципів, основними з яких є законність, відповідальність лише за вчинення протиправного діяння, лише за наявності вини, невідворотності відповідальності та індивідуалізації.

Правовими засадами адміністративної відповідальності в галузі будівництва є Кодекс України про адміністративні правопорушення та Закон України «Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за порушення у сфері містобудування» тощо [2, с. 65].

В юридичній літературі зустрічається велика кількість трактувань щодо визначення та формування ознак адміністративної відповідальності. Так, В.К. Колпаков визначає адміністративну відповідальність як специфічне

реагування держави на адміністративне правопорушення, що полягає у застосуванні уповноваженим органом або посадовою особою передбаченого законом стягнення до суб'єкта правопорушення [3, с. 289]. З цього визначення випливає, що реальна адміністративна відповідальність настає за наявністю нормативних, фактичних і документальних підстав [4].

До *нормативних* підстав належить наявність норм, які визначають діяння проступком; заходів примусу, які застосовуються за вчинення проступку; суб'єкти відповідальності і юрисдикції. Нормативні підстави встановлюють правила, за якими накладаються і виконуються стягнення, забезпечується законність, права учасників провадження тощо. Норми у сфері архітектурно-будівельної діяльності за своїм цільовим призначенням є нормами «позитивного» регулювання, тобто вони регламентують цю діяльність. Відтак, вони за своїм змістом самостійно не можуть слугувати нормативною підставою адміністративної відповідальності в сфері архітектурно-будівельної діяльності. Тому в якості обов'язкової нормативної складової будуть виступати охоронні норми. У нашому випадку це Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закон України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» тощо.

До *фактичних* підстав відносять юридичні факти, пов'язані з проступком. Насамперед це факт вчинення проступку і факт виконання заходів відповідальності. Крім цього, до них належать факти затримання, огляду, подання звернень, визнання доказами фактичних даних тощо. В даному випадку ми зіставляємо об'єктивну сторону правопорушення (саме протиправне діяння) з диспозицією статті нормативного акта, що врегульовує конкретну сферу суспільних відносин, тобто фактична підстава має бути обумовлена та визначена нормативною підставою. Якщо цього не буде, діяння не вважатиметься протиправним.

До *документальних* підстав включено наявність документів, оформлених відповідно до встановлених вимог. Перш за все це протокол про адміністративне правопорушення і постанова по справі про адміністративне правопорушення. Крім цього, до них належать акти, довідки, звернення, облікові документи тощо [4, с. 76-77].

Зрештою, незважаючи на усю багатоманітність трактувань адміністративної відповідальності усі вони зводяться до того, що даний вид юридичної відповідальності передбачає накладення адміністративного стягнення органом державної влади або його посадовою особою на особу, яка вчинила протиправне діяння.

Список використаних джерел

1. Кривошеїн П.П. *Адміністративно-правове регулювання будівництва в Україні: автореф. дис ... канд. юрид. наук: [спец.] 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / П.П. Кривошеїн; НДІ публічного права. – Київ, 2017. – 218 с.*

2. Семенко Б.М. Зміст та підстави адміністративної відповідальності за порушення законодавства в галузі будівництва / Б.М. Семенко // Форум права. – 2009. – №3. – С. 564-568.
3. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України: Підруч. – К., 2003.
4. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. / В.К. Колпаков. – К.: Юрінком Інтер, 2008.
5. Фурман В. Особливості формування страхових ринків країн з перехідною економікою / В. Фурман // Економіст. – 2008. – № 8.
6. Практика определения расходов на страхование объектов капитального строительства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rustradeusa.org/usa/1328/1330/>

Чернюк Ігор Володимирович

суддя

Вінницький міський суд

м. Вінниця, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ ГРУП ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА ЗАЛЕЖНО ВІД РОДОВОГО ОБ'ЄКТА

Предметом злочинного посягання, передбаченого ст. 275 КК України, виступають будівлі та споруди, які зведені з порушенням правил, проектування чи будівництва. Найбільш прийнятним визначенням будівель і споруд є поняття, закріплені у Державному класифікаторі будівель і споруд [1].

Залежно від родового об'єкта можна виділити декілька груп злочинів у сфері будівництва.

1. Злочини проти власності. У сфері будівництва вчиняють злочини, передбачені ст. 185, 190, 191, 192, 197-1 КК України. Найчастіше в судовій практиці розглядають факти крадіжок будівельних матеріалів з об'єктів будівництва, інструментів та комплектуючих до будівельної техніки, електроінструменту, металоконструкцій тощо. Наприклад, ОСОБА_2 06 червня 2014 р. близько 12 год. 30 хв., переконавшись у тому, що за його діями ніхто не спостерігає, таємно викрав із даху житлового будинку, де проводяться будівельні роботи, мідний кабель «ПВЗ нгд-70» довжиною 27 м, закупівельною вартістю 1431 грн., що належить науково-виробничому підприємству у формі товариства з обмеженою відповідальністю «А» [2].

2. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Це злочини, передбачені ст. 364, 364-1, 366, 367, 368, 369-2 КК України. Такі протиправні діяння зазвичай супроводжують різноманітні незаконні заволодіння майном у сфері будівництва. Наприклад, ОСОБА_2, будучи службовою особою, діючи умисно, достовірно знаючи, що роботи, згідно з договором підряду від

12 грудня 2014 р. № 111 зі змінами та доповненнями, предметом якого є капітальний ремонт (заміна віконних і дверних блоків) у будівлі по вул. Н., 42 м. К., де розташовано районний будинок народної творчості та дозвілля, не виконано, вікна й двері підприємцем ОСОБА_3 не виготовлено та не встановлено, з метою розтрата бюджетних коштів та їх оплати в розмірі 131060 грн. підприємцю ОСОБА_3, зловживаючи своїм службовим становищем, шляхом службового підроблення офіційних документів, внесла та надала завідомо неправдиві відомості, зокрема підписала, засвідчила гербовою печаткою відділу культури, національностей і релігій К. РДА та видала акт приймання виконаних підрядних робіт за грудень 2014 р. № 28-02-1-1 форми «КБ-2в», а 12 грудня 2014 р. – довідку про вартість виконаних будівельних робіт від грудня 2014 р. № 28-02-1-1 типової форми № КБ-3 щодо виконання та вартості робіт із заміни віконних і дверних блоків у вказаному закладі культури, загальною вартістю 131 060 грн. [3].

3. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та журналістів. Ідеться про злочини, передбачені ст. 356 (Самоправство) та ст. 358 (Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів). Так, наприклад, у період з 25 липня 2008 р. до 30 січня 2009 р. ОСОБА_2 умисно незаконно внесла завідомо неправдиві відомості в офіційний документ, зокрема акт про закінчення та введення в експлуатацію індивідуального домоволодіння від 22 січня 1988 р. на ім'я забудовника ОСОБА_5 шляхом дописування в графі п. 5 зазначеного документа («Благоустрій садиби передбачає») слова «брама» з метою подальшого використання підробленого акта як доказу під час розгляду цивільної справи в суді [4].

4. Злочини проти безпеки виробництва. У контексті протиправних дій у сфері будівництва варто звернути увагу на ст. 272 (Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою). Наприклад, ОСОБА_13, перебуваючи з 1 лютого 2011 р. на посаді виконавця робіт Товариства з обмеженою відповідальністю «В», будучи відповідальним за техніку безпеки й охорону праці під час проведення будівельно-електромонтажних робіт у Торгівельно-розважальному центрі «Л», розташованому на вул. Г. в м. К., 27 серпня 2012 р. порушив правила безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою на підприємстві, а саме – не проконтролював дотримання працівником ОСОБА_15 правил і норм охорони праці, трудової дисципліни та правил внутрішнього розпорядку під час прокладування електронного кабелю на риштуванні висотою 6 м, допустивши його до виконання вказаних робіт із підвищеною небезпекою без відповідного наряду-допуску, у стані алкогольного сп'яніння та без засобів безпеки – поясу та каски, унаслідок чого сталося падіння ОСОБА_15, що призвело до його загибелі [5].

5. Злочини у сфері господарської діяльності. У межах цієї категорії сфера будівництва означена вчиненням дій, передбачених ст. 212 (Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)). Так, наприклад, ОСОБА_2, знаючи, що ІПІ «БК «П» в зазначеному податковому періоді будь-яких фінансово-господарських взаємовідносин із ТОВ «Будівельна Фірма «У» не мало, ніяких послуг із проведення будівельно-монтажних робіт від останнього не отримувало, а всі роботи виконувалися винятково працівниками ІПІ «БК «П», умисно, діючи з корисних мотивів, з метою незаконного отримання права на податковий кредит для ухилення від сплати податку на додану вартість, включив до складу податкового кредиту за податком на додану вартість підприємства податкові накладні ТОВ «Будівельна Фірма «У» [5].

Серед зазначених груп злочинів найбільшого поширення набули злочини проти власності, поєднані з протиправним діянням у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Незаконне одержання чи заволодіння коштами зазвичай відбувається з використанням службового підроблення, службової недбалості, зловживання владою або службовим становищем, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою тощо [6, с. 37].

Список використаних джерел

1. Державний класифікатор будівель та споруд ДК 018-2000. – К., 2000.
2. Павликівський О.І. Будівлі і споруди як предмет злочину, передбаченого ст. 275 КК України // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ – 2012. – Спеціальний випуск №1.
3. Вирок Дніпровського районного суду м. Києва від 12 вересня 2015 р. Справа № 755/23407/14-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень: [сайт]. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40553138>.
4. Вирок Кіцманського районного суду Чернівецької області від 11 січня 2016 р. Провадження № 1-кп/718/100/15 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень: [сайт]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54867234>.
5. Вирок Гоцанського районного суду Рівненської області від 27 січня 2016 р. Справа № 563/1058/14-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень: [сайт]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/55257829>.
6. Вирок Голосіївського районного суду м. Києва від 27 травня 2015 р. Справа № 752/11412/13-к. Провадження № 1-кп/752/8/15 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень: [сайт]. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/46239167>.
7. Вирок Київського районного суду м. Полтави від 19 листопада 2015 р. Справа № 552/5316/15-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень: [сайт]. - Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53578458>.
8. Запотоцький А.П. Криміналістична класифікація злочинів у сфері будівництва / А.П. Запотоцький // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2016. – № 1. – С. 32-43.

**ПЛАН
ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ЗАХОДІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ УПРАВЛІННЯ ТА
МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЇ ІНФОРМАТИКИ
на 2019 рік:**

- 04-11 травня 2019 року** VIII-ий Міжнародний науковий семінар «Формування економіки знань як базису інформаційного суспільства» (1 сесія) (Лазурне узбережжя Середземного моря – Ніцца, Монако, Монте-Карло, Портофіно, Флоренція, Генуя) (транспорт: поїзд Інтерсіті+ та автобус)
- 03-15 травня 2019 року** VIII-ий Міжнародний науковий семінар «Формування економіки знань як базису інформаційного суспільства» (2 сесія) (Круїзний лайнер Costa Mediterranea, регіон круїзу Атлантичний океан-Ла Манш)
- 27-28 червня 2019 року** IV-а міжнародна наукова Інтернет-конференція «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці»
- 1-5 липня 2019 року*** XVIII-ий Міжнародний науковий семінар «Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи» (оз. Світязь, Волинська обл., Україна)
- 12-21 липня 2019 року*** III МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ СИМПОЗИУМ «Моделювання перспективного розвитку соціально-економічних та культурно-гуманітарних систем в умовах трансформації інформаційного суспільства (м. Афіни-м. Лутракі, Греція)
- 14-15 жовтня 2019 року** V-а міжнародна наукова Інтернет-конференція «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці»
- 26.10.19-01.11.2019 року** IV Міжнародна науково-практична конференція «Економіка інформаційного суспільства: сучасні проблеми та перспективи розвитку» на круїзному лайнері Costa Magica (маршрут круїзу Савона-Марсель-Барселона-Савона)
- 7-10 грудня 2019 року*** I Передріздвяна сесія IX Міжнародного наукового семінару «Формування економіки знань як базису інформаційного суспільства» (м. Відень, Австрія)
- 8-12 грудня 2019 року*** II Передріздвяна сесія IX Міжнародного наукового семінару «Формування економіки знань як базису інформаційного суспільства» на круїзному кораблі Silja Line (маршрут подорожі Київ-Таллін-Стокгольм-Рига-Київ)

**Вказані періоди просимо вважати орієнтовними. Точні дати будуть вказані в інформаційних листах, які будуть розіслані електронною поштою.*

*Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці
Київ – Баку, 15-17 лютого 2019 року*

Наукове видання

**«НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА У ФОКУСІ ВИКЛИКІВ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ»**

Збірник наукових праць
III-ої міжнародної наукової Інтернет-конференції
15-17 лютого 2019 року

Випуск 3